

The Center for Research Libraries scans to provide digital delivery of its holdings. In some cases problems with the quality of the original document or microfilm reproduction may result in a lower quality scan, but it will be legible. In some cases pages may be damaged or missing. Files include OCR (machine searchable text) when the quality of the scan and the language or format of the text allows.

If preferred, you may request a loan by contacting Center for Research Libraries through your Interlibrary Loan Office.

Rights and usage

Materials digitized by the Center for Research Libraries are intended for the personal educational and research use of students, scholars, and other researchers of the CRL member community. Copyrighted images and texts are not to be reproduced, displayed, distributed, broadcast, or downloaded for other purposes without the expressed, written permission of the copyright owner.

© Center for Research Libraries

Scan Date: December 2, 2008

Identifier: s-m-000016-n15

محراب

انقلابی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه

شیمدیلک آیده بر نشر اوتشور

مضامین

- هیدستانلک استقلال مجاهددهاری « مصاحبه » یوسف ضیا
اسلام « فلسفه و علوم » مصطفی شکب
ملوک طغفلر « هاتاسونلک تردیده خیالات » قدیر حسین
عزاق عشق سجوده کلام ، حضرت بی عشقه سمیر جمال اوره نوس
سلجوقلرک انقراضی زمانلنده قویه علمی ضیا
ابن خلدون ده اجتماعات ضیاء العربی فخری
هاکن التور « رحمدور » شیخ شهاب العربی مقتول سروردلرک
سروردنلک فلسفه سی « مکاشفه طریق » یوسف ضیا
محب و دکا اورغزی محمود
تورک متصوفلری (مرید زاده مصطفی عجزی آغا) ظاهر عربی
حی بن یقطان « ابن طویل » رشید

26 AVR. 1928

AMERICAN BOARD
Publication Department

مصاحب

هندستانده

استقوال مجاهد لری

کچن کون اسکی باب عالی جاده سندن کچر کن طلبه دن بر اقدی بکا بر کتاب ویردی . کتابک اسمی جاذب ایدی : امام الهند مولانا ابوالکلام احمد حضرت تلیک انکلیز محکمہ سی قارشینده حماست وشهامت اسلامیه بی تجلی ایندیرن مهم برنطق .

اوتہ دنبری کتابک قابنه کوزل اسملر قونیلدینی حالده اینجده شایان استفاده برشی بولق ممکن اولمادیغه آیشمش اولدیغمدن بو کتابک ده اوتہ کیلر کی اولاجنی ظن ایدرهک اهمیتسزجه صحیفه لرینی قاریشدیرمغه باشلادم . باش طرفلرندن آچدیغ بر صحیفه ده شو سطرلره مصادف اولدم : محاکمک دفتر مظالمی پک بیوکدر بومظالمه تاریخ حالا آغلیبور انسان کامل اولان حضرت مسیح علیه السلام بو ظالم محکمک لره قارشینده اخذ موقع ایتدی ، خیرسزلره برلکده محاکمه ایدلدی . مملکتکک الصادق آدمی اولان (سقراط) ، زهر ایچیرلدی . مشاهدات علمیه سنی تکذیب ایتمین (فلورنس غالیله) محکمک لره طرفندن جانی عد ایدلدی . حضرت مسیح حقنده ، انسان کامل ، دیدم چونکه انسان اولدیغه معتقدم . فقط برچوق انسانلر ، اولک ، انسانلک فوقنده اولدیغه معتقددرلر . او حالده بوموینده محکمک لره حضورنده طوران جانلرک موقعی ، نه معظم بر موقعدرا بوراده انسانلرک ابراری ده ، اشدیق نه طوریبور وایوزدن بوموقعک شرفی یوکسلیبور .

بوسوزلر علی العاده سویلنمش سوزلردن دکلدی بیوک بر متفکرک روحندن قویان آتشین بر خطابه وعین زمانده اوزون بر تدقیق محصولی اولارق آلد ایدله بیلن علمی محصوللر ایدی . کتابک برده آشاغیلرینی آچدم داها مهم وداها قیمتی سطرلر کوزیمه چاریدی : بشنجی قرال جورج واونک والی عمومیسی لورد ریدنیغ نظر مزده «عبدالملك

بن مروان، دن و (حجاج) دن داهما محترم بر موقعی اشغال ایدہ جک ! غیر مسلم اجنبی حکومتہ ملی حکومت اسلامیہ آراسندہ کی شرعی فرقی، ہایدی نظراعتبارہ آلمایلم، لورد (جلمسفورد) ایلہ لورد (ریدنیک)۔ حجاج ایلہ خالد القسری بہ قارشی سویلد کربیزی اولسون سویلمہ می می ؟ بز حجاج ایلہ ہمالرینہ «بر یوزنی ظلم ایلہ طولیدر دیکز اللہدن قور قیکز» دیمشدک۔ بوکون بونک عینی سویلہ یوز۔ استبدادی احیایدنجہ بہ، یلخود بز نحو اولنجہ بہ قدرده سویلکده دوام ایدہ جکز،

عین محیفده «حکومتک محضانی جزایہ دوچار ایتک ایچون بورایہ کتیرمہ سی بنی هیچ بروقت متأثر ایتز۔ بنی متأثر ایدن جہت، بر مسلمانک دوعری بنی سویلمہ سی طلب اولونا جنی یرده، قانون جزانک یوز یکرمی دردنجی مادہ سی حتی سویلیہ بنی دوچار جزا ایتدیکندن دولایی ہر مسلمانک صوصاسنی ایستہ مک و مسلمانلرک ظالمہ «ظالمسک» دیمہ لرینہ مانع اولمقدر۔ حالو کہ مسلمانلر، تاریخ اسلامک ایلمک دورہ لرندہ اک جبار حکمدارلرہ قارشی «ظالمسکز» دیرلر و هیچ بر جزادن، هیچ بر اشکنجہ دن قورقازلردی ! بو وضعیت ایلہ ۱۲۴ نجی مادہ کزک احداث ایتدیکی وضعیتی بر کرہ مقایسہ ایدیکز ! «دنیلوردی بوسوزلری کوردکن صوکر ا کتابی باشند اوقومق حسی مقاومت ایدیلہ میہ جک بر حالہ اکدی۔ بر کنارہ چکلدم و کتابی باشند نہایت قدر اوقودم؟ اعتراف ایدہ رم کہ حیائمدہ بو درجہ درین بر علاقہ و ہیجان باشقہ بر اثر دن طومیش دکل۔ کتابک سطرلرینی صبر سزلقہ تعقیب ایدیور و فکرلرک سیرینی و طرز تعاقبی غیر ارادی برتہالککہ بکلہ میوردم۔ اثری اوقودقن صوکر ا عبدالحیدک صوک زمانلرنده رشدیہ مکتبنی یکی کال ایتیش آرقاداشرملہ نامق کال مرحومک وطن، و جزمیسنی کیزی کیزی اوقورکن یاشادیغ ہیجانلی دیقہ لری خاطر لادم۔ شیمدی کیم بیلیر هندک کنج مسلمانلری بو نطقک تأثیری ایلہ نہ جوشقون حسیات ایچندہ درلر۔

برکون انگلیز اسارتندن قورتیلوبده کتیلرینی حر کورمک ایچون
نہ ہیجانلی بر مفکوردہ در۔

مع مافیہ نطق یالکز هند کتیلرینی دکل عموم مسلمانلری علاقہ دار ایدر۔ چونکہ فقطدہ امت دستوری جامعہ سیلہ وطن و حریت عشقیدہ ایچنہ آلاں اسلام محیط عمومیدی موضوع بحددر۔ اورادہ اسلامیتک اساسندن درین بروقوف ایلہ بحث ایدلمکده و مسلمانلرک

استبداد ایله مجادله ایتک مجبوری آلتده اولدقلری واضحاً کؤسترلکده در . چونکه مسلمانلق جمهوری بر نظامدر یعنی شریعتک ازلی اساسلرینک حاکمیتی در . او ، حکومت شخصییه یی طانیاز ، انسانلره مستبد حکمدارلرک اجنبی حکومتلرک روحانی رؤسانک ، متقبلرک و سائرهنک غضب ایتدکلری حقوقی اعاده ایتک ایچون کوندرلشددر . مسلمانلق ظهور ایدر ایتز حقک قوت اولمادیقنی حقک حق یعنی انجق حق مؤید اولدینی زمان بر مفهوم اوله جقنی یوقسه قوت ، جبروت و ظلم کی عجز و مسکنته دلالت ایده جک صفات مذمومهدن یوقاری چیقهمیه جقنی اعلان ایتدیکی کبی بتون امتیازاتی الفا و بتون انسانلرک انسانلقده متساوی ، حقوقده ، حیانه مساوی اولدقلرینی بیان ایتدی . دنک ، عرق ، حسب و نسب فرقلرینی الفا ایتدی یکنه معیار اولارق « عمل » ی طانییدی .

مسلمانلق ، رأی و انتخاب ملتله تشکل ایتمین بر حکومت اسلامییه یی قبول ایتهمه لرینی امر ایدیورکن آرتق بومتقلب اجنبی حکومتک نظر اسلامده موقعنی دوشونکزا .

بر مسلمانک حقق قارشى صوصمانی و ظلمک ظلم اولدینی اعلان ایتهمه مسنی ایسته مک حیات اسلامییه سنی فدا ایتکدن فرقلی دکلددر . بناءً علیه امر بالمعروف و نهی عن المنکر فرائض اسلامیهنک اک وؤکیددر . پیغمبریمز بیوریورکه بر قالق کورهن اونى الیه ، یابامازسه دیلی الیه ، یابامازسه قلیله ده کیشدر سین که بوصوک شق ایمانک اک ضعیفیدر .

قرآن کریم حیات اسلامییه یی دورت اساس اوزرینه اقامه ایتمشدر . ایمان ، عمل صالح ، حقق توصیه ، صبری توصیه « یعنی حقق اوغورنده دوچار اولونماسی ملحوظ اولان هر تهله کیه ، هر فلا کته تحمل » در . [۱]

مسلمانلق باشدن باشه بسالت ، شہامت و فداکارلقه حقق اوغورنده اولومی استحققاره دعوتدر . قرآن کریم بونی دانما تکرار ایدر . بر محجوزه خلیفه یه « حقدن قیل قدر آیریلرسه ک سنی قلیجلمیزله یوله کتیررر » دیدیکی زمان خلیفه حدتلمیور ، بالعکس ملتک ایچنده حقق صدق و اخلاص ایله اعلان ایدن انسانلر بولوندیغه ممنون اولور و حمد و ثنا ایدردی . هندی خطیب نطقده اسلامیق شو خلاصه ایتدیکم طرزده ایضاح ایتدکدن صوکره مسلمانلرک ظلمله مجادله لرینی کؤستمک ایچون تاریخن بر جوق مثالر ویریور . یومثالر ایچنده امویه و عباسیه خلیفه لرینه یعنی مسلمان حکمدارلره عاند اولانلر بولوندینی

کې «هلا کوخان» ، سعدینک ، «آآن» ، ابن تیمه نك خطابلری ده ذکر ایدلمشدر .
 بویانانندن صوکر ا خطیب غلیانه کلهرک اوت ، دیور جنکیز اردوسنک ائده کله لری
 اوچوران قلیجلر واردی فقط مدنی انکله رملتنک هندستان قانون جزاسنده ادخال ایندیکی
 «۱۲۴» نجی ماده یه معادل بر ماده جنکیزک دولتنده بیله یوقدی .

کوریلور کله نطق هم حریت قهرمانلغی واستقلال مجاهده سنده هند علماسنک کوستردیکی
 قدرتی کوسترمک همده اسلامیتک بوباده کی اساساتی تصویر ایتک اعتباریله هرایکی جهندن .
 شاه ائردر . وکنجلریمزی بو اتری اوقومفه دعوت ایتک ایچون بوایکی سبب کافیدر یوقسه
 نطقک الک یوکسک قیمتی براختلاجلینک محکمه حضورنده سویلیدیکی سوزلرله صاحب اولدیکی
 یوکسک روحی ائده ایتهمسنددر که بوجهت بالذات اثر مطالعه ایدلمکله آکلاشیلیر . قارئلریمزه
 اثری قدیم ایدرکن مترجم وناشرینه تشکر ایتکی وظیفه عد ایدرم .
 یوسف ضیاء

اسلام

۷

فلسفه وعلوم

مسلمان عالمنده انکشاف ایدن فلسفه نك منبعی یونان فلسفه سی ایدی . یونان
 فیلسوفلرینک اثرلری عربلرجه طاینمهدن اول بونلر آراسنده حقیقی بر فلسفه یوقدی .
 یالکیز معتزله کک کبی دینی برطاقم احرارانه تمایللر موجوددی که دوغما تیزمدن قورتولش
 برذهنیت دیمکدی . بوذهنیت تام معناسیله فلسفی بردوشونوش دییمه یز .

بوراده بیلنمه سی ایجاب ایدن ایلک مسئله ، قدیم یونان فیلسوفلرینک عربلرجه نه
 صورتله معلوم اولدییدر . بومعلومیت ، عباسیلر دورنده باشلامشدر . بومشهور خلیفه لره
 ذکاسی خارجدن کان فکرلره قارشى آچیق ایدی . بواثناده یونان ادبیاتی ده عرب عالمنجه
 طاینمغه باشلامشدی . فضله اولارق عربلر چوق دها اول (سوریه) و (بین التهرین)
 خرسیتیانلریله مناسبتده ایدیلر . یونان ادبیاتی بوخرستیانلر آراسنده عربلردن اول منتشر
 اولمشدی . عباسی خلیفه لرندن بالحاصه مأمون [۸۱۳-۸۳۳ میلادی] ، یونان علمنی مسلمان
 منورلری آراسنده نشر ایتکی غایه اتخاذا ایتش و بونک ایچون اعظمی جهدی صرف ایله مشدر .

عرب‌ها طرف‌داران تدقیق و مطالعه اولونان علم‌ها، عملی فائده‌سی اولان علم‌ها و علم‌ها را می‌شناسد. بونلرک باشند طب، صوکره هیئت کلید. معلوم‌درد که فلسفه، بوتون علم‌ها را رابطه دارد. حق یونانی‌لرده فلسفه، بوتون علم‌ها را احتوا ایدردی. بوسیدن (ابن‌سینا) و (ابن‌رشد) کبی مسلمان فیلسوف‌لرینک عینی زمانده هم طیب اولملرینی، همده فیزیک، حیوانات و اخ کبی مثبت و طبیعی علم‌ها را انکشاف ایتدیرمه‌لرینی کورمک موجب تعجب برشی دکلدرد. مسلمان متفکرلرنده یونان فلسفه‌سنگ باشقه بر جاذبه‌سی واردی. اسلام عالمده عظم برانکشافه مظهر اولان منطق سایه‌سند مسلمان متفکرلری علمی، کلامی، فلسفی مناقشه‌لر ایچون الک قیمتلی اصول و مناظره سلاح‌لرینه صاحب‌یلر.

مسلمان متفکرلرینک منطقه‌کی بوقوتلری آکلاشیلدقدن صوکره اسلام عالم‌لرینک (افلاطون) دن زیاده (آرسطو) ایله مشغول اولملرینک حکمتی آکلاشیلیر. چونکه آرسطونک فلسفی تجربی اصولک، یعنی تجربه‌یه مستند منطق استدلال‌لرک فلسفه‌یه تطبیق اصولی ایدی. افلاطون ایسه قابل ادراک عالمک، یعنی «مثالر» عالمک بر نظریه‌سی و بناء علیه بر «ایده‌آلزم» دی.

یونان آثار فلسفه‌سی، بالخاصه آرسطونک اثرلری اسلامیتدن برآز اول شرقی روما ایمپراطوری (ژوستینین) [۵۲۷-۵۶۵ میلادی] زمانده «سوریله‌جه‌سی: Syriac» ترجمه ایدی. عربجه ایلمک ترجمه‌لر بونلردن یاییلمشدر. بوترجه‌لری یاپانلرده سوریه‌لی، کلدانی و همومیتله نسطوری خریستیان علماسی ایدی که بونلر اکثریا عباسی خلیفه‌لرینک سرایلرنده طیبیلکله مؤظف ایدیلر.

یونان اثرلرینک قرون وسطا مدتجه تاریخ صیره‌سیله یاییلدینی ترجمه‌لر شویله‌در:

یونانجه‌دن سوریه لهجه‌سینه ترجمه‌لر

سوریه لهجه‌سندن عربجه‌یه ترجمه‌لر

یونانجه‌دن عربجه‌یه ترجمه‌لر

عربجه‌دن عبرانیجه‌یه ترجمه‌لر

عبرانیجه‌دن لانیجه‌یه ترجمه‌لر

یونان فیلسوف‌لرینک عربجه‌یه ترجمه‌لری یهودیلره عبرانیجه ترجمه‌لر، خریستیانلرده لانیجه ترجمه‌لر واسطه‌سیله کچمشدر. ترجمه‌لرک بوسیره‌سی تاریخ ولسانیات نقطه‌نظرندن چوق شایان دقت و استفاده‌در.

يالكز بوترجه لرك كافه سی عمومیتله صحیح دکلددرلر . مطبوع و غیرمطبوع اولان بوترجه لرك چوق اولوب برچوقلری باشلیجه آوروپا کتبخانه لرده صاقلیدرلر .

اشبو ترجمه لرك اوینادینی رول چوق مهمدر . چونکه انباء : Renaissance حرکتلری حاضرایان ، بوترجه لرله اسلام فیلسوفلرینک مساعیسی اولمیشدر . انتابولک فتحی متعاقب یونان اثرلری ایتالیایه کوتورولدیکی زمان ، غرب ، مذکور ترجمه لر واسلام فیلسوفلرینک تأثیرلری سایه سنده کان اثرلری آکلایوب استفاده ایده بیله جک . برحاله گلش بولونیوردی .

بوترجه لرك قیمتی نه قدار یوکسه لیتلیسه مبالغه اولماز . چونکه اصللری غائب اولش بولونان برچوق یونان اثرلری بوترجه لر سایه سنده محفوظ قالمیشدر . فضله اوله رق بوترجه لرله عرب فیلسوفلرینک اثرلرینک عبرتیجه دن لانتیجه یه ترجمه لر سایه سنده درک . قرون وسطانک قاتولیک علم کلامچیلری یتیشه بیلمیشدر .

عربجه یه ترجمه ایدیلن باشلیجه یونان فیلسوفلری شونلردر : الک چوق ترجمه و تفسیر ایدیلن آرسطو باشده اولمق اوزره صیره سیله آرسطونک شارحی اولان (آلكساندر آفرودیسیاس) ؛ (افلاطون) ، (تهوگراس) ، (پلو طارق) و الخذر . (بلوته ن) دم . اسلام مؤلفلری خیلی علاقه دار اتمیشدر .

بوفیلسوفلرك موثوق اثرلری یاننده کندیلرینه اهمیت عطف ایدلش و عربجه یه ترجمه ایدلش برچوق یازیلر کورولورک بونلرك محقق چوق شهیدر .

اک بویوک یونان فیلسوفلرینک شاه اثرلرینک ایکی وحی اوج دفعه ترجمه ایدلش اولانلرینه چوق تصادف اولونور .

آرسطونک اسلام متفکرلری اوزرینده اوینادینی رول جدا فوق العاده در . بوفیلسوفلرك اثرلری اسلام طرفندن یالكز ترجمه و شرح ایدلنکله قالماش بومعظم دهانی آکلایه بیلمک . ایچون مدخل ماهیتده آریجه اثرلر یازیلش ، فیلسوفلرك هر اثرینک محتویات و تعبیرلری کوسرلش ، اثرلری تصنیف و ترتیب ایدلش و الخذر . بالآخره بو حاضرلقلردن آرسطو فلسفه سیله عالمشومول علمنه عائد برآنیقویله دی وجوده کتیرلمیشدر . ازجه له (ابن سینا) ، آرسطویله دائر یکریمی جلدلک معظم برآثر قلمه آلمیشدر . فقط بوقیمتدار اثر مع التأسف ضایع ایدلمیشدر .

(ابن سینا) نك اسلام متفكرلى اوزرنده براقدينى عظيم تاثيرك منشأنى آرسطونكه تجربه مستند فلسفه سنده آرامق اصلا ياكليش اولماز .

مسلمان فلسفه سى پرنسيب اعتباريله « مشائيه Pétiqatétisiénne » قالمش ايسهده بوندن ، اسلام فيلسوفلرينك يالكز آرسطونك فكرلىنى نقل ايتمكه قالمش اولدقلى . ظن ايديله مليدر . فى الواقع استاد طائيدقلى بوفيلسوفه صادق قلمقله برابر كندى مذهبلىرىنىك تشريح وتدوينده ابداعلىكلىنى محافظه ايتمكى بيلمشلدرد . اسلام فيلسوفلرينك يازدقلىرىنىك شيرينلك وجاذبه لى ده ايشته بوندندرد .

.*.*

باشليجه اسلام فيلسوفلى شونلردرد :

میلادك (۹) نجى عصرنده كان ايلك فيلسوف (الكندى) اولوب هر در .

میلادك (۱۰) نجى عصرنده يعنى (۹۵۰) ده كان (فارابى) تورك اولوب بوتون اسلام متفكرلى اوزرنده كى تاثيرى بك عظيم اولمشدر . بو بويوك تورك فيلسوف ، آرسطو مذهبنى برحققت مطلقه كى قبول ايتمش اولمقله برابر بومذهبى كندينه خاص برصورتده عرض وتشريح ايتدكدن ماعدا بعض نقطه لرده استادنندن آيريلمشدر .

میلادك (۱۱) نجى عصرنده يعنى (۱۰۳۰) ده « Maskavaik » ابن مسكويه الحازن نام فيلسوف گلشدر . سلطان (عضدالدوله) نك حافظ كتبى اولان بوذات ، بالخاصه اخلاقيلقده نمايز ايتمشدر .

(۱۰۳۷) ده (ابن سینا) كلدى . بوذات ، اسلام طيب و متفكرلرينك بلكه اك مشهوريدر . شهرتى آوروپايه قادار سالان ويازىلىرى طب تحصيلى ايجون اساس اتخاذا ايديلن بو بويوك آدامك علمى شاه اثرى « قانون طب » در . او قادار اورىژينال اولمايان بو متفكر ، زمانىك بوتون علملرىنى قاوامش ودورنده عظيم بر تاثير يامشدر . جوق يازى يازمش اولان (ابن سینا) نك فلسفى اك مهم اثرى : « كتاب الشفا » اولوب اون سكرز جلدى احتوا ايدن معظم بر علوم فلسفيه آنسيقويه ديسيدر . بواترك برده ملخصى يامش و آدينى « كتاب النجاة Livre de délivrance » قومشدر .

بورايه قادار سايدىغىزم بومتفكرلروبالخاصه ابن سینا ايله فلسفه ، مسلمان عالمده يالكز

تأسس ایتمکه قلامش بونلرک وبالخاصه ابن سینا تک حسیات دینییه قارشى اعتنا ودقتلرینه رغماً اورتودوقس اسلام کلاسیکلرینک وسوسه واعتمادسزقلرینی او یاندیرمشدر .
 بوفلسوفلردن رنجیده اولان مسلمان اوتودوقسلانی اک قوتلی مدافعی تصوفی بر کلاسیکی وبلکه ده اک بویوک اسلام کلاسیکی اولان غزالی [۱۱۱۱ میلاد] ده بولدی .
 بو ذات حیانتک صوکنی مملکتی اولان خراسانده اولان صوفیلر ایچون انشا ایتدیردیکی برزاویه ده استغراق وزهد ایچنده کچیردی . کندیسى فلسفی شیمه یه تماماً یابانجی ایدی .
 «تهافه الفلاسفه» نام مشهور اثرنده فلسفهی رد ایتدی ، فویو برریبلکه دوشدی .
 بالآخره (ابن رشد) ، «تهافه الفاهت» نامیله غزالی یه بر رده یازده رق فلسفهی مدافعه ایتدی .

غزالی نیک فلسفیه یابدینی بودهاش هجومدن صوکر ا ذکره شایان فلسوفلر ضرب اسلاملری آراسنده در :

(۱۱۳۸) میلادده یتیشن اندلس اسلاملری فلسوفلردن (ابن باجه) مذهب فلسفیی اعتباریله فارابی یه مربوطدر (۱۱۸۳) میلادده ینه اندلسده یتیشن و «حی بن یقظان» نام فلسفی رومانیه یلک معروف اولان (ابن طفیل) وارددر . فلسوف، بورومانده انسانک جناب حقه وصولی کبی اسلام فلسوفلرینی شدتله مشغول ایدن بر مسئله یی حل ایتمکه اوغراشمشدر .

نهایت (۱۱۹۸) میلادنده قورطبه ده دوغان وآرسطونک مشهور شارحی وفلسوف اولارق یلکه ده ابن سینایه اوستون وهرحالده اونک قادار مشهور اولان (ابن رشد) کلدی . بوده طیب ایدی . طبساتنده کی اقتدارینی عمومی تداوی یه داتر «کیات» نامیله یازدینی مشهور اثرله طانتمشدر . دیگر عرب فلسوفلرینده اولدینی کبی بونده ده آرسطو مذهبی نوافلاطونییه نظریاتی تعدیل ایدیلشدی . قضا وقدر مسئله لريله اراده جزئییه مسئله سنده بوکونکی اک یکی معناده معینتی Deterministe اولماسی چوق شایان دقتدر .

ابن رشدک قرون وسطا خریستان ویهودی مکاتب فلسفیه سته اجرا ایتدیکی فلسفی تأثیر یلک بویو کدر . تام معناسیله فلسوف عنوانه لایق صوک اسلام فلسوفی کندیسى اولمشدر .

فلسفهدن علومه کچرسه ک بوراده ده یونانستانک اسلام عالملریه اولان تأثیرینی کورورزه .

اسلام عالمی ریاضیاتدن ، هندسه ده (توفیقه) تابعدرلر . حساب ایله جبرده اکوستر دکری ترقیلری بر درجه یه قدار هندیلره مدیوندرلر . ارقامی هندیلردن او کړندیلره عرب رقلمی تسمیه اولونان بورقلمر اساساً هند رقلمیدر . ارقام اولمادجه ریاضیه نك انکشاف ایدمه جکی آشکاردر . بورقلمر ده ا یکنجی عصر میلادیده اسکندر یه ده معلوم اولمش و اورادن بوتون شمالی آفریقایه یاییلمشدر .

الکاسکی اسلام ریاضیه جیسی عباسی خلیفه لرندن مأمون زماننده یاشایان (الخوارزمی) در . لکن قلاسیک دورک الک مشهور ریاضیه جیسی « tabit bin korre le sabien » ثابت بن قرة الصائبي ، در . (۹۰۱ میلاد)

اسلامده کی علم نجومک منبعی ده یونانی و هندی در . یالکیز اسلاملر بو علمی چوق ایشله مشلر و اسلام مدینتک مختلف دورلرنده یتیشن منجملر پک چوقدر . خلیفه مأمون همومیتله علومه و بالخاصه علم نجومه چوق مراقلی ایدی . (بطلمیوس) ک تقویمی یکیدن کوزدن کچیرتن وتصحیح ایتدیرن ونصف النهار دائرہ سی اولجدرن مأمون اولمشدر . اسلاملر بو خصوصده اوقادار چالیشدیلر که خوجالری اولان یونانیلرله هندیلری کچدیلر . علم نجوم ایله مناسبتدار اولان جغرافیاده دخی اسلاملر یوکسک شخصیتلر یتیشدیردیلر . قلاسیک دورک الک بویوک جغرافیاجیسی مشهور قدسلی « المقدس » در . میلادک (۹۸۵) نده اسلام مملکتلرینک تصویری بر جغرافیاسی وجوده کتیرمشدر . قلاسیک دورندن صوکر مشهور جغرافیاجیلر (البیرونی) (۱۰۸۴ میلاد) ایله (یاقوت) (۱۲۲۹ میلاد) در . علوم طبیعیه ده علم سیمیا ایله اوغراشیلدی . بوتون اسلاملرک وحق قرون وسطانک الک بویوک سیمیا جیسی (جابر بن حیان) اولوب میلادک (۷۷۶) سنه لرنده یاشامشدر .

طبابتده اسلاملر پک تمایز ایتمشدر . مع مافیہ بو خصوصده استادلری یونانیلرله هندیلر اولمشدر . اسلامک پک چوق مشهور طبیبلری آراسنده الک بویوکلری (ابن سینا) ایله (ابن رشد) در .

بونلره قلاسیک دورک الک شایان دقت طبیی و بوتون قرون وسطا عالم طبنک مشهور سیاسی اولان (الرازی) (۹۲۳ یا خود ۹۳۲ میلاد) ی علاوه ایدم .

مصطفی شکیب

ملوکی طیفلر

پرنسس قدریه حسین خانم افدینک ۱۹۲۰ سنه سنده فرانسجه انتشار ایتیش و صوکره
مصرده هر بجه به ترجمه ایدلش اولان رعنا زاده قلملری « Ombres Royales » « ملوکی
طیفلر » نام کتسابنده تورکجه به مترجم بر بارچه سنی قارئلریزه عرض ایدیسنورز . آتاتول
فرانسلرک لسانی عینی قدرت بیان ایله تصرف ایدن ادیبه محترمه مک حساس ورقیق حسیاتی
تورکجه ده عینی قوتله افاده ایتمک نه قادر مشکل برایش اولدیغی اربابی تسلیم ایدر .

« ملوکی طیفلر » عصرلرک اسرارینی ، یوزلرجه انسال بشرک اضطراراتی سینه سنده
کیزلین مصر قدیمک معظم معابد و آبداتنک محصله الهامیدر . محرره محترمه کتاتبنک
مقدمه سنده بونی شویله جه بسط و تمهید ایدیور :

« تبیلده سنده اقامم اناسنده شدید بر حیات استغراق یاشادم . زیرا بردنبه وسعتله
برعالم ، خارقه نما افکارله نظرمدنه منکشف اولدی »

« معبدلرک ساکت وصامت حولیلرنده ، وحشی وادیلرک اعماقده ، تب مقابرینک نظر
ربا تراچه لرینک کنارنده ، واسع اووانک مزهر تارالارنده و الحاصل مستغرق تفکراته
و تخیلات اولدیغ هریرنده مابعد حیاتدن توارد ایدن طیفلر بی قارشیلادیلر . »

ایشته بو طیفلرله قارش قارشیه کچن روحی موانسه مک افاده سی بونفیس سلسله ادیبه یی
تشکیل ایدینور . بو کون قارئلریزه تقدیم ایتدیکنمز ترجمه فرعونلر مصری ایله اسلام
تاجدارلری مصرندن ایکی ملیکه مک حیاتلری مصوردور .

هراید

ملوکی طیفلر

دیری البحریده

(هائاسی) نك زنده نموت

مشرق تراچه سنک اوزرنده ، بویوک نجره مک اوکنده اوطوریوردم . نظرم طاعلرک
اوستنده اوچان کولکه به منصوب مفکرم خیالاته مستغرقدی . کولکه طبقی حیات کبی
باش دوندوروجی برسرعتله نظردن قاجیوردی .

کولکه نظر دن تباعد ایدیوردی. اوکا باقدنجه، آلتون رنکنه بویانان دیک اوچور و ملرک اوزرندن خائفانه رفتار یله قایارق کوزدن نهان اولدیغی کورییوردم . آرتق « کونش میدانی » مستغرق انوار دیکدی . کولکه اووانک اوزرینه اینیور ، اینیور و فضا افلاطونی رنکه بویانیوردی .

« تب » ده ، آلامی تسکین ایدن اولده سحرآمده برکون دها کذران ایتشدی . کچه یاقلاشیوردی .

بغدای و شکر قامیشی تارالارینک اوته سنده نیلک اوزون شریدی بارلدا مقده دوام ایدیور و مهرانک کنارنده اوج تپه تک دانتلالی ذروه لری اوزاقدن تماماً سچیلیوردی . بالجه موجودات ساکن ، شفاف ولایتیوردی و بیکلرجه سینه لردنبری بویله جه بقادار ایدیلر .

معبدک آلتنده ، وادینک قمرنده سودانی محافظ افرادی ینکلرینه یاصلانمش صوت خفی ایله قونوشیورلر . دیگر طرفدن بلده قدیمه تک یوصا محافظلری « عال الماک » بیاض وزحزده ستونلری بونجه بربرر اینیورلر ظن اولتوردی .

هرشیده آهنگ ، وجد و سکوت واردی . یالکنز آراسیرا ، بویوک آمون راهیلرندن برینک صوک حفیدی ، بویوک بر راهیک صداسی هنوز ایشیدیلوردی . « هاتاسو » نک تصویرینه ماتم آداقلری قربان ایدیلن کوچک معبدده اسرار انکیز اشکاک معناسی حرارتلی حرارتلی تفسیر ایدیوردی .

ملیکه تک تصویری اوکنده اوقیوردی : « بالذات حی لایموت » را ، کبی ففخه حیاتک ، سیاله فسونک ، استقرارک جمله سی سنک رقبه کده در مایت قارا . واوراده واصل اسرار خدا اولان نوادر راهی دیکلیورلردی .

ملیکه تک ساکن و ملایم سیاسنده معمالی برتبسم واردی . ماضیده کی اعتسافانه ، نسیان عصرلرینه کوکس کرشم اولدینی کبی بوتون ابدیت مستقبلیه قارشی میدان اوقویورکی ایدی . آمونک بو خارقه نما قیزی مایه جاودانیه دن وجود بولمش دیکلمیدی ، وادراکی فانیله نصیب اولیان سرائری سینه سنده صاقلامیورمیدی ؟ برنجی طوطمه زو آهمازینک بو خفیده سی یاشیور ، اوت حالا یاشیوردی . خاطره سنک بوتون ازلرینی ابدیاً اقا ایچون تمغالرینی سیلیدرن دیوارلرده کی محکوکاتی تخریب ایدن خلفنک سکون ناپذیر غیظنه رغماً

یاشایه جقدی . ملك عنوانيله حکمران اولمق جراً تى کوسترمش اولان معبودلر سلاله سنك برنجی قادینی ، شانلی بر مصرک بوملیکسی انسانلرک حافظه سنده ابدیاً یاشایه جقدی . عظمتلی معبدینک خراب اولسنه ، قیمتلی پایروسلرک ضایع اولسنه رغماً ، شان وظفرله مالی دور حاکمیتله اونک زمان سلطنتی خسوفدار ایدمه مش اولان اوچنچى طوطمه زك غلبه سنه رغماً حالا یاشیوردی .

واصل اسرار اولانلر ایچون اوکیجه مستتنا براهیتله منکشف اولیوردی : حیاتک تصدقاتی تأثیری آلتنده « جوسیر - جوسیرو [۱] نك مزین دیوارلری سطحنده بوتون ماضی یکیدن جانلانیوردی « آلتون اوروس ، [۲] کافه ممالکک فاتحی محی قلوب ، عنوانلرینی طاشیان هاناسونک مختلف صفحات سلطنتی برر برر ، یاواش یاواش تعاقب ایدیوردی . مجادله لر ، دیسه لردن صوکره موفقیت انتهایه ، هاپورک همایه سی آلتنده اوج قدرته صعود دوری کلیوردی .

معبودلر تکلم ایدیورلر ، صفحات تعاقب ایدیوردی وحیات صحنه لری پیش انظار مزدن کچرکن مستغرق وجد اولور قاماشمش کوزلریمزله باقیوردق . آمونک باغچه لرنده اوج کنیش تراجه یی تعطیر ایدن نادر و رایحه لی آغاچلر بوکسیلوردی . برآز اوته ده پوانیت حملکتدن عودت ایدن ثروت و شان و شرفله محمول محاربیلر کلیوردی و غالب ، مسعود طاقفه نك حکایه لرینی استماع ایدن حاضرונک شاشقین نظرلری اوکنده ملوکانه دونما بادبانکشا اولیوردی . بوملی نامسبوق برمنظره ایدی . برطرفدن مهرباری اولان بو « غیرتیه قلب ملوکانه سی تسخیر ایتک ایچون هریشی یایان ، بویوک معمار « سه ن موطه » هاناسونک لاهوتی ذات ملوکانه سنه عرض تعظیبات ایچون محنتم ابوالهولار جاده سی مشی بطی ایله قطع ایدرکن ، عینی زمانده ایکی مصرک بوتون ولایتلری اهالیسی آداقلرینی سوکیلی فرعونک خاکپاینه تقدیم ایچون کتیبه عبودیتی تمام ایدیورلردی .

بوتون بونلردن صکره خصمانک مسکینانه انتقاملرینک و اونی قبرینه قدر تعقیب ایدن دوانا پذیر غیضلرینک نه اهمیتی اولوردی ؟ مومیاسنک متروک برقبونک اهماقده کتابه سز بولتمش اولسی ، اوچنچى طوطمه زك غیض و افعاله حدود اولسی نه قیمتی حائزدر ؟ اونک اثری یاشادی و بالذات کندیمی دیگرلرینک فوقده حیاته مظهر اولدی .

[۱] دیرالبحر معبدینک اسمی .

[۲] برنوع شاهین قوشی . هر ایلک بر معبودی اولدینی کی بوده افو معبودیدر .

یگر می ایکی سنه سورن سلطنتی ، فتوحاتی ، شان و شرفی اوندن کیم نزع ایدمه بیلیر؟
 یورولق بیلمه ین فعالیتک ایزلرینی کیم سیله بیلیر ؟ عاقلانه اداره سندن کیم شبهه ایدمه بیلیر؟
 وکیم اونک موجودیتندن تغافل ایله بیلیر ؟ « بی حسن » ده هنوز قائم دوره بیلن بردیوار
 پارچه سی اوزرنده کی سوزلری کیم بردها اونک کبی سوبله بیلیر : « مشرف خراب اولان
 شیلری احیا ایتدم ، آسیائیلرک اواریه داخل اولدقلری باربارلرک آمون رایه بیکانه اوله رق
 اونلرک آراسنده یاشادقلری زماندنبری متروک قالان شیلری ا کمال و اتمام ایتدم .
 مقدس کولک قبرنده سقوط ایتمش اولان دیکیلی طاشنک بالاسنده محکوک رعنا مقوشانی
 کیم تخریبه مقتدر اولور ؟ آمون حاکیت جهان تحتنه جالس اولمش ، ملیکه مصر هاتا
 سو اوکا متوجهاً کلیور . قادین اوکون برملک قیافتنده ظاهر اولدی وفرعونلرک مغفرینی
 لابسدی . صوکره محنه رسم تنوجی کونه انتقال ایدیور . اوکون ملیکه کل رنکی
 غرانیته بنا ایدلمش معبد مقدسه کیردی . معبودی چاغیردی و آمون ظاهر اولدی . آمون
 اللرینی اوزاتیور ، هاتاسو دیزجوکیور ؟ ملیکه معبودک اللری اگسه سنه تماس ایدمه جک
 صورتده اوکا آرقه سی چویریور . اوزمان آمون صول الی بو اگسه یه ، حیاتی نقطه نك
 بولندی محله وضع ایدیور .

بووضع سایه سنده معبودلرک حیاتی تولید ایدن اسرار انکیز سیاله هاتاسونک ماده
 جسمایه سنه داخل اولور . وقادینی معبودلر معادل قلیور .

اوندن صوکره ایمراطورلنک آدمربنک مسکنی کندیسنک برقادین اولسنی ذل عد
 ایدیورلرمش کبی وقایعنامه ملوک جدوللرندن نامی طی ایتلربنک ، آیدوس لوحه لرنده
 اسمنک ذکر ایدلمه مش اولسنک نه اهمیتی وار ؟ « ای معبودلر بزمه برابر اولنکیز ، جهان ،
 جهان اوله لیدنبری باشلایان مرحتسز جدالده بزده سزکله برابر اوله جفز . بزرکله غلبه
 ایدمه جکیز ، سزده بزمه مظفر اوله جقسکیز ، سزکله ظلمانه قارشى نورسکیز . »

ایمراطورلقلر سرنکون اوله بیلیرلر ، برمدیت دیکربنک یرینه قائم اوله بیلیر ، حاکیتلر
 دکیشه بیلیر . بریووککک شانی بشریتک بوتون فیرطنه لرینه مقاومت ایدر . ایشه بوندن
 دولایی هاتاسو لایعوتدر .

« باهام ایچون یابدیرمش اولدیغم بوآبدی آکلامق احتیاج دروینسنی حس ایتدیکلری
 زمان انسال آتیه نك بونی اوکرتمسنى ایتدم . اعصار مستقبله ده بومسئله حقنده فرضیلر
 یاپه جقلره ، بیلیمک ایستینلره دییورم :

«سرایمده اوطورمشمدم و بنی خلق ایدنه دوشونیوردم . اوزمان کوکلم اونک نامنه برنجی طوطمه زک ایکی ستونی آراسنده کی نجابتی شهرهک ایلرینده ذروه لری قبه آسانی ده له جک آله قترومدن ایکی دیکلی طاش رکز ایتنه یی قرارلاشدیردی ، بیلیمورم ، خایر ، یکپاره آلتوندن بو طاغی کیمک اعمال ایتدیکنی بیلیمورم دیمه . زیرا بوایکی دیکلی طاشی اسمم بومعبدده ابدیاً و دائماً حی و باقی قالمق ایچون بابام آمون نامنه آله قترومدن اعمال ایتدیرن ذات ملوکانه مدر »

اوزرندن لایمده عصرلر کچدکدن صوکره «آکلامق احتیاج درونیسفی حس ایتدک » وایکی دیکلی طاشک ششمه سی «مصرک هر ایکی طوبراغنده اشعه پاش » اولدیفی ادراک ایتدک . ایشته بزه قدر کلن بوشعافاندر و انسال آتیه یی ده تنویر ایدم جکدر .

برطر فدن ظلال شب ، اوواک سینهنه تماماً حلول ایدم دک «تب » ی ماوی اسرار یله احاطه ایدرکن مفکره مده دیگر برخیالی جانلاندیریوردم . حیاتی ، احتراصانی مصرک برنجی ملیکسندن کری قالمایان دیگر بردورده کی ملیکه مصرک خیالی : اونک اسمی قاطمه لقبی «شجره الدر » ایدی .

«ملیکه عصمت الدین » نامی آتنده حکمران اولمق جرأتی کوسترن اسلام عالمک ایلک قادینی ایدی . «شجره الدر» تورک نسلندندی ، ذکاسندن زیاده صوک درجه جاذبه لی ایدی . ابتدالری سلاله ایوبیه نک بدنجی حکمداری اولان زوجیه برابر حکمران اولدی . صوکره سن لووینک دمیاط محاصره سی ائساننده ملک صالحک وقوع وفاتی اوزرینه فوق العاده مهارت سیاسی ابراز ایدم دک حربیه ناظرینک معاونتیه مشوارندن بمنون اولیان مملوک سواریلرینک انده هلاک اولان اوکی اوغلی توران شاهی استخلاف ایتدی .

اوزمان نیل کنارنده کی جزیره روضه سراینده «ملیکه عصمت الدین» عنوانی آتنده اتفاق امتله ملیکه مصر اعلان ایدلدی . اوکوندن اعتباراً حیاتی طاشقین بر فعالیته مصدر اولدی . زیرا او قادین حکمدار اولمهی بیلدی .

فقرایه قارشی عالیجناب ومعاونتکاره بدبختلره مددکار ایدی . فرقه لری تألیفه مقتدردی وامور دولته یوکسک وقوفی ومهارتی سایه سنده تمایز ایدیوردی . حکمران اولدی ، معمر اولدی .

قرق یاشنه رغماً چوق کوزلدی وحسنی تزین ایچون انتخاب ایدلش برچارچیوه اولان

موضه سترای باطله شعشه دار کو کبرک اطرافده سیر و دور ایتدیگری بر مرکز حافی آلمشدی . بر مدت صوکره ابوبیلرک برنجیسی مشهور صلاح الدینک بنا ایتدیرمش اولدی . مسکن اجداده ، ایچ قلمه یه نقل مکان ایلکی دها ماقلانه برتدیراوله رق حکم ایتمشدی .

اوراده سدر سلطنتی نظردن ستر ایدن ایجه بر برده آرقه سندن هیئت نظارینک مذاکرانه اشتراک ایدردی .

هرسنه مکّه مکرمه یه کوندیرلن محمل مصر شجرة الدرك تأسیسدر . خطبه ده برنجی دفعه اسمی یاد و تذکار ایتدیرن ایلک اسلام قادینی او اولدی ؛ ناهنه سکه ضرب ایتدیرن ییکانه اسلام ملیکسی ایدی .

اصلزادکان ، جندیان و بوندن دها زیاد بوتون ملت اونی سویوردی . باشند آشاخی مصر حکمدارینی تقدیس ایدیوردی .

برقادیندن باشقه برشی اولمایان بر حکمداری تقدیس ایتک ! بو حال شرق ایچون ممکن برشمی ایدی ؛ اوزمان امیر دشق باشده اولق اوزره قومشو اسلام امراسی علیهنده اتفاق ایتدیلر .

تختی قور تامق ایچون زماننک الک فوذلی رجلی اولان حربیه ناظر یله تأهله مجبور اولدی . بونکله برابر مملکتی ، فقط دها آز کورینه رک اداره ده دوام ایتدی . او دوردن اعتباراً شجرة الدرك حیاتی حکایه مصر تاریخنک بوتون بر صفحه سی بسط و بیان دیمک اولور ؛ حالبوکه بن ملیکه اولش بر قادینک خیالی یاد ایدیورم .

شجرة الدرك خصمای سیاسیسی طرفندن قتل اولوندی : جسدی ایچ قلعه نک دیوارندن خارجه آتیلدی . اصدقاسی اونی اینجیلرله مزین لباسندن طائیدیلر . کوزل یوزی پارچه لاندی . کیجه علی العجله کندیسی ایچون بنا ایتدیرمش اولدینی کوچوک مسجد دروننه دفن ایلدی . مصرک مغرور و متعظم ملیکسی شیمیدی اوراده کتر بر حفره ده استراحت کزین اولور .

دوشونوردم .

هاتاسو وعصمت الدین ، هر ایکسی ده رجال دولت اوصاف میزه سنه مالک ایدیلر . او قادینلر کمال شعشه ایله حکمران اولدیلر ، مع مافیّه اونلرک اعمالی بلکه کندیلرندن دون یر مرتبه ده ابی حکمدار عد ایدلنک لایق ملوکک افعالی قدر برطوتمدی . قیمتلری لایق

اولدقلری درجده تقدیر ایدیه مه مشدی . تماماً قید وضبط ایدله مش اولان حیاتلری
یا ضربه آهله تخریب ایدلش محکوکات حجره بی حل و تفسیر ایدرک و یا خود مهر یا تختک
کتبخانه لری تزیین ایدن متفرق ال یازمالری آراسنده آرامق مجبور بی اولدیغی تنیست
ایلمک عجیب بر کیفیتدر .

دوچار ظلم و اعتساف اولدیلر ، تعقیب اولوندیلر ، قدرلری انکار ایدلدی چونکه قادین
ایدیلر

فقط ستاره لر نظردن غائب اولور دییه اونلرک کذارش پر نوری انکار اولنه بیلیرمی ؟
روحی اعماق دروننده تکشیف ایدن « تب » بلده سنک ایصسر مدینه امواتی لجر کن
ضرور بشری وحادثات عالمک استهزاسی دوشونیوردم .

مادام که شیمدی بوایلوق ماوی یاز کیجه سی ایچنده مستغرق خواب اولان « تب » لرغنه
مقابر ملوکنده فضائک عظمتی صت و سکوتی صیحه لرله اخلال ایدن کیجه قوشلرندنه
باشقه برشی قالمش ، اوچالده اعتسافی ارتکاب ایدنلرده معروض تعدیات اولمشلر .

تب ۱۵ مارت ۱۹۲۰

قدیمه مسی

محراق عشقی سجوده کلدیم !

« — بن محراق عشقی بولوق ایسترم .

قوشدم ، قوشدم . پک اوزاقلردن ، بو داغلرک آرقاسندن کلدیم . دیزلرم یارالی ،
باشم آتش ایچنده کلدیم . بکا جابوق سویله ، محراق عشقی بولوق ایسترم ! .

یاشلرم اضطراب و آتشدن آقاماز اولدی . قلم احتیاجدن چارپاماز اولدی .
کوزلرکده ، ایستدیکم شی خاطرلیان بر آیدینلق وار . بلکه ، آقشام وقتک ،
بو صولوق اوزره اولان قیزیللغنده سن اونک معنسا وجود کدن بر جزئه مالکسک !
آچاچلری صارسان بویموشاق فیصیلدینک ، بکاء سویله دیکنی سویله ! بنده اونک ایسته دیکنی
ایسترم .

قوشمقدن ، آرامقدن خراب ایم . کوزلریمده یاندجه قائمان احتیاجی قاندر !

محراق عشقی سجوده کلدیم ! »

روح کریان ، بویله خطاب ایتدی .

فقط قارشیدینده دوران ، برجان بچاره ایدی . یوله کیدیوردی . کوزلرنده کی
شعله ، برنك آفلدن عبارتدی و کونشك ارضده طوتوشدیردینی چراغلهر ده دیکلنمه دن ،
دیکلندی ..

« — ای بادسر آزاد ، چوق مسافله لر کزدک . بکا سن محراق عشقی کوستر ! .
صیجاق اُس . علودن ده صیجاق اُس . کائناتی قوره تحویل ایت !
چوق کریان ایم . سنك بيله چابوق قیریلدیغك بوسرت داغلی ، بن کوردیکك
قنادسز و حسرتدن سرخوش وجودیمله آشدم .

کوزلریمک نجم عشقه تمانه محتاج ایم !

نالان ایم ، بی چابوق ایردیر .

محراق عشقی سجوده کلام !

روح کریان ، تکرار بویله فغان ایتدی . . .

نهایت « جبریل امین » اوکا عرشدن خطاب ایتدی :

« محراق عشقه سک ، سجده ایت ! ، دیدی .

روح کریان ، أفلاک بوخطابه تشهب ایدوب دوردن مجنون اولدیغنی کوره مدی .
سجده ایده جکدی .

فقط نه آکیله جک باشی ، نه بوکوله جک دیزلری ، نه ده قبانه جق سجده کاهی قالدی ...

حضرت نبی عشقنه

کوزلریمی هیچ آچاییک . بن اويله شعله دار برجان اوکنده اویودم و یورکمی اويله
بیوک برآتشله یاقدم که اکر کوزلریمی آچارسهم هلاک اولورم . او وقت صور اسرافیل
بيله بی احیا ایده مز .

براقک کوزلرم بوعشق نار ایله یانسین . مجنونک نفسنه تماس ایتمش کبی یانسین !

فقط ، آه ، شعله پک شعله دار ، جان پک سوزان ، تحمل پک کران !

اللهم ، ای حسن و لطفک الهی اولان اللهم ، بکا تیر عشقکی چابوق صابلا !
چونکه اونک یورکم اوستنده سماع ایتمنه آرتق تحمل قلامدی .

عشقاً کبر عشقنه ، بکا تیر عشقکی صابلا !

بن ، بنم عشقمه یاغیاچق بر قطب لاهوته سجده ایتمیورم . سن کوز لک لک محرابی ،
آتشلرک ، عشقلرک معشوقیسک !

الله ، الله .. سنک ایچون کوز یاغی دوکک ، بکا هیچ بر ذوق ابرمه چی شاهقه بی
کوستردی .

کو کسی آچیورم . قوللری باغلیارق ، بتون وجودیمدن ، جامدن ، جهادن کچره رک
سکا کنیدی اعاده ایدیورم . دنیاده طوتوناچق هیچ بر نقطه م ، باغلا نه چق هیچ بر ذره م بوق .
اللهم بی یاق ! سنک عشقکه یاغی ، سکا سجده ایتمک ، سکا بیک ذره می بیک کره
فدا ایتمک .. وجودی سنک عشقک بیوک شعله سیله یاغی ، یاغی بی ذوق و سکردن
باق نه حاله قویدی ! شیمیدن قهر و زبون اولدم !

سن ، نامکی ییللرجه طواف ایدن ، ذکر عظیمکی قلبنه ییللرجه جان ایدن روحه
نهایت خطاب ایدرسک ، دگلی ؟

سنک و بنم آرمزده هیچ کیسه یوق . حتی بن ده یوق ایم .

سن او قدر کوزل و بویوکسک که ، نفسم ، عاجز بر دومان بارچه سنک جسم برداغ
آتکنه حسرت و مذلتله سورونوشینه بکزه من ؛ او قدر کوزل و بویوکسک که سنی
سووب عشقک لطفندن ، عشقک ذوق بی نهاییسندن ایچدکه کواکیرک بعد لایقناهیسنی
أجرامک لایمده کثرتی ، زمانک مدهش چنبری نهان و عمله یکسان بولیورم .

نفسم و سن بر نبصندن ، برتک نظردن ، برتک نغمه صدردن عبارت ایز .
فقط سن ، یینه کال آتشنندن دوار اولان او یله بر دورانسک که سجده که قیامش
أفلاک ، أنجم و لایحی روحلر عشقکدن سکران ، بر ذره نورکله شعله و آتشدن نابوددرلر .
الله ، الله ... الکی قلبک اضطراب و حسرتدن طوتوشان ذره لری اوسته سور .
عشقک درجه سی طوبراغک نباتلرندن ، قوشلرک تو یلرندن ، ییلدیزلرک صایسندن دها
چوق اولسون . تا که بی قهر ایتمسین !

الله ، ای حسن ولطمک اللهی اولان الله ، بکا عشقکی صابلا .

چونکه اونک یورمکم اوسته سماع ایتمسه تحملم قالمادی .

حسن یوسف عشقنه ، حضرت نعی عشقنه بکا تیر عشقکی درین صابلا !

سمیه جمال آورده نویسی

سلجوقیلرک انفراسی زماننده

قونیه

سلجوقی سلطنتک ایکنجی عصرنده ، انحلال ایدن ایرانک دوکوتیلریله تورکستان ، خوارزم بقایاسی طوبلادقجه شیشن ، قاپاران قونیه شهری صدرالدین قونوی ، احمدرفاهی ، شهابالدین مهروردی وسائرہ کبی مشهور اسلام عالم وفیلسوفلرینی حامل ، ویانه طرزنده بینالملل برسرای حیاتی تأسیس ایدیوردی . بونکله برابر بووضعیت شهرہ تمامیلہ سرایت ایتیمور ، یالکیز - سرایله ، امرا قوناقلری وجوارینه منحصر بولونیوردی . اودرجهده که ، شهر اسکی وحدتی غیب ایدردک برقاستلر مجتمعه سی حالنه کلکشدی .

شهرده باشلیجه اوچ طبقه واردی . برنجیسی سرای واطرافده کی عالم که کون کچدکجه اوغوز توره سندن ، اسکی تورکن عنعنہ سندن تمامیلہ آریلیور . ایران حرث ومدینتک اسارتنه کیوریوردی . بو عالم ، عجم وعرب مأمورلری ، کوله لریله آبری برمنظومه تشکیل ایدیوردی . بو منظومه دینی حیات حقنده کی مسامحه کار کوروشی ، سربست تلقیلریله مدرسه دنده قسماً آیریلق مجبوریتنه قالمشدی . بو قسم دوغروون دوغرویه ایران حرثی وتصوف شکلنده بینالمللیشن عجم فلسفه سنہ استاد ایدیوردی . رسمی لسانلری فارسی ایدی . مولانا ، پروانه وسلطان آراسنده کی مناسبت بونک برمثالیدر . ایکنجیسی مدرسه وزهدی تشکیلات ایدی . بو قسم ، ایراندیلرک تصوف وصنعت شکلنده واقع اولان تأثیر ونفوذلرینه علیهدار اولمشدر . لسانلری عربجه ایدی . زهدی تشکیلاتدن انحراف ایدن بوتون ذهنیت وفکرلردن استثناسز آریلیور وترددسز « تکفیر » ایدیورلردی . احکامنی کتاب وسندن باشقه هیچ براساسه استادایدیرمه بن وعربجه یازان بعض معتدل متصوفلریده یوزمره دن عدا ایتک قابلدنر : صدرالدین قونوی کبی .

اوچنجیسی خلق ایدی که شهرک اسکی وحدتندن آرتہ قالان قسمدر . زمان زمان دیگر قسملرله منازعه حالنده اولدقلری واقعدی . چوق دفعه استادسز قالارق برنجی ویا ایکنجی زمره نک تغلبی آلتنه کیرن خلقلک ، کندی آرالزنده ده « اخیر » و « قباداییلر » تشکیلاتی دنیان قوتلی رابطه لری واردی . بوبلدی تشکیلاتلری شهرک آهنگسرلکی قارشیدسندہ خلقلک طوقونابیلہ جکی یکانه واسطه ایدی .

۱ — سرای : سرایده رسمی لسان فارسی ایدی . داخلی و خارجی مخبرات مجمجه یاییلوردی . سلطانلر اسکی ایران حکمدارلرینک عنوانلرینی قوللانیورلردی : (کعباد) ، (کیخسرو) ، (کیکاوس) و سائره کی . . مملکتده ملی بر ادبیات یوقدی . سلجوق پادشاهلرینی عجم ، ویا بوتون اثرلرینی فارسی یازان تورک شاهرلری مدح ایدیورلر ، سرایده جائزه لرله کچینیورلر ، بر (پروانه) کی حکمدارک یانندن اوزاقلاشمی ایسته میورلردی . بودورده تورکمنک خصوصی ذوقه و ملی عادتلرینه هاند برنومک بیله آرتق سرایده موقعی قالدیغی سلجوقنامه لردن و سلجوق تاریخنه هاند بوتون اثرلردن آکلامق کوچ بر شیئی دکلدرد .

دیللی ، سوریه لی عرب و عجم الملری ، مساحه کار و پرواسر متصوفلر ، لایالی و خفیف مشرب ایران شاعرلری روم حدودنده تشکل ایدن بو زنکین مسلمان مملکتده حشمت و دبده آرایان سراینه دولویورلردی . دولتک اداره اصوللری عجم (نظام الملک) ک سیاستنامه ، سندن آریلیور ، حتی بعض یرلرده اوندن فضلله ایرانیه شیوردی . (مجلس) بوسیاسی مصارعه دن تمامیه مغلوب چیقارمق موقعی سرای و دیوانه ترک ایتشدی . پادشاهلر متملق و کاسه لیس بعض اجنبیلرک ائنده اویونجاق وضعیتنه کلشدی .

سرایده ایچکی ایچمک ، قیز اویناق ، مجلسلرده « محبوب » بولوندریمق فارسی ایله مشاعره اتمک دائمی برقاعده حالنه کیرمشدی (سلطان غیاث الدین برچوق فرمانلرینی ، برچوق امرنامه لرینی سرخوش ایکنه ضالاردی . (سعدالدین) کی آلاق طبیعتی سرسریلر ، سرایک بو وضعیتدن اعظمی درجه ده استفاده ایدیورلردی .

بوصورتله برچوق مهم مأموریتلری مملکت ایچون اک تهسلکلی اولان کیمسه لراشغال ایتدی . بو آدملرک قونیه ده ویا آنادولونک دیگر بویوک شهرلرنده کی قوناقلری عادتاً سرایک اوفاق برنومه یی ایدی . مذکور قوناقلرده طیبی سرایده اولدینی کی کوچکلر ، محبوبلر ، میلر ، جاریلر بویوک برسرای حیاتی یاشایوردی . تورکمنک اخلاقه ، ذهنیتنه طابان طابانه ضد اولان بو ایرانی حیات داها ایلك زمانلرده قولایلقله یراشمش اولوب عادتاً سرایه بر مأمورین قدمه سی زنجیریه باغلی بولونان قوناقلردن خارجه دوغرو انتشار ایتشدر .

بویلر مجلسندن اثر قالمش ، عسکری تشکیلاتدن برقاچ نقطه دوام ایددیله شدی .

سلجوق سلطانلری بغداد سراینه باغلی ایدیلر . پادشاه تخته جلوس ایدنجه بغداده برهیت مخصوصه کوندره رک برات ومنشورینی آلیوردی . ایلک اوکجه عجم (سامانی) دولتمده باشلایان بو عادت غرنوی، قره خانی، خوارزمی ونهایت سلجوقی خاندانی تعقیب ایتمشدی . ناصیلکه (شارمانی) ده پاپانک عینی صورتله نفوذی آلتنده قالارق قاتولیکلکک اک صادق بر خدمتکاری اولغله افتخار ایتمشدی . ناصیلکه (شارمان) ده جرمانیا ایمپراطوری اولدینی حالده لاتین وروما عالمک تبیلر ایتش کلیساسنه حیانتک صوکنه قدر بیلمه دن ، آکلامه دن یاردیم ایتشدر . حالبوکه دیگر جهتن بر خاندانک ، یاخود بر عائله نک صرف تقلید اندیشه سیله جرمن عرف و توره سی چیکنه یه رک قاتولیکلکه باغلانسی ، اصل جرمانیا نک ایچدن ایجه علولمه سنه ، ونهایت برلوتر و وایمار یتیشدیرمه سنه مانع اولامامشدر .

سلجوق سرائینک محافلری کوله چوجوقلرندن یتیشدیریلیوردی . مفصل ابن بیی تاریخنده سلطانک نه قدر دبدبلی بر حیات سوردیکنی آکلامق قابلدیر . خاندان کنديسی اهلیدن عادتاً تامیله آیرلش فرض ایدیوردی . آرتیق ایلک عصر ظرفنده سغر ، شولهن ویوغ آیینلرندن اثر قالمامشدی . بونک رینه (بنک وباده) و (می و محبوب) قائم اولمشدی . سلجوق سرائی قوزمو پولیت اساسلره استناد ایدیوردی . عجم (نظام الملک) ک بومستله ده جوق واسع تأثیری اولمش ، اساساً آچیلان وکنیشه لیر بر چغیره قطعی فورمولوی ویرمشدر . سیاستنامه نک دردنجی بابنده اردودن بحث ایدرکن دیورکه : «اگر اردو عنصر واحدن تشکیل ایدم جک اولورسه دائمی بر طاقم قاریشیقلق چیقاراییلیرلر ؛ آرزوی حکمداری داخلنده خدمت ایتمه بییلیرلر . بناء علیه ، سسلطنتک بوتون عناصرندن آلینان عسکرلرله اردویی تشکیل ایتیلیر . سرائده ایکی بیک خراسان وایکی بیک دیلی بولنلی در . اکر بر مقدار فارسی ایله بر مقدارده کورجی بولنورسه دها ائی اولور . محمود غرنوی نک اتحاد ایتدیکئی اصول بویله در . اونک اردوسی تورکلر ، خراسانیلیر ، عربلر هندیلیر ، دیلیلیر غوریلردن مرکبیدی .»

صوکرانظام الملک دیگر بریرده «تورکمنلر هر نه قدر دولته بر طاقم مشکلات ایقاع ایتیشلر ایسه ده ، ینه سلجوقی سلاله سنک توجهنه لایق درلر .» دییور .

قوج، عجم بوصورتله ، عادتادولتی ، حکومتی بنمسه من اولویور . حالبوکه آشکاردرکه سلجوق دولتی بالکمز ویا لکمز بر تورکمن دولتی در . اونک تأسسنده هیچ برملک علاقه سی

یوقدی . لاکن اورتاده برده اسکی ملنلر واردی . عصر لرجه مدت ایرانده ، آنادولودم حاکم اولمشلر ؛ نهایت اولاهربلره ، صوگرا تورکرده مغلوب اولمشلردی . ایشته بو وضعیت فارسی ، دیلی ، کورجی وخراسانی لرك سلجوق دولتی بنسهرلینه واک اوراق فرقله سرايه دولمالرینه سائق اولمشدر . سلجوقی سرائی بر بنساکل ، برهیت اولارق تلقی ایتک ایجاب ایدر .

چونکه بوسرای پک اپی بیلورزکه بالخاصه صوگ زمانلرده برچوق بویوک شهرلرک ، امیرالامرا قوفاقرینه قدر پایلمشدی . مغلوب ایران تورکلردن انتقامی اک جانلی برشکلده آنجاق سرايه آلا بیلمشدر . تورکمن هیچ بر زمان سرايه آفت ایتهمش ، و اوغوز توره سی نه قدر دولک تشکیلاتنده موقعی ترک ایتش اولسه بيله ، رسمی اولمان حیاتنده بوتون اسلهريله برابر یاشامشدر .

سرايه ایکی اساسلی یپی بربردن آیرمق ایجاب ایدر . بری حکمدار و عائله سی درکه ، بوذهنیتک اسیری وضعیتنده ایدی . دیگرى برچوق ملنلردن ، خصوصيله عجملردن ترکب ایدن برقسمدی که اکثری تشکیک ایدردی .

اقراض زماننده کی سلجوق سرائی دینجه ، باشلیجه ایکی آدام خاطره کلیر: سعدالدین کوپک ، معین الدین پروانه . برنجیسی اقراضی حاضر لاش ، ایکنجیسی آتام ایتمشدر . کوپکک تزویرلريله مملکتک بوتون امیرلری ، اوغوزک اسکی بوی بکلری برر برر قتل ایدیلوردی . کوپک ، شهزاده سلطان غیاث الدینک سلطنت حرصيله کوزلریخی بورویه رک باباسنی قتل ایتدیردی . بو حکمداردن اعتباراً برچوق سلجوق پادشاهلرنده احتراض یدی باشلی بر اذدرکی حکمران اولغه باشلامشدی . حالبوکه قومی دورک همان بوتون حکمدارلری اجتماعی مثال ، اخلاقی نمونه اولاینه جک قابلیتده ایدیلر . اودرجه ده که دولت ، مرکزیت وسلطنت ایچون نمونه ومثال اولایلیرلر . کوپک یرلی بکلری قتل ایتدیردکن صوکره کندی اقرباسنی بویوک مأموریتلره کچیردی . اوچ حکمدار زماننده پروانه ک مقامی محافظه ایدن (معین الدین) کندیسندن یوقارده اولان بوتون منصبلری صفر درجه سنه ایندیرمشدی . دیللی مذهب الدین علی نک اوغلی خارق العاده ذکی ، عالم وجداً درایتلی برآدامدی .

لاکن قویو ومنصب برعجم اولان معین الدین ، ملتک غنغنسنی ، عرفی ومدنیتی

هر شینک اوستنده کوروپوردی . معین الدینک کوکلنده ایچدن ایجه ، اسکی برمفلوینشک کینلری علولئوردی . اونک بوتون آرزوسی آنادولویه تملک ایتک ، وبوملکته استناد ایدرک عجملرک خلاصی اوزرنده جالشمقدی .

پادشاهلر تحته کچیرمش ، حکمدارلر خلع ایتشدی . بوتون مأمورلر ، بکلر ، قوماندانلر اونک هیچ برسوزندن دیشاری جیقماپوردی . دینه بیلیرکه عجم حرشک سلجوق سرائنه داها زیاده کوکلشمه سنک الکهم ساققلرندن بریسی ده معین الدین پروانه در . سلجوق سرائی عینی زمانده عجم حرشک برقولی دیمک اولدیفندن بونقطه ده مسئله بی تفصیل ایتک لازمدر . صنعت وتشکیلات دیه ایکی به آیرایله جکمز بومدینک صنعتی معماری ، موسیقی ، ادبیات ، رقص ، تزینات دیه بششعبه ده مطالعه ایدرز . تشکیلاته ایسه اداری وسیاسی اولق اوزره ایکی قسمدر .

کوستاومندل سلجوق معماریسینی شخصی عد ایتور . بلکه بعض عناصره تفریق ایدرک اوصورتله تدقیق ایدیور ، هازی غلوق ایسه بومعماریده تمامیه مستقل برشخصیت کوروپور . فؤاد ومعمار کمال الدین بکلر بو ایکنجی قبوله تمایلدر . شبهه سزدرکه سلجوق صنعتی میاننده الک زیاده شخصیت کوستره بیان معماری در . مع مافیله بونی ده نسبی براساس داخلنده کورمک قابل اولور . یوقسه حقیقته ده تمامیه مستقل برمعماری دکلددر . طاق کسری دن اعتبار آناچ محال سرائنه قدر اسلامی تزیناتدن بوراده برپارچه بولوق قابلددر . ساسانی معماریسنک بوتون روح واشاسینی سلجوق بنالرنده بولایلر .

سلجوق سرائنده یاشایان موسیقی نک عجم موسیقی سی اولدینی محقق در . بونی کرک ابن بیی دن ، کرکسه « مسامرة الاخیار » ، « یازمچی زاده » کبی دیگر سلجوق تاریخلرندن آکلامق قابلددر .

موسیقی معین الدین پروانه زماننده طریقئر واسطه سیله ودینی برشکلده یرلشمشدر . مولانا عجم موسیقی سینی وطنبوریه برابر سرایه یرلشدیردی . بونی دینی وتصوفی برآین حالته صوقدقدن صوکره ، قدرتلی وواسع علمیه بوتون منقدلرینه قارشى جوابلرینی حاضرلادی . بونکله برابر دین پرده سی آلتنده عجم موسیقی سنک یاشامسنه ، دین اسمنک حمایه سیله ایران عرفانک سرایده ومملکتده کوکطوتامسنه زمانک عرفی رضا کوسترمیوردی . سرآزادلی ههتندن مدرسه ، یابانچیلانی نقطه نظرندن خلق بوآینک علپنده ایدی لر .

مولانا ، اخى توركك اوغلى حسام الدين ومعين الدينك قوناقلرى ، سلطانك سرائى هفته نك برر كونده تجمع وذوق محللرى وظيفه سنى كورردى . بواجما علرده مثنوى او قونور ، سماع ياپيلير ، نى وطنبور چالينردى .

رقص ده سماعك اك اساسلى آدابندن ايدى . مولوى كسوه لرى ، دورلر ، سماع ائنانده شيخك او كنده كى ركوعلر ، تماميه اسكى ايران وساسانى عادتلىرى خاطر لائقمده در . رقصه كى آغىرلق ، دورغونلق مجملرك ذوقه دلالت ايدمك بر خصوصيت در . زيبك اويونلريله ، بكتاشى سوركلرنده كى چوبكلك وسرعتدن مولويلرك سماعنده اوراق بر اثر بيله كوروله مز .

مولانا يه قدر سرايده ياشايان ادبيات شه سز ايران ادبياتى ايدى . سلطان سرايده عجم استاد لرو مدرسلرك تربيه سيله يتيشيردى . ايرانى ذوقلر عشق ومحبته بيله ، اسكى توركن صافيت وكوزلاكنك يرينه قائم اولمشدى .

(ديوان شمس تبريزى) ، (مثنوى) ، (فيه مافيه) سراى عالمك مخلص اثرلرى اولارق ياشادى . تكيه ايله سرائى هر نقطه نظر دن توأم عد ايتمك قابلدور . ايشته قونيه ده كى اوج صنف خلقك برنجى طبقه سنى تشكيل ابدن سراى بودرجه يابانچى عنصرلرى سينه سنده بسله ين ، مملكتك هر قندن ، غمخه سندن بوقدر آريلان بر اوجاق حاله ككشدى .

۳ - مدرسه : هر مسلمان مملكتى كى سلجوقيلرده ده مدرسه اسلام فقهيله برابر يرلشدى . يوقارده سويلنديكى كى آنادولونك آنجاق كنديسنه اويغون شرطلرى حائر اولان بعض منطقه لرنده نفوذ قازانابيلدى . سلجوق تاريخنده مدرسه نك حقيقى مركزى قيصرى در . خلقك اوزرنده زهدى دينك اك قوتلى تاثيرى آنجاق قيصرى ده كنديسنى كوسترمشدر . سلجوقيلرك بويوك قاضيلرى قيصرى ده اوطوروردى . نته كيم آنادولوده سياسى انحلال باشلاقدن صوكراده اسكى قاضى طائفه سنك احفادنن اولان (برهان الدين احمد) قيصرى يى باى تحت يابارق بر حكومت تأسيس ايتمشدى . بونكه برابر مدرسه نك قونيه ، سيواس ودياربكرده بر قاچ اساسلى قولى داها واردى . ايرانى سلطنتك مركزى بر اداره تأسيس ايتمك اوزره تقررى مدرسه ، تكيه كى قوتلركده قونيه ده تجمعنه سبب اولمشدر . خواجه لر عجم صوفيلرينك لايالكلرينى قتيح ايديبور ، وبو وسيله ايله سرائى تنقيددن كرى دورمبورلردى . خلق بر جوق وسيله لرله مدرسه ايله برلشرك صوفيلر

عليه‌نهد بولنوردی . مدرسه‌نك رسمى لسانی عربجه ایدی . سرایده عجم صنقى و ایران فلسفه‌سى یاشیور ؛ مدرسه‌ده هرب کلامى و عرب منطقى حاکم بولنوردی . اودرجه‌ده که مدرسه بازید بسطامى ، خلاج منصور کى کنیش دوشونجه‌لى متصوفلره قارشى قطعاً مسامحکار اولمדיنى ، مولانای تکفیردن چکشمیدیکى حالده (صدرالدین قونوی) نى اثرینى عربجه تألیف ایتیش و محى‌الدین هربى‌نك فلسفه‌سى کتیرمش اولدینى ایچون حرمتله یاد ایدردی .

هله شهاب‌الدین سهروردی ، عبدالقار کیلانى زمانلرنده مدرسه ایله سرایک مناسبى اعتدالى محافظه ایدیوردی . مع‌مایه بر چوق زمانلر مدرسه سرای بولونمدينى ، آنارشى دوام ایتدیكى حالده معنوی نفوذنى امتداد ایتدیرمشد .

سلجوقيلرك انقراضى زماننده خلقك استنادسز قالماسى تکیه واسطه‌سیله جبریه و قدریه فلسفه‌لرینك انتشارینه امکان ویردیكى کى ، مدرسه طریقه‌ده (کلی Cynique) برتمایلك حاکمیتى تأمین ایتمشد . قیصرى مدرسه‌سى مدرسلرندن اولان خواجه نصرالدینك جهانشمول شهرتى بوندن ایلری کلیر .

۳ - تکیه : تکیه‌دن آیریمجه بحثه سبب ، آنادولو تاریخنده کى داخلى انقلابلرده حنفى جهتنن مهم برعامل اولماسندن در . قونیه‌ده تکیه‌لر واسطه‌سیله ایکی بویوک مدنیت ، ایکی اساسلى حرث خلق آراسنده بیله انتشار امکاتنى بولمشدی . سرایده کوردیکمزایرانى غنصرلره ، مدرسه‌ده بولدیغمز ایرانى - هرب عالملر محدود و شکلى در . حالبوکه تکیه بالخاصه انحلال دورلرنده بر احتیاجه تقابل ایدرك ، خلقك آراسنه ، آنادولو شهرلرینه قدر یاییلمغه موفق اولمشد .

بونقطه‌ده تکیه‌نك نفوذى سرای و مدرسه‌دن چوق بویوکدر . اساساً سرایى ده مملکتدن آیری برعضویت حالته قویان یینه تکیه دگلی ایدی ؛ آنادولویه و خصوصیه قونیه‌یه خارجدن کلن تکیه‌لری ایکی قسمه آیرا بیلیرز : ۱ - هرب تکیه‌لری ، ۲ - عجم تکیه‌لری . اولاً عرب تکیه‌لری عمومیتله سوریه و عراقدن کلشد . بونلری ده ایکی تالی صنفه آیرمق ایجاب ایدر . برنجیسی خلق تکیه‌لری درکه عبدالقادر کیلانى ، احمد بدوی ، رفاعى تکیه‌لری کى ایزکنجیسی تصوف مکتبى حالنده کى تکیه‌لردرکه بونلر ده محى‌الدین هربى‌نك ، فیخرالدین عراقى نك و سائر نك طریقلری در . بوایکنجی صنف خلق آراسنه یاییلاماش و محدود بر ذمه حالنده بویوک شهرلرده قالمشد .

حالبوکه برنجى صنفدن اولان عرب تکیه لری خصوصيله قادریلك خلق آراسنده سرعتله انتشار فرقى بولمشر . دینه بیلیرکه آنادولو اهاالیسند عرب حاجیرینه قارشى محبتله و عرب قارشى اولان محدود تسامحك الك مهم سائلرندن بری ده بودر . قادری شیخی منتخبه دکدر ؛ باادن اوغله انتقال ایدر . رفاعیلر شیخلرینه اولیادن فضله قیمت ویریورلر ، وکندیسنده بعض الہی قدرتلك تحلی ایدہ بیلہ چکنه قانع اولویورلر . قیلہ شیخنک (پدر شاهی) موقی عینله تکیه شیخده ده دوام ایتمش و یا شامش در . ثانیاً ، عجم تکیه لری کایرکه بونلر دیگرلرینه نظر آ محدوددر . الك مهمی حقنده اولجه تفصیلات ویردیکمز ، (مولویلك) دره

۴ — قبا وایدر واهیدر : بوتشکیلات خلقك آراسنده وانسیاق برصورتده هر بلده دم آیری آیری تشکل ایدرک مشترک رابطه سنی یا پامامشدر . خصوصيله قونیه سراینک انحلال زماننده (رنود) ک شهرده کی موقی بویومش ، زیاده لشمشدر . (رنود) شهرک محافظلری ، بوستانچیلر ، قابوجیلر و خاصه عسکرلرینه استناد ایدیوردی . (سرای) ک نفوذی آزادلیقه رنودک عسکر اوزرنده کی معنوی موقی بویومش و اهمیت قازانمشر . صوگ زمانلرده شهر ادم غوغالری ، تکیه لرك مداخله سی خلقك بوتشکیلاته داهاز یاده قوتله باغلانمالرینه سائق اولمشدی . قباداییلر تشکیلاتی خلقك سیاسی واجتماعی آمارشی قارشیسند طوتوندقلری یکانه واسطه دکدی . دیگر جهتن دینی برشکلده دوغان و تشکیلات اعتباريله قسماً باطنیلکی آکدیران (اخیلک) تشکیلاتی واردی . اخیر همان بوتون شهرلر کی قونیه ده بویوک بر موقع قازانمشردی . تماميله خلقك آراسنده دوغان و یا بانجی اداره به قارشى مملکتک ایلک انسیاق عکس العملی اولان بو تشکیلات فوق العاده قوتلی رابطه لر وفداکارانه عمده لرله بربرلرینه باغلانیورلردی . اهاالی مدرسیه ، تکیه یه ، سرایه ، متغبلره ، عجم و موغوللرم قارشى مدافعه و محافظه ایدیورلردی .

سادتا دینه بیلیرکه اخیلک تشکیلاتی ملی عکس العملک ایلک قیملدانیشی و خلقك ایلک شعورسز حرکتی ایدی . هنوز داهما کنديسنه مدنی و سیاسی مرکز یا پامامش ، بلدی تشکیلات حالنده قالمه مجبور اولمشدی .

ایشته بوسبیدن اکثری بویوک شهرلرده اولدینی کی قونیه ده ده شهرک مختلف صنعتلری آراسنده موجود اولان زمروی مجادله ، بالخاصه (رنود و قتیان) له ، (امرای ایرانیه) آراسنده ایدی . بومجادله به عائد برچوق وقعه لری مختصر ابن بی ایلہ تذکره آقسرائی ده

بولق قابلدرد . يالكىز بومؤلفلر اثرلرينى عجمجه يازدقلرى وسسلطان خلوصل كوسترمكدن باشقه برغايه طائيدقلرى جهته شهرده كى بوكى تشكىلاتك عليهنده بولنقده درلر . حاصلى (سراى ، مدرسه ، تكيه ، زنود) زمردلرى نك مجادلهسى سياسى وضعيت مشكله شدكيه آرنش ، موغول استىلاسى آنادولوي نهديد ايدرك استقلالله آل اوزاندقجه اهميت قازانمشدر . بومجادلهده خلق يا تماميله بيطرف قاليور ؛ ياخودده (زنود) و (مدرسه) نى قوتلى بولورسه اونكله برابر فعلى حركته كچيوردى . شو حالده شهرك ايكي موجوديتى ، ايكي وارلقى آرى آرى كوردك اقتضا ايدرد . برى زمردلر مجادله سندن عبارت اولان قوزمبوليت وارلق ، ديكرى اسكى قونيه نك روحى وحدتى محافظه ايدن خلق صنفى كه آرالرنده هيچ برخصوصيت ومنازعه يوقدى . بوكاده قونيه شهرينك قومى وارلقى ديه بيليرز . سلجوقنامه لردن تخمين ايديلديكنه كوره ، قونيه نك اوزمانكى نفوسى شيمديكىنك بلكه بش مثلى قدر واردى . شهر معظم جامعلرى ، مدرسه لرى ، عمارتلىله چول اورتاسنده بويوك برمعموره كى ايدى . بناء عليه همان بوتون آنادولوده منتشر اولان اخيلر ، بالخاصه قونيه ده بر كثافت ومتين برتساند عرض ايدىورلردى . سكرنجى عصر ك ايلك سنه لرنده آنا . ولوي زيارت ايتمش اولان (ابن بطوطه) ايله ، بنه عيسى سنه لرده مولويك حقنده برازيان (فلاكى دده) بزم اخيلرك الك مشهورلرى ، سياسى مجادله ده كى موقعلرى وخصوصى حياتلرى حقنده زنكيين معلومات وىرمكده در . بالاخره تفصيلاً ايضاح ايدم جكمز بوملى مؤسسه ايله سلجوقيلرك انقراضى زماننده كى قونيه ده موجود اجتماعى قاستلر تماملاشمش اولور .

علمى ضيف

ابن خلدونده اجتماعيات

تقريباً ايكي سنه اول فرانسز اجتماعياتچيلردن (ژ . بوغله) استانبول دارالفنوننده (سوسيولوژى) به متعلق برقوقه فرانس وىرمش ايدى . بوغله نك بوقوقه فرانسنده كى فكرلردن بريسى ايله موضوعمزل اولان ابن خلدون چوق صميمى برصورتده مناسببتدار اولديغندن اوفكرى موضوع بحث ايدم جكمز . بوغله برچوق سوزلر آراسنده اجتماعيات تاريخنه تماس ايدركن مونتسكيوى سوسيولوژى باباسى واجتماعى معينيك مزده جيسى عد ايتمش ايدى . بوعد ايديش يالكىز بوغله به منحصر دكلدر . اجتماعيات ايله علاقه دار اولانلرك همى بو

فکرده در . حالبوکه بزه کوره بوانحصار طوغرو دکلدرد . چونکه بشریتک تاریخ تفکری قارشوسنده بویه بر شی کسدیره مه یز . نته کیم اون دردنجی عصرده بر هرب متفکری مونتسکیودن دها قوتلی ، دها صریح اوله رق سوسیولوژی دنیلن انسان وجعیت علمنک تخملرینی اورتیه آتیور . بونک قارشوسنده علمک ، علمی اندیشه نک تحمیل ابتدیکی اصیل وحرمتکار وضعیق الملق لازمدر .

بوتون فکرلریله ، ذهنی وتیره لریله دها زیاده یکرمنجی عصرک بر عالمی اولان ابن خلدونی ، فکری وفلسفی غناسنی عصرلرجه اسلام روحندن آلان مملکتتمزه طاتمق اندیشه سیله برتدقیقنامه حاضرلایورم . بونک انتشارندن اول ، اسلام حیات فکریه سی ایله علاقه دار اولان وغایه سی بوتون وساطتی ایله فلسفه تاریخک بوقسمنی تنویردن عبارت بولونان « محراب » مجموعه سنده بر ایکی مقاله ایله بوکزیده اسلام متفکرینی ، دها زیاده عصرمنزک علمی وعالملریله علاقه دار اولان فکرلریله طاتمق ایستهرم . بو وظیفه یی غرب عالمه قارشو ایلمک دفعه اولوق اوزره آوستریالی اجتماعینجی ل . قومپلووتیز ایفا ایتمشدر . فی الحقیقه « اجتماعینجی مشاهدلر » آدلی اثرینک صوک قسمنی ابن خلدونه حصر ایدن قومپلووتیز عرب متفکرینی « اون دردنجی عصرده بره رب اجتماعینجیسی » دییه توصیف ایدیور . آتیده کی صحیفه لر مذکور اثردن نقل صورتیه یازیلشدر :

— ۱ —

اجتماعیات علملرک الک یکیمی اولوق مرحله سنی کچیریور . فلسفه تاریخنه باقیلیرسه اوکوست قوتنک اونی حیاتیات اصولی اوزره نظر دقته آلدینی کوریلور . سنسر ، شه فله - Sehoeffle ، لیلنفلد - Lilienfeld ، پاپالا - وادال - T. Vabal ، دوغره ف ویکیلردن رنه وورمس - R. Vorms اجتماعیاتک عینی استقامتمنده ترقیسنه چالیشدیله . دیکر طرفدن آدولف باستیان - A. Bastian ، هر م ، Herme پوست Poste ، لوتورنو ، تارد ، واقارو Vacaro کوستا و لوبون ، ویکیلردن کوستا و راتزن هوفر Q. Ratgenkofer بالعکس سوسیولوژی بی تنولوژیک وتاریخی - اثباتی (Sistorice - qositive) استقامتمده ایلر یلتدیله . بوایکی استقامت آراسنده مخالفت بالخاصه صوک زمانلرده بر چوق اجتماعیات اثرلرینک وجوده کله سنه سبب اولان مناقشه لری او یاندر مشدر . مناقشه لرک باشلیجه موضوعی اجتماعیاتک اصول تشکیل ایدیوردی .

مسئله هر زمان یکی برشکله کنديسني کوسترمکده در : اجتماعيات ندر ؟ .. موضوعي وارميدر ؟ ... هانكي طرز تفكرله علاقه سي واردر ؟ .. پارسده عقد ايديلن درت بويوك قونفرده كي شدتلي مباحثه لره رغباً منازعه هنوز ختامه ايرمه مشدر .

منازعه لرده بللي باشلي جهت بر اصول انتخابي ، وبو اصولك تاريخ ، تاريخ مدنيت ، آنو غرافيا ، احصائيات ، بشرييات ، مقاييسه لي حقوق ... كي حال حاضرده موجود علملردن هيچ بريله مناسبندار اولماسيدر . في الحقيقه اجتماعيات ايجون تماماً خصوصي بالكر كندينه خاص بر موضوع ارانه ايدمكجه بو علم مختار وممايز بر علم صفتي ايله كندى حكمت وجودي تصديق ايتديره مز . عكسي تقديرده ديكر علملرك نتايجندن مركب ، فقط كندينه مخصوص علمي بر ساحه يه مالاك اولقسزين ، برنوع آنسيقلوبه دي يه بكمزه يه جكدر .

سوسيولوژيك موضوعنه تعلق ايدن ظلمت ومشوشيت قارشوسنده بو علمك انحصاري موضوعي اوله رق اجتماعي زمرة لر آراسنده كي متقابل تاثير وعكس تاثيرلري ، مناسبتلري كوسترمك ، اجتماعياتك دعواسني بويله جه تعيين ايتك ايتيوز . سوسيولوژي اوليه بر علمدركه غايه سي ؛ بو متقابل تاثيراتك طبيعيلك - normalité في تشكيل و ارانه ايلكدر . سوسيولوغلردن ا كثريسي كندى علملرينك ساحه سنك بو قادار محدود اولمسي ايسته مز . ۱۸۹۷ ده پارسده منعقد قونفرده اجتماعياتچيلر ، ا كثرته ، بيولوژيك مه تودي الزام ايتمشلردى . بو اصول معلوم اولدني اوزره ، جمعي عضويت كي دوشونمك واجتماعياتي بو عضويتك افعوله ليري آرامقله توظيف ايتمكدن عبارتدر .

فقط بر طرفدن بو [حياتي - اجتماعي : Biologico - sociologique] انكشافلر [عرقى - اجتماعي : ethnico - sociales] ملاحظانه تعلق ايدن آمريكا اجتماعياتي بكا برشي ايضاح ايدمديكسندن بر دفعه ده سوسيولوژيك موضوعي حقنده كي نظر لرمزي واقعه حائده تأسيس ايتمكه چاليشالم .

بو چاليشمه ايكي طرزده اولابيلير . يابالفعال موجود اولان اجتماعي عنصرلر آراسنده كي متقابل تاثيرلرك بر اثباتي بولوز . بو تاثيرلر في الحقيقه انسانيتك انكشافنده نه بويوك رول اوينامشدر ! بونكه برابر ماهيتلري بيلنمه مش ، قيمت حقيقه لري نظر دقه آلمه مشدر . بو نوعدن بر اثباتك بولمسي چوق مشكل اولاجق ، وهرشيدن اول سوسيولوژيك نقطه نظر دن بوتون انسانيتك بر ايضاحي استلزام ايدم جكدر .

فقط محض تاریخی — Pureneut historique اولان بواستشهاد هیچ دكله قسماً [تاریخی — ادبی historic litteraire] براستشهادی. استخلاف ایدہ بیلیر. زیرا بواصول استشهاد، علمی نقطه نظر اعتباریلہ بیلنمہ یں بر شینہ، ولایت — autorité لره اولان ایمانہ محتاجدر. تاریخہ باقیلاجق اولورسہ بعض متفکرلرک کندی زمانلرینہ طأد واقعاتدن استعانہ ایدرک اجتماعی زمرہلرک متقابل تأثیرلرنده، اجتماعی انکشافک باشلیجه تخمینی ومبناستی سزدکاری کوریلور. موضوع بحث متفکرلر تاریخی واقعاتک مشاهدہ ستنہ نہ قدر استاد ایدرلرسہ بوانبات اوقدر قیمتی اولاجقدر.

عینی زمانده بز اولیہ قساعت ایدیورز که بونظریہ یکی دکلدر. فی الحقیقہ اجتماعیات اسمی آلتندہ ذکر ایدیلن بو علم، سادہ جه اسمی قالدیرلدینی زمان، کچمش عصرلرک متفکرلرنجودہ معلوم ایدی. اوزمانلر سیاسی واجتماعی حیاتک مشاهدہ سی نتیجہ سی اجتماعیات اولیوردی. بز بوکشفی شمدی یه قدر آز طائمش، حقوق سیاسیه مدرسلری طرفندن تماماً اهاا ایدلش اولان بر عرب محررینک، ابن خلدونک، «تاریخ علمنه مدخل» اُترندن یابدق [۱].

أثر؛ جغرافی توسیعلر، تاریخی ایضاحلر یاننده کلہنک تام معناسیلہ سوسیولوژی دینہ بیلہ جک عمومی ملاحظات فلسفیہ یی محتویدر. زیرا مدخل، بشری زمرہلرک، عرفلرک متقابل مناسبتلری نظریہ سی مشتمل بولنقدهدر. بوملاحظات، قرآن کریمدن آلمش پارچه لرله اثرلرینی ترین ایدن دینی محررلر طرزنده، نصوص شکلندہ صاچیلمش در. فقط بو، ابن خلدونک اُترینک علمی قیمته هیچ بر خلل ایراث ایدہ من. قرآنی نصلره صیق صیق تصادف ایدرسکز: «الله ایستدیکنی یاپار، چونکه خالقدر ا.» «الله طلدر، ایستہ نہ علمنی احسان ایدر؟» «الله هر شینی بیلیر و بز هیچ بر شی بیلمه یورز ا.» .

[۱] ابن خلدونک منحصرأ بواسمدہ بر اثری یوقدر. اُترینک اصل اسمی «عنوان العبر» در. سکنر طقوزجلد دن عبارت اولان بوکتابک موضوعی تاریخ عمومیدر. فقط ابن خلدونک قیمتی تشکیل ایدن قسم اصل بو اولمایوب تاریخنه مقدمه اولق اوزره یابدینی علاوہدر. ومندرجات اعتباریلہ تاریخ علمنه برمدخل عد ایدیلہ بیلیر. أساس آدی «مقدمه ابن خلدون» در. وفرانزجه یه اوج قسم اوله رق مستشرق دولان طرفندن ترجمہ ایدلش در. نورکجه یه اولاییری زاده صاحب منلا ومتقابلاً جودت وصیعی پاشال طرفندن پیری زاده یی تعقیماً ترجمہ ایدلش واخیراً شریف پاشا طرفندن فرانزجه لری ایلہ قارشیلادشدر یلارلق یکی بر ترجمہ یابیلمشدر. فضله تفصیلات ایچون یقینده انتشار ایدہ جک اولان «ابن خلدون» . مراجعت ایدیلہ بیلیر.

یوکی نصر آتقی بر چرچیونک سوسلری حکمنده در. چرچیونک لک ایچنده ابن خلدون حیاندن آلمش حقیقی مشاهدات علمیه کوسترمشد در. طوغریلق ، درینلک اعتباریه بومشاهد لر ، یالکیز اوزمانکی خرسیتیان آورو بونک دکل ، مؤخر عصر لک بیله سیاسی ، تاریخی محراتیه مسابقه ایده بیلیر. شمدی ابن خلدونک سوسیولوژیسنک عمومی چیزکیلرینی کوستره لم :

— ۲ —

ابن خلدون قوملری اوج نوعه آیربور : عشرت لر ، نیم وحشیلر ، قبیله لر . قبیله حالنده تمضو ایتش قوملر ، ابن خلدونک نظرنده ، انکشافک یوکسک بردرجه سیدر . کره ارض اوزرنده ساکن اولان متعدد اقوام آراسنده کی اختلافی ، محیطی تأثیرات ایله ایضاح ایدر ، بوتأثیر ایله درکه اثرنده محیط فرق لینه کوره حیات نوعلری کورلمکده در. محیطی تأثیرلر میانه برنجی اوله رق اقلیمی قویبور . — شمالک صفوق اقلیمی مدنی انکشافلر مساعدا اولمایور . جنوبده بالعکس علمه ، صنعته ، بنالره البسه لر ، نباتی و حیوانی حیاته تعلق ایدن هرشی ، محیط ایله معین بر آهنگ عرض ایدر حق انسانلرک مدنلرینی بیله دری رنگی سائر وخواصی اعتباریه بو آهنگ استیلا ایدر . بوتون حرکتلرنده اقلیمی ایله معین بر نسبت کوستریر . چوق صفوق وچوق صیجاق قطعه لک انسانلری بومقیاسدن اوزاقلاشیرلر ، هیچ بر حرثه مالک دکدرلر ، قبه لرده اقامت ایدرلر ، غدالری سفیلانده در ، حیوان دریمی کییرلر ، بعضاً بوده اولماز نه قانونلری ، نه ده پیغمبرلری وارد در . بوتون بونلر ابن خلدونه کوره ، محیط اختلافک نتیجه سیدر . یوقسه بعض آتولوژیستلرک دیدیکی کی نسلك نتیجه سندن انبعاث ایتمه یور . ژفت - Jaqhet ، سه م - Cem و شام - Gham ، صوکر ، دارو ندن اول کلن دارو نیستلرک ژنه آلویک - شجره وی فکرلرینی رد ایدن ابن خلدون ، بوتخالفلری مختلف محیطلره انطباق عطف ایتکده در . قومک انکشافی اوزرنده جغرافی محیطک تأثیری نظریه سی ده عینی در . آلتنجی عصرده بودن - Bodin واون سکزنجی عصرده مونتسکیو - Montesquieu طرفدن نا کافی بر شکل آلتنده تمثیل ایدیان بو نظریه اک صوک اوله رق فره دریق رازمل - F. ratgel ک « جغرافیای سیاسی » نده اک یکی و صوک شکلنی آلمشدر .

قوملر آره سنده موجود اولان اجتماعی و اقتصادی اختلافلری موضوع بحث ایدرکن ،

ابن خلدون ، اون سكزنجي عصر محررلى كې خطايه دوشمه يور . معلوم اولدينى اوزره بومحررلى طبيعى normal انسانك حقيقى و حال طبيعى état de nature سنى يالكزو وحشيدم كورمشلردى ، ابن خلدون ايسه بونلره مخالفدر . مذكور تلقى كورنلر انسانيتك انكشافى ايچنده بالق آوى ، قره آوى وزراعت صفحلىرى هر زمان اوله رق دكل ، متوالى ومتعاقب اوله رق كورورلر . وهىچ شهبه سز بواولكيسنه نسبه دهاجوق طوغريدر . بونك نتيجه سى [كثير النوعيت - Tolygénisme] و اوريد . بودوشونجه بيه كوره بشريتك منشأنده مختلف جغرافى محيطلره تقابل ايدن مختلف انسان نخلقلىرى واقع اولمشدر .

— ۲ —

عصر حاضر ك اشايان دقت اجتماعياتچيلرندن برى اولان ژوليوس لپرت - J. Lipert . اجتماعى انكشافك باشليجه محركى اولارق و حيات احتياجلرىنى تأمين ايتك انديشه سى ، نى قبول ايدييور . اكر ابن خلدونى طائيش اولسه بدي شو سوزلىرى ذكر ايدم جكدى : مختلف قوملر ك مؤسسسلرنده ، تعامللرنده مشاهد ايتديكمز فرق ، احتياجلرىنى تداركده كى تخالفدن منبعدر . فى الحقيقة جماعت حالنده انسانك تعالى عضوى منشأنى ياشايه بيلمك احتياجنده بولورز . بويولده انسانلر اولاك بسيط غذا آرامقلىه باشلارلر ، صوكرا كيتدكجه ايجه لشنه احتياجلرى تظمين ايدرلر ونهايت لوكس - Superflu بى دوشونورلر ، فقط ، طبيعده كورولديكى كې ؛ مختلف ممالككترلر ، احتياجلرى تظمين ايتمك مختلف واسطه لرى تعقيب ايديله جك اولورسه منشأدن باشلايه رق مختلف انسان نوعلىرىك وجوده كلديكى كوريلور ؛ برقسى زراعت حصر وجود ايدر ، اكر ، بچر . ديكر قسمى حيوان يتيشدير ، تربيه ايدر . بواسطه ممالك انسانلر تارلا ومرعا آرامق مجبوريتنده در . چونكه شهرده ايشن كورمه يه جكددر . زمانك آقىشى ايله انسانلر مهم برثروت قازاندقلىرى وقت شهرلر تأسيسه ، اولر سرايلر انشاسنه قويولورلر وكنديلرى لوكس ابتلاسنه براقم باشلارلر . بو ايسه بوسبوتون يكى برنوع انسانك منشأيدر : شهرلر . بونلر ك ايچنده برقسى غذا احضاريته برقسى تجارت اجراسنه حصر وجود ايدرلر وبوايشلر كنديلرى كيتدكجه زنكيشديرر . او صورته كه رفاه اعتباريله زراعى وراعى آرته ده براقش اولورلر ... فقط بوراده دى بلى حياتك كوى ياشايشى كې طبيعى اولدينى كوريلور . بونك ايچوندر كه طبيعى بر منشأه مالكدر .

بویله‌حه ابن خلدون مختلف نوع انسانلری انکشاف اجتماعینک عاملی اوله‌رق قبول ایدیور، بونلر طبعی اوله‌رف منشأدن اعتباراً اقتصادی واجتماعی اولدینی قادار جعفری اولان محیطلره انطباق نتیجه‌سنی ویریور. زراع، داعی شهرلی... متقابل مناسباتک تأثیریه دولت تأسسی ایچون لازم عنصرلردر. مناسبات مذکوره بالا‌خره سیاسی تشکیلاتک مقدراتنی تعیین ایدر.

موضوع بحث اولان مختلف اجتماعی عنصرلردن اک مهمی عشرتلردر. چونکه دولتک حقیقی مؤسسی اولردر. بو خصوصده ابن خلدونی دیکله‌یلم:

«عشیرت لر چوق وحشی آدم‌لردر. بلده‌یلر کندیلربی وحشی حیوانلر وحریرص شقیلر کبی تلقی ایدر. بو عشرت لر، عشریری بربرلر، کوردلر ترکمنلر وتورکلردر، شهر حیاتی انسانه عشرت حیاتنده کی حالندن بوسوتون باشقه برشکل ویرر» صلاح ورفاه ایچنده یاشایان شهرلیرر حسیاته مبتلا اولور، امنیتلربی تأمین اهتمامی حکومت آدم‌لرینه براقیرلر، صلاح ایچنده یاشارلر، مجاور ملتله تجاویزی هیچ دوشونمز لر، غانله‌لردن اوزاق اولدقلری وصلاح استعمال عادتنی ترک ایتدکلری ایچون چوققلرینه اونیده تعلیم ایتمز لر.»

ایشته ابن خلدونک، متوالی نسل‌لرله اداره ایدلمش اولان حیاتک اجتماعی عرق، زمره و صنف‌لرنده کی تحالف‌لری دائماً وهریرده اشتقاق ایتدیردیکی طرز و شکل بودر. فی‌الحقیقه عرب اجتماعیا تحیسنک شودوشونجه‌سنه باقکمز: «اعتیاد استعدادلری تولید ایدر، چونکه او، (اعتیاد) اولک‌یسنی تمذیل ایدن برطیعت ثانیه‌در.»

*
**

کله‌جک مقاله‌ده ابن خلدونک اجتماعیاتک ساحه‌سنه تعلق ایدن دیگر فکرلربی بالخاصه وراثت حقنده کی تلقی‌سنی کوستره‌جکمز.

ضیاء‌الدیمه فزری

هیا کل النور

مؤلفی : شهاب الدین سهروردی (۵۰۳-۵۸۶)

مترجمی : یوسف ضیا (ترجمه تاریخی ۲۳۸)

بسم الله الرحمن الرحيم

ای هر شینه قوام و یروب کنندی قوامنده هیچ بر شینه محتاج اولیان ذات ! بزى نور
ایله تأیید ، نور اوزره تثبیت و نوره حشر ایله !

منتهای مطالبیز ، سنک رضاك ! اقصای مقاصدیز ، سكا قاووشمازى حاضر لایان
شینی اولسون .

سن فیض خصوصنده بخیل اولمادیفك حلاله بز نفسلریزه ظلم ایدیوروز . ظلمتله
طوتساق اولانر قابو کده دائماً ایاقده لطف و رحمت انتظار ایدیور ، خیر و فک اسارت دیله یورلر .
خیر سنک دأب و عادتکدر اللهم ! و شر سنک قضاك ! پارلاق شرفکله سكا مکارم
یاراشیر و ناسوت اوغللری انتقامه دکر مرتبه لرده دکلر در .

سن اولنری ذکر و فک کرده مبارک ایله ! کوتولگی - جهلی - قالدیر و حقیله چالیشانلری
موفق ایله !

کزیده پیغمبره و اتباعنه هپسینه صلاة اولون . بو کتاب « هیا کل النور » در .
همان جناب الله قابل هدایت اولان نفوسى و باعث هدایت اولان عقولى تقدیس ایلسون [۰]

بیمجی هیکل

کندیسه اشارت حسیه ایله قصد ایدیلن هر شی جسمدر . و چاره سز اونک طول ؛
عرض و عمق و اردر جسملر هپسی جسمیت مفهومنده مشترکدرلر . بر مفهومده مشترک
اولان ایکی شیئک - ایکیلکی تحقق ایتک ایچون - دیگر بر شی ایله افتراق و تمایز
ایتملری لازمدر .

[۰] دیاجهك عیناً ترجمه سته چالیشدم لکن بوزاده نور ، ظلمت ، نفوس ، عقول کیم کلهلر
براعت استهلال ایچون قوللانیلیدی کیم عبارتده بر طاقم سری مغنار کوزه تلش ، تضمین ، توریه
وسیع او یونجاقلرینه دقت ایدلشدر . ترجمه ده بونلره صادق قالمی مجریتی غیر مأنوس کلهلر
قوللانیله سته سبب اولدی . چونکه بو اثر بر فلسفه کتباتک عربجه دن تورکجه عیناً و حتی حرفیاً ترجمه
ایدیله بیلمه سی ممکن اولدیغی کوسترمک ایچون تجربه اولیق اوزره قلمه آلمشدی . کرچه بو اصول

اجسامك تمايز اينديكى شى ايسه هيئتلر در . (يعنى اعراضدر) - ديمك كه هيئتلر حقيقت جسمه لازمدرلر - حقيقتك لذاتها لازمى ايسه اوندن انفكاك ايده من - يعنى حقيقته كندى ذاتندن لارم كنن بر شى او حقيقتدن آيريلاماز - زيرا بر شيئك وصفى بعضاً اوشيئه ضرورى اولور . دوردده چيقت اولمق - لازم ضرورى اولدينى - وانسانه جسم اولمق - لارم ذاتى اولدينى - كى . بعضاً ممكن اولور، انسانه قيام وقعود كى . بعضاًده مجتمع اولور، انسانه فرسيت كى . وهما تجزى ايمه ين بر شيئك جهتهده بولونماسى وكندينه اشارت اولونماسى جائز اولماز ، زيرا - عكسى تقديرده - اونك بر جهته اولان طرفى ديكر جهته اولان طرفنك غيريدر بناء عليه وهما منقسم اولمش اولور .

ايكئى هيكل

سن هيچ بر زمان كندى ذاتكندن غفلت ايمه يورسك ! بدنك اجزاسندن هر هانكى بر قسمى ايسه هر حالده بعض زمانلر اونوديوورسك . حالبوكه «كل» آنجق اجزاسى ايله ادراك ايديلير . شو حالده اكر سن شوجهله اجزاي بدنن ويا او اجزائك بر جزؤندن عبارت اولسه يدك او اجزاي اونوتديغك حالده كندى داتنه شعورك مستمر اولمازدى . ديمك كه سن شوبدنك واجزاسنك وراسنده سك !

ديكر طريقه : بدنك دائمى صورتده ده كيشوب كيتمه ده در . مواد غذائيه آلتماسييله تغدى حصوله كلديكى زمان اكر يكي نك كله سى حالنده اسكى بدنكندن هيچ بر شى تحليل ايتمسه بدنكك جدأ چوق بويوك اولماسى لازم كليز . وسن اكر شو بدنن عبارت ويا اوندن بر جزؤ اولسه يدك هر زمان انانيتك تبدل ايدردى .

فئادر فقط بر زمان بويله اولمشدى، شيمدى دكيشديرمدم . مع مافيه بو ديباجهده متنك اصلنه حرفياً دينه جك درجهده صادق قالمغه چاليشلما مشدر چونكه ديباجه صرف ادبى بر شيدر . بونكله برابر ياقوم ايدنا بالنور وثبتنا على النور واحشرا نالى النور عباره سنى كورويورسكن ناصل ترجمه ايتدم . ديباجه ي تعقيب ايدن علمى وفلسفى بحثلرده ايسه صادقانه ترجمه چوق دقت ايدلمش ومتن عربيسنك آلاستيككى تماماً محافظه ايدلشدر . مثلاً داهما سوزه باشلار كن جسم، كنديسنه اشارت حسيه ايله قصد ايديله يان همشيدر ديوروز . بوراده متن عربيسنده اولدينى كى - چوق فنا اولارق - هر كله نك آبرى آبرى دلالت اينديكى مسئله واردر . هله قصد كله سى ايجون جلال الدين دوانى ايله ميرغياث الدين صحيحه ل دولومى مناقشه ايتشلر در (!) ايسته بوسيله ياقيشق سزلفى واضح اولقله برابر بويله اولدى . بونك امثاله تصادف ايدلديكى زمان بونقطه نك نظر دقته آلتما سنى رجا ايدرم .

مادامہ سندھ کی جوہر مدرک ، دائمدر . شوخالده سن بدنکله دکل ذاتکله سنسک .
ناصل سن بدنک عینی اولورسک کہ بدن تحلل ایدیورده سنک اوندن هیچ خبرک اولیورده
شوخالده سن بوتون بوشیلرک وراسندهسک ..

دیگر طریقہ : سن بر شیئی آنجق صورتی سندھ حاصل اولقلہ ادراک ایدرسک
وبوادراک ایتدیگک شیدن سندھ حصولہ کلن صورتک او شیئہ مطابق اولسی لازمدر ،
یوقسہ اونی اولدینی کی ادراک ایتش عدایدیلہ مزسک ! صوکرہ سن برجوق افرادک
اشتراک ایتدکری مفہوملر تصورایدیورسک . مثلاً حیوانیت کی کہ بونی فیلہ وسینک نسبتی
مساوی اولاجق صورتده تصور ایدیورسک . دیمک کہ بونلک سنده حاصل اولان صورتی
کوچوکہ وبویوکہ تطابق ایتدیکی جہتلہ ذی مقدار دکلددر . شوخالده بونک سندھ کی محلی ده
غیرمقدر اونی ايجاب ایدر ایشته بو، سنک نفس ناطقہ کدر . زیراذی مقدار اولمایان برشی
ذی مقدار اولان جسمہ حلول ایدہ مز . بناء علیہ نفسک جسم دکل ، جسمانی ده دکل ، جہتدن
تبری ایتدیکی ایچین قابل اشارت ده دکلددر . او ، یعنی نفس ناطقہ ، اوہامک اصلاً تقسیم
ایدہ میہ جکی ؛ احدیۃ الذات ، صمدیۃ الوصف برشیدر .

بیلیورسک کہ ؛ دیوارہ ؛ بودیوار کورددر ویا بودیوار کوریور ، دہ نیلمز . زیرا
کورلک ، کورمہ سندھ امکان موجود اولان برکیمسہ یہ اسنادایدیلہ بیلیر . بناء علیہ باری تعالیٰ ،
نفس ناطقہ وبویکیسک غیری ایلریدہ بیانی کلہ جک اولانلر ، جسم ده دکل جسمانی ده دکلددرلر .
بونلر داخل طالعہ ده دکل ؛ خارج عالمده دکل . متصل ده دکل ؛ منفصل ده دکلددرلر .
زیرا بوتون بونلر اجسامک عوارضنددرلر . جسم اولمایان شیئی ایسہ بونلردن منزہ
ووارستہ در . دیمک اولیورکہ نفس ناطقہ کندیسنہ اشارت حسیہ ک وقوہی متصور
اولمایان برجومدر ، کہ جسمی تدبیر وذاتی تعقل وکندن خارج اشیا بی صورتلریلہ تصور
ایتمک اونک شاندندر . انسان ، ناصل بوماہیت قدسیہ بی جسم ظن وتوہم ایدہ بیلیر کہ او ،
بروجد روحانی ایلہ طریزن اولنجه عالم اجسامی ترک ایتمک شتاب ایدر ونہایتسز برعالی
طالب اولور .

بونفس ناطقہ نک مدرکات ظاہرہ دن برطاقم قواسی وارددر کہ حواس خمسدر . بونلر ده ؛
قوۃ لامسہ ؛ ذائقہ ، شامہ ، سامعہ وقوۃ باصرہ در .

نفسک مدرکات باطنہ دن ده برطاقم قواسی وارددر . حواس خمسہ نسبتلہ بش نہرک

کندیسه منصب اولدینی بر حوضه مشابیه اولان حس مشترک کبی ؛ که صورمنامی تخیل طریقله اولمایوب عیاناً مشاهده ایدن بودر . حواس باطنه دن بری ده خیالدر . بو ، حس مشترک خزانه سیدر . صور محسوسه ، حواسدن زائل اولدقدنصکره بو خزانه ده قالیر . بونلردن بری ده ترکیب ، تفصیل واستنباط عملیه لرینی اجرا ایدن قوه فکریه در .

وهمده حواس باطنه دن در . بو ، حکملرنده عقل ایله منازعه ایدر . حتی کیجه لین بر اولو ایله تک باشنه قالان کیمسه یی ، عقلی امین قیلدینی حالده ، وهمی قورقونمقدمه در . وهم غیر محسوس شیلرده عقله مخالفت ایدر . او قدرکه وهمک حکملرینه اتباع ایدنلر محسوساتک ماوراسنی انکار ایدرلر .

دوشونمورلرکه کندی عقللری ، حتی اوهام و تخیلاتی و نفسلری بیله حس ایدله مکده وجسمدن محسوس اولان ایسه جسمک اوزی اولمایوب آنجق سطح ظاهری بولونمقدمه در . حواس باطنه دن بری ده حافظه در . احوال جزئییه و وقایع سائره تک تذکری بونکله اولور .

حواس باطنه دن هر بونک دماغده بریری واردر ؛ هر حس بریره مختصدر . اویرمختل اولونجه - حواس سائره سالم قالدینی حالده - یالکمز او حس مختل اولور . ایشته بونکله قوامک یکدیگرندن آیریلنی و کندی محالدرینه مختص اولدقلری معلوم اولور .

حیواناتک ایکی طرفلی بر قوه شوقیه سی ده واردر . بونک ری یارایانی جلب ایتک ایچون یاییلمش اولان قوه شهوانیه ، دیکری یارامایانی دفع ایتک ایچون یارادلمش اولان قوه غضبیه در .

بونلرده ، برده تحریکه مباشرت ایدن بر قوه محرکه واردر . بوتون شوقوی محرکه بومدرکه تک حاملی ایسه روح حیوانیدر . روح : لطیف ، بخاری برجرمدرکه اخلاطک لطیفلرندن دوغار ، قلبک تجویف ایسرندن انبعاث ایدر و نفس ناطقه دن سلطان نورینی اکتساب ایتدکن صکره بدنه داغیلیر . اگر لطافتی اولماسه یدی ، محل سریانه ساری اولامازدی . اونی عضوه نفوذ ایتکدن منع ایدن بر حاجز بولورسه او عضو ثولور نفس ناطقه تک مطیع تصرفاتی بودر ؛ اعتدال اوزره اولدقجه بدنه تصرف ایدر ، منقطع اولورسه بدنه کی تصرفی ده منقطع اولور . بو روح حیوانی کلام نبوانده ووحی الهیده وارد اولان روح الهیدن باشقه در . زیرا وحی ، بونکله الله تعالی تک مکانه اولمایه رق قائم نورلوندن برنور اولان نفس ناطقه یی قصد ایدرکه بونک مشرقی الهدن ومغربی اللهه در .

علمادن بر جماعت، نفس ناطقه نك جسمانی اولدیغنی تفتن ایدنجه اونك ناری تعالی دن عبارت اولدیغنی توهم ایتدیلر و شبهه سز درین برضالالت ایچنده بوغولدیلر زیرا اء بر درء نفسلرایسه چوقدر. ا کر زید ایله عمر و ك نفسی بر اولسه یدی ایکیسندن بری، دیکرینك بتون ادراك ایتدیکی شیلری ادراك و انسانلرك هر بری بوتون انسانلرك مطلع اولدقلرینه کسب اطلاع ایدردی. حالبوکه بویه اولمور.

صکره فصل قوای بدن آلهلر لالهی اسیر و تسخیر ایدر و اونی کور دوه لر یور و یشنده کی بیه لره قالقان و شهوتره رهین انخاذا یده بیایر. و ناصل سمالرك حرکاتی اونك اوزرینه حاکم اولاییلر.

بر جوقلری ده نفس ناطقه نك اللهدن بر جزؤ اولدیغنی توهم ایتدیلر. بوء زیغ وضلالندر. زبرا اللهك جسم اولدیغنی برهان ایله اثبات ایدیلنجه آرتق اوفصل تجزی و انقسام ایدر! و اونی کیم تجزی ایتدیره بیلیر؟

دیکرلری ده نفس ناطقه نك قدمی توهم ایدیورلر. دوشونمورلرکه اکر اوء، اونلرك زعم ایتدکلری کبی اولسه ایدی عالم قدس و حیاتدن مفارقت و عالم موت و ظلماته تعلق ایتکه اونی الحایدن شی نه اولاییلر و اوقدیمی حبس و قهر ایدن کیم بولنه بیلیردی، ناصل مده کی چوجفك قواسی، اونی تسخیر ایدردی ده اوء، عالم قدس و نور دن چوجفك بدنت منجذب اولوردی. هم ناصل ارلده، نفس ناطقه نك نوهی متفق اولدیغنی و بدن دن اول مکان، محل، موضوع، فعل و انفعال بولونمادیغنی و بدن دن صکرا اولدیغنی کبی بر هیئت مکتسبه ده بولنمدیغنی حالده بونك بعضیسی بعضیسندن ممتاز اولاییلیردی.

واحد اولوب ده انقسام و بدنلره توزع ایتسی ده صحیح اولاماز. زیرا جسمانی اولمیان برشی تجزی قبول ایتمز. شو حالده نفس ناطقه، بدنك اونی قبوله استعدادی تمام اولونجه بدنله برابر حادث اولور. مستعد اشتعال برقیل، آتشدن هیچ برشی نقصان اولقسزین کور ییورسك که اوندن شعله آیر. اویله ایسه بدنك استعدادی حالده نفس ناطقه نك، واهندن هیچ برشی نقصان اولقسزین حصوله تعجب اولنه ماز.

اویمیمی هیکل

جهات عقلیه اوچدر: واجب؛ ممکن؛ ممنوع. واجب، وجودی ضروری؛ ممنوع، عدمی ضروریدر. ممکن ده وجود و عدمنده ضرورت اولمایان شیدر. ممکن کندندن باشقوسی سببیه

واجب وبامتنع اولور . سبب، كندیسیله باشقه سنك وجودی واجب اولان شیدر . ممكن، كندی ذاتندن موجود اولاماز . زیرا لذاته وجود اقتضا ایسه ایدی ممكن اولماز واجب اولوردی .

شوحالده اوکا وجودینی عدمه ترجیح ایدن برسبب کر کدر . سبب تمام اولنجه اونندن مسببك وجودی تخالف ایتمز .

برشینك بوتون متوقف علیهی ایستر اراده ایستر، وقت یاخود مكان ویا معاون یاخود محل قابل ، ایستر بونلرك غیری اولسون بوتون بونلرك سببیده مدخلی واردر . سبب تمامیه بولونماز ویا اجزاسنك بعضیسی بولونمازه اثر حصـوله كلز . بر شینك وجودی ایچین بوتون لازم ولایق اولانلر حاصل و بوتون لازم اولمایانلر مرتفع اولدیمی او شی بالضروره واجب اولور .

دروغی هیکل

بوهیکلده بش فصل واردر .

برنجی فصل

ایکی شی، ایکیسنكده واجب الوجود اولسی صحیح اولاماز. زیرا بوصورته ایکیسی ده وجودك وجوبنده اشتراك ایتش اولورلر وآره لرنده بر فارق بولنق لازم کلیر . شوحالده برینك ویا هر ایکیسنك وجودی فارق متوقف اولور . برشینه متوقف اولان ایسه ممكن الوجوددر . همه آرالرنده فارق اولمایان ایکی شی بولنسی ممكن دکلدر . زیرا بونلر واحد اولورلر .

جسملر وهیئنلر چوقدر . واجب الوجود ایسه بیان ایتدیكمز وجهله دردر . دیمك كه بونلر واجب الوجود دکلدرلر، ممكندرلر؛ شوحالده مرجحه محتاجدرلر؛ مرجح ایسه لذاته واجب الوجوددر . واجب الوجود اجزادن مرکب دکلدر كه اونلرك معلولی اولسون . صكره او اجزاء وجودده ایکی واجب اولمدینی حقنده بیان ایتدیكمز دلیلدن طولایی، واجب اوله منزه صفت ، بذاته واجب اوله مازا کر واجب اولسه یدی محله محتاج اولمزدی شوحالده واجب الوجود صفاته محل دکلدر . واجب الوجودك كندی ذاتنده صفات ایجاد ایتسی ده جائز دکلدر . زیرا واحد اولان برشی كندی ذاتندن متأثر اوله ماز . بز برعضویمزده تصرف

ایتدیکمز زمان فاعل، برشی؛ قابل ایسه دیکر برشی در. کورلیور که واجب الوجود هر وجهه واحد در. هرایی متقابلدن اشرفیلیری اونکدر. زیرا کالدن قاصر اولان ناصل کاعطا ایده بیلیر. تجسم و ترکیب کی تکثر ایجاب ایدن هر شی ایسه اوکا تمتعدر. جناب حق؛ اونک نه ضدی نه ده مثلی یوقدر؛ مکانه نه نسبت اولمز. جلال اعلی اونک، کال اتم اونک، شرف اعظم اونک، نوراشد اونکدر. او عرض دکدر که وجودینک طور مسی ایچون حامله محتاج اولسون. جوهرده دکدر که حقیقت جوهریتده جوهره مشارک اولوبده اجسامک اختلاف هیاتی ایله دلالت ایتدیکی برخصه محتاج اولسون.

اوهت اگر اجسامک مخصوصی اولسه یدی اشکالی، صور و مقادیری، اعراض و حرکاتی و ارکان مالک مراتب و نظامی مختلف اولمازدی. اگر اجسامک اعراضی جسمیت اقتضا ایتسه یدی اجسامده هیئتله مختلف اولمازدی.

هیکلک الک قیمندار بحثی [۱]

جسملر «جسمیت» ده مشارک استتاره خصوصینده متفاوتدرلر؟ دیمک که نور اجسامه عارضدر. اجسامک نوریتی اجسامک ظهوری دیمکدر. نور عارض، باشقه سی ایله قائم اولدینی و وجودی کنیدیسه اولدینی ایچین لذاته ظاهر دکدر. اگر کنیدیسه قائم اولسه یدی کنیدیلکندن نور اولور و کنیدی مدرك اولوردی. بزم نفس ناطقه لریمز لذاته ظاهر و ذاتلرینی مدرکدرلر. اونلر؛ کنیدیلره دوران (بنفسه قائم) نورلردر. و بیان ایتدیکمز وجهه حادثدرلر. آنجق بونلر ایچین برمرجج لازمدر. بونلری اجسام ایجاد ایده مز. زیرا برشی کندندن ده اشرفی اولانی ایجاد ایده مز. شو حالده بونلر ده مرجعی نور مجرددر. اگر بونور مجرد واجب الوجود ایسه مطلوب بودر. اگر دکل ایسه حی و قیوم اولان لذاته واجب الوجوده منتهی اولور.

کورولیور که نفس لذاته ظاهر اولان قیوم و بذاته حی بذاته دلالت ایدن بر موجوددر. اوزات، اجسام و علاقتدن مجرد اولان نورالانواردر؛ شدت ظهورندن دولای محتجدر.

[۱] مؤلفک «واسطه الهیکل» تیسیرینی بو صورتله ترجمه ایدیورم، چونکه واسطه؛ ایکی نستهک ارسنده اولان شیئه دینلیدی کی کردانلک اورتیه سنده کی الک قیمتی جوهرده دینیر «الجوهرة الفاخرة التي تحمل وسط القلادة، مختار».

فصل

هر جهتدن واحد، كه ذاتنده داعيلرك واراده لرك اختلافي تكثر ايتيور. زيرا بونلر
 كثرتي موجبدر. كثرث ايسه سببه مرض احتياج ايتديرر نيته كيم اجسامي سببه محتاج
 ايتديرمشدر. بويله اولان واحداك بلاواسطه فعلي واحد اولق واجب اولور. [۱] زيرا
 ايكي شيدن برينك اقتضاسي ديكرينك اقتضاسندن بشقه در. بويله اولنجه ايكي شيني بلاواسطه
 مقتضي اولانده تكثر لازم كلير. كوروليور كه مبداء اول ايله ايلك واجب اولان شيني
 واحددر، اونده كثرث يوقدر. جسم دكلدر كه مختلف هيئتلر كنديسنده اختلاف ايتسين.
 هيئت دكلدر كه محله محتاج اولسون نفسده دكلدر كه بدنه محتاج اولسون او؛ بذاته قائم؛
 نفسي واللهي مدرك بر جوهردر، ايلك ابداعي نور اودر؛ اونندن ده شرفليسي ممكن دكلدر.
 او، منتهاي ممكناندر. بوجوه، نفسنده ممكن، مبداء اوله نسبتله واجبدر. بناء عليه او؛
 مبداء اوله وانك مشاهده جلالته نسبي ايله ديكر بر جوهر قدسي؛ كندی امكانه و مبداء
 اولك بيوكلكنه نسبت و ذاتنك نقصانه نظري ايله ده بر جرم سماوي بي اقتضا ايدر. و بويله جه
 [جواهر مقدسه عقليه واجسام بسيطة فلكيه و غصيره جوغانلجه قدر] ايكنجي جوهر
 قدسي مافوقته نظراً بر جوهر مجرد، كندی نقصانه نظراً بر جرم سماوي اقتضا ايدر.
 جواهر عقليه مقدسه ايسه هر نه قدر فعلي - يعني مؤثر - ايسه لرده آنجق بونلر مبداء
 اولك وسائط جود و فيضانيديرلر. بونلر كه فاعلي اودر. ناصل كه الك قوي نور، الك ضعيف
 ير نوري مستقلاً ضياء و يرمكه مقتدر بير اقيور. قوه قاهره واجبه قوتنك كالي و فيضنك
 و فرتي حسييله بو وسائطه استقلال قدرتي و يرميور. نصل. انكار ايديله بيلير؛ باخصوص
 او، نامتناهيكليه؛ نامتناهيكلك و راستنده در. بناء عليه هر امرده «شانده» اونك امری
 «شانی» وار.

هيكلك خاتمه سي

عوالم اوچدر. بري فيلسوفلرك عالم عقل نامی و يردكاري عالم در.
 عقل اونلرك اصطلاحلارنده اشارت حسيه ايله مقصوداليه اولمايان، اجسامدهده تصرف
 ايتيان هر جوهردر.

[۱] ايكي سطرلق برجهلي حرفياً ترجمه چايشدم فقط شيوه مساعد اولديغندن جهلری كسمكه
 مجبور اولدم. ترجمه بنه عينا در.

بریده عالم نفسدر ، نفس ناطقه هر نه قدر جرمانی و ذات جهت دکل ایسه ده ینه
عالم اجسامده تصرف ایدر . نفوس ناطقه ، سوا یانده تصرف ایدن و نوع انسانه خاص اولان
قسملره آریلیر . دیکری ده عالم جسمدر ، بوده اثری و عنصری به انقسام ایدر .

انوار قاهره جمله سندن برده بزم نفسلری میزی افاضه ایدوب اونلری مکمللشدیرن
ونوعمر طلسمنک ربی وبابامن اولان - فیلسوفر عندنده عقل فعال دیه مسما - روح
القدس و بوتون عقول وانوار مجردة الهیه واردر .

عقل اول ، وجود کندیسيله نشئت ایدن و مبدأ اولک نوری اوزرینه اشراق ایدن
ایلك شیدر . عقول ، کثرت اشراق ایله و بو کثرتک آشغی دوغرو قاتلانمسیله تکثر
ایدیور . آراده کیلر هر نه قدر بزم هلیت و توسط اعتباریله اک قریب ایسه لرده ینه بونلرک
اک اوزاغی شدت ظهور جهتیله اونلرک اک قریبیدر .

هپسندن اک یقین ایسه نور الانواردر . کورمیور میسک ! قارا ایله بیاض بر سطرده
اولدقلری زمان بیاض بزم دها یقین کورونور . زیرا او ظهوره مناسب [نوره اویغون]
در . شو حالده مبدأ اول اک یوکسک یوکسکلکده واک یقینلقددر .

علو رتبه سی جهتیله اک اوزاق اوزاقلقدده ، شدتده نامتناهی اولان نور نافذی جهتیله
اک یقین یقینلقدده اولمق اوزره جلوه زن اولان ذات منز اولسون !

فصل

مبدأ اول ماسوای موجب اولنجه ، مرجع ایسه وجوب وجودی حسیله دائم اولدیغندن ،
ترجیح دوام ایدر . وبتون ممکنات باشقه سنه محتاج قالماز . بوتون ممکناتدن اول اوندن
باشقه سی یوق ایدی و بز ایشلری میزی مثلاً پنچشنبه کونه یاخود فلانک کلمه سنه ویا بر آلتک
قولایلانمسه تأخیر ایتدی کمز زمان ده کی افعالمزده اولدیفی کی متوقف علیه اولمق ایچین بر
شرطه بروقتده یوق ایدی . زیرا بوتون ممکناتدن اول بونلردن هیچ برشی یوق ایدی .
اول تعالی متغیره دکلدر که اراده ایتدی کی شیئی اراده ایتسین و قادر دکل ایکن
بالاخره قادر اولسون .

وقتا که کونشک دوامی ایله شعاع دوام ایتدی کی حالده کونشک شعاعدن اولیوب
شعاعک کونشدن اولدیغنی بیلدک . شو حالده جناب حقک عدل ایله قائم اولماسندن تعجب
اولونماز . کونشک دوام شعاعی یاخود نورنده ذراتک بقاسی اوکا نه ضرر ایدر !

بشهی هیکل

معلومدرکه هر حادث، بر سبب حادث ایستر. سبب حادثده عین مطالعه وارددر . شو حالده بر مبدای اولمایاجق صورتده ؛ حادث سبیلرک نامتناهی به دوعرو تسلسل ایتهمسی لازم کلیر . زیرا مبدأ حادث موضوع بحث اولدق، سوز اوکا عأددر . لذته واجب التجدد اولان شی ایسه حرکتدر . حرکتلردن انقطاع ناپذیر اولمسی صحیح اولانی ؛ حوادثه سبب اولمغه صالح و غیر منقطع اولان حرکت دوریه مستمره درکه بوافلاک خاص اولانددر . بو حرکت دوریه بزم عالمزده کی حوادثک سبیددر . فاعل اول تغیر ایتهدیکی ایچون حادث اولان حرکتلره سبب اولاماز . شو حالده افلاک حرکتی اولماسه ایدی بر حادثک حدودی صحیح اولمازدی . افلاک حرکتلری ایسه حرکت طبیعی دکلدر . زیرا فلک ، قصد ایتهدیکی هر نقطه دن مفارقت ایددر . هر حرکت طبیعی ایله متحرک اولان ایسه قصد ایتهدیکی غایبه واصل اولونجه دورور . زیرا طبعاً متحرک ، کندی مطلوب طبیعیسنندن طبیعی اولارق آیریلاماز . کورولیورکه ، چاره سز ، فلک حرکتی هر حالده حرکت اراده در .

فصل

فلک حرکتی افاضه ایدن نفسیدر . شو حالده اونک جرم فلکی تحریک ایتهمسی اختیاری بر تحریکدر . واونک تحریکیله جرم فلکک تحریک ایتهمسی ده قسری بر تحریکدر . اگر جرم فلکی باشلیجه برشی ، اونک نفسی ده ، باشلیجه دیگر رشی آلیرسق فلکک حرکتی کندی نفسک حرکتی ایله اولور . و بناء علیه فلکک کندی نفسنه نسبتله حرکتی قسری اولور . اگر ایکسفی برابرجه برشینی آلیرسق بوضورتله جرم فلکک حرکتی ارادی اولور . شو حالده افلاک ذی حیات وصاحب ادرا کدرلر . و افلاک تغدی ونمو وتولیده احتیاجی واونلرک شهوت مزاحم ومقاومی یوقدر بناء علیه غضبی ده یوقدر .

عین زمانده اونلرک حرکتی سافل ایچین دکلدر . زیرا اونلرک عندنده سافلک قیمتی یوقدر . صوکره ، بزبدنک انکالردن تمیزلندیکمز وکبریاء حق وخره باسطه بی [۱] وجانب

[۱] خره کلهسی جلال دوانینک شرح اشرافدن نقلنه نظراً ، لغت فهلویه (پهلوی) دندر . زند کتابنک صاحبی بنی کامل وحکیم فاضل آذربایجانلی زردشتک تعبیراتنددر دیسور . اصل لغت مذکورده « خوره - نور » دیمکدر مؤلفک لساننده ذات اللهدن پارلایان نور معناسی افاده ایددر . زردشتلرک استعمالنه نظراً انسانلرک برقسمنک دیگر قسمی اوزرنده کی نفوذ وسلطه سی وهرکسک

حقن فیضان ایدن نوری تأمل ایتدیکمز زمان کندی نفسلریمزده باریلدایان برطاقم شیمشکر وطلوع ایدن کونشیر بولور. نورلر مشاهده ایدر و حاجاتدن فارغ اولوروز. [۲] سن هیئتلی کریم، صورتلی دائم، اجرامی ثابت، عالم تضاددن اوزاق اولدقلری ایچین فساددن آمین شخصلری نه ظن ایدیورسک [۱] اونلرک انکلی یوقدر بناء علیه اونلردن اللهک متعالی نورلرینک کونشیری والهی لطیفلرینک امدادلری منقطع اولیور. اکر اونلرک مطلوبی غیر منقطع اولسهیدی. حرکتلری منقطع اولوردی.

هر بر فلکک عالم اعلی ده دیکرینک معشوقه مغایر بر معشوقی واردرکه بوء نور قاهر دره. اونک سبی و کندی نوریله اونک امدادجیسی واونکله مبدأ اول آرمسند و واسطه، بودر. بونک نزدندن دره اول تعالی نک جلالی مشاهده و انوار و برکاته رسیده اولونور. وشو حالده هر اشراقدن بر حرکت انبعاث ایدر. و هر حرکت ایله اودیکر بر اشراقه مستعد اولور. بوصورتله حرکتک تجددی ایله اشراقاتک تجددی دوام ایتمکده؛ اشراقاتک تجددی ایله ایسه حرکتک تجددی دوام ایتمکده و تسلسلی ایله ده عالم سفلی ده کی حادثاتک حدوثی دوام ایتمکددر.

اگر بونلرک - یعنی افلاک - اشراقات و حرکاتی اولماسهیدی الله تعالی نک وجودندن آنحق مقدار متناهی حاصل اولور و فیضی منقطع اولوردی. زیرا اول تعالینک ذاتنده تغیری ایجاب ایتک ایچین - یعنی آثار متغیره یار آتق ایچون - تغیر یوقدر. بناء علیه حرکتی سافلرله منفعت بخش اولان الهی عاشقنرک دائم اولان وجودیله حادثاتک حدوثی و حقل وجودی استمرار ایدیور. فقط اشیا یی ایجاد ایدن حرکات افلاک دکلدر. شوقدرکه: حرکات، استعدادلری حصوله کتیریر. و اول اولان حق هر شیئه

عمل و صناعت قدرتی بو نورک یاردمیله اولورمش. سلطانله مخصوص اولانه «کیان خره» دینیرکه مؤلفک بعض آثارنده قوللانیلمقددر. «کیان - سلاطین» دیمکدر. «کیخسرو» و «کی کاوس» ده اولهینی کی.

[۲] بروق و شروق کله لرخی مفرد اولارق قبول ایدرسک بونلری براق برایشیق، پارلاق برطلوع صورتنده ترجمه ایتک ایجاب ایدر. شروق لغتده طلوع معناسنه در. شرق کونش معناسنه ده کلکده در. اوطار مناجات معناسنه در. قضای حاجات، احتیاجلردن فارغ اولقی دیمکدر. ایکی سطر صوکره کی امداد کله سنی جلال دوانی جمع مدد دیه قید ایدیورکه بونکله شروق کله سنی جمع اولقدینی آکلاشیلیر. [۱] جلال دوانینک اکلایشه نظر آ شویله ترجمه ایتک لازمدر:

«سن عالم تضاددن اوزاق اولدقلری ایچین هیئتلی کریم، صورتلی دائم، اجرامی ثابت، فساددن آمین اولان شخصلری نه ظن ایدیورسک؟

استعدادينه لايق اولاتي ويرر. فاعل تغير نابذير اولنجه اونك معلولى اولان شي ، قابلك تجدد استعدادى ايله تجدد ايدر . شي واحدك اثرينك تجدد واختلاف ايتمه سي ، كندى حالتك اختلافدن دولاي دكل، قابلك حالرينك تجدد واختلافدن دولاي اولمه سي جائزدر . انسان حركت وتغير ايتمه ين بر شخصى فرض ايتمه عبرت آلسين : اوشخصك مقابلنده مثال اولارق كوچكك وبويوكلكده ، ايلك وكوتولكده مختلف آينه لر تحرك ايديور . شمدي اوشخصدن آينه لرده بويوكك وكوچوكك ورنكك كال ظهور ونقصانى خصوصلرند مختلف صورتلر حصوله كلى ، صاحب صورتك اختلاف وتغيرى دولايه سيله دكل، قابللردن دولاييدر . حق جل كبرياءه « كبرياسى جليل اولان، بويوككي بويوك اولان تا كرى ، ثباتى ثباته ، حدودى حدوده ربط ايتمشدر .

خير ، دائم ؛ فيض ، ثابت ؛ رحمتى ، بي پايان اولقى ايچون بوربطده مبدأ و غايه اودر . اونك جودى ايتر ، ناقص ومتقطع الطرفين دكلدر .

جود، لايق اولان بر شيشى عوضدن دولاي اولمايارق ويرمكدر . عوضه نائل اولقى ايچين ايشله ين، كيمسه فقيردر .

غنى ايسه ذاتنده و كالنده غيريسنه محتاج اولماياندرك . غنى مطلق ، وجودى ذاتندن اولاندرك . او ، نورالانواردر . اونك صنع و ايجادنده غرض يوقدر . او ، ذاتى و رحمتى فياض اولان ذاتدر . ملك مطلق اودر . زيرا ملك ، مطلق هر شيتك ذاتى اونك اولوب كندى ذاتى هيچ بر شيتك اولماياندرك . وجودك ، بولندينى حالدن دها تام اولمه سي تصور اولونا ماز . زيرا ذات حق ، ممكن اولان الك شريفى ترك ايدوب ده اك خسيصى اقتضا ايتمز . بلكه ذاته « الاشرف فالاشرف » لازمدر . نته كيم نورك عكسى ، عكسك عكسندن دها شريفدر . وجودك بولندينى حالدن دها تام اولماسى يوقايدرك كچن سبيله محالدر . محال ايسه هيچ بر قادرك قدرتى آلتنه كيرمز . آنجق طاليتك سافله التفاتى اولديغى ظن و جناب الله ايچين شو مقدره مظلمه [يعنى شو مظالم ، اثر قدرت اولان عالم ، عالم عناصر] نك و راستنده باشقه عالم اولديغى توهم ايدن كيمسه خير و شر سوزينى اوزاد ييور ويلىمور كه اكر وجود بولندينى حالدن غيرى بر حالده واقع اولسه يدى بو آنده توهم ايتدك رينه نسبى اولماياجق درجه ده شرلردن واختلال نظامدن بر جوق شيلر لازم كله جكندى . بناء عليه وجود ؛ ممكن اولان نظامك ، اقصاى كاليدر .

کندیسنه آفات کیرمکه یول بولامایان عالم ؛ بر باشقه عالمدرکه نفوسمزدن طساهر اولانلرک دونوشی اورایه در . قدسی اولان عالیلرک ؛ « هتک أستاذ » و اورتولری بیرتمی ، دن باشقه : ایتسامی مرضعلرینک تربیه و پرورشندن آیرمقدن وحته جرملرله زحمت ویرمکدن باشقه ؛ جاهلیت تصرفی دیکمکدن ، نفوسی اغوا ، جاهلی ترفیه ، عالمی تعذیب اتمکدن بشقه مشغولیتی یوق دکدر . بالعکس اولنرک مشغولیتی ، آنجق هر مشهددن انوارالهی مشاهده در . بونلرک حرکاته بعض سافللرده برنوع ضرره مؤدی لوازم ضروریه لازم کلیور . اویله که بونلر او سافللره منفعت ویرن بر وضعیه کیرسهر بونکله بر چوق عالمر متضرر اولورلر . باخصوص که بونلر سافللر ایچین حرکت ایتیمورلر . بونلرک حرکتی قیومی ضیالردن ؛ لاهوتی نورلردن کندیلرینه القا ایدیلن شی دولایسیله در . و بونلر اوزرنده الهی موقفلرده اویله بر هیئت و قدسی ایشیقلرک اویله بر سلطنتی حکم سوره که ، مادونلری شویله دورسون ، کندی ذاتلرینه بیله باقق تمکیننی یراقساز . بونکله برابر اونلر هر جلی و هر خنی بیلیرلر . اونلرک علمندن و اونلری یارادانک علمندن یوقاریده کچدیکی وجهله بر شی ابراق اولماز .

اجرام سماویه نیک نیانته ، عنصر یاتدن غیر مرکب اولدیغه و فساددن امین بولندیغه حرکتلرینک وجوب دوامی حقتده ذکر ایدیلن ایضاح دلالت ایدر . اکر مرکب اولسه یدی تحلیل ایدردی و حرکتی دوام ایتزدی بناءً علیه افلاک اصلا عنصری دکدر .

وقتسا که حار ، خفیف اولدیغندن آنجق اوست جهته و بارد ثقیل اولدیغندن آنجق اسفله حرکت ایدر . و رابط تشکل ایدوب ایتمه می ، اتصال و انفصالی سهولته ؛ یابس ایشه هرایکیسینی صعوبته قبول ایدیور و افلاک اصلا یاریلماز ، الی المرکز و یا عن المرکز بر استقامت اوزره حرکت ایتمز بلکه اونلرک حرکتی مرکز اطرافنده دوریه در . شو حالده افلاک ثقیله دکل خفیفده ؛ حارده دکل باردده ؛ رابطده دکل یابسده ... دیمک که اونلر بشنجی بر طبیعتدر . وارضی محیطدرلر . اکر سما ارضی احاطه ایتمه سیدی کونش غروب ایدنجه مشرقه تکرار گلشی آنجق کوندوزی ایکیشدیرمک صورتیه اولوردی . شو حالده سماواتک همسی کروی ، محیط ، حی ، ناطق ، انوار قدسه عاشق و کندیلرینک مبدعه ، طبعدرلر و عالم اثیرده میت یوقدر .

هيكلك فاعلى

وجودده ايلك نسبت ثانيه جوهر قائم موجودك اول قيومه اولان نسبتيدر. بونست بوتون نسبتلرك آماسى واشرفيدر. جوهر قائم، اولك عاشق. اول ايسه اونى نورقيومى ايله نورينى احاطه و اكنتمادن عاجز بىراقه حق برصورت قهر ايله قاهر در. شو حالده نسبت مذكوره هم محبت، همده قهرى مشتمل اوليور. طرف واحد ديكرندن اشرفدر. ايشته بونستك حالى بوتون عالمده سرايت ايتدى. تا كه اقسام چيفت اولديلر. بناء عليه جواهر، اجسام وغير اجسامه منقسم اولدى. جسم اولمايان جسمى قاهر در. او، جسمك معشوق و علتيدر و طرفيندن بريسى اخسدر. كذا لك جوهر مجردده ايكي قسمه منقسم اولدى. برقسى عالى و قاهر برقسى ده رتبسى آشاقى، منفعل و مقهور در. كذا اجسامده اثيرى و عنصرى به انقسام ايتدى. و بلكه اجسام اثيره نك بعضيسى قائد سعادات و قائد قهر و حتى برى مثال عقل، ديكرى مثال نفس اولان ايكي [تير] و داهادا علوى و سفلى به صاغ و صوله، شرق و غرب به نهايت حيوانده اركك و ديشى به منقسم اولدى.

طرف كامل نسبت اولى به اقتداء ناقص ايله چيفت اولمشدر. بونى، جناب حقك «ومن كل شئ خلقنا زوجين لملككم تذكرون» قول كريمى اكلان كيمسه اكلار.

وقتا كه نور موجوداتك اشرفلىسى در. شو حالده اجسامك اشرفلىسى؛ اك تورلىسى در. اوده ملك اولان اك مقدس آب، شديد، قاهر ظلمت، رئيس سما، فاعل نهار، قواسى كامل، صاحب عجائب، هيئت الهيمى عظيم، بتون اجرامه ضايرى و يروبد و اولردن ضيا آلمان «خورخش» - يعنى كوش - در. او، الله اعظمك مثالى و وجهه كبرادر. بوندن صوكره معظم اولان اصحاب سسيادات [يعنى ثوابت و سيارات]، بالخاصه سيد اسعد، صاحب صبر و بركات - يعنى قر - كلير. اونى ابداع ايدن بك جليل، اونى صورتلدين هر شيدن متعالي در. ياراديجيلرك اك كوزهلى اولان الله مبارك اولسون. «فتبارك الله احسن الخالقين»

(آلنجى هيكلك)

بيلملى كه نفس، بدنك قناياب اولمى ايله محو اولماز زيرا او، صاحب محل دكلدر. بونناء عليه ضدى و مزاحمى ده بوقدر. اونك مبدأى دائمدر. نفس ده مبدأى ايله دوام ايدر. اونك ايله بدن آره سنده آنجق عرضى برعلاقه شوقيه واردركه او علاقه نك بطلانيله

تعلق ایدن جوهر باطل اولماز . بیلورسك كه هر قوه نك لذتی آنحق كالی وادرا کی درجه سنده اولور .

ألمی ده بویه .. وهر شینك لذت وألمی كندیته خاص اولان نه ایسه اوکا كوره در . بنابرین مشموماته متعلق اولانلرشم، مذوقانه متعلق اولانلر ذوق، ملموساته متعلق اولانلر لمس ایچوندور. سائر قوا دخی بویه ... دیمك كه هر بر قوه نك كندیته لایق بر لذتی واردور. جوهر عاقلك كالی ایسه حتی ، هوالمی ، آهنگ و نظامی بیلیمك حقنده کی معرفتله انتقاش ایتمكدور. خلاصه اونك كالی مبدأ و معاد امری بیلیمك و قوای بدنیه دن تنزه ایتمك صورتیله، قصانی ده بونلر خلافتده اولمقله در . ایشته جوهر عقلینك لذت وألمی بو كمال و نقصانه متعلقدر .

لذیذ ویا مكروه شیر بعضاً هیچ بر لذت وألم حاصل ایتمكسزین حصوله كلیلر. ننه كیم سكتیه دوجار اولان بر آدم یا خود صیرزش بر سر خوش شدله دو كولمكدن متألم ویا حضور جانان ایله ذوقیاب اولدیگی کی... بوجهته نفس بو بدن ایله مشغول اولارق دوام ایتمكجه سكر طیمتدن دولایی فضائل ایله متلذذ و رذائل ایله متألم اولماز . فقط نفس ، بدنن آبرینجه، شقی فسلر جهل ایله و هیئت ردیئه ظلمانیه ایله و عالم حسه شوق ایله - حالبوكه اونلرله دیلککری آره سنده حائل واردور - عذابانیرلر . قوالری سلب اولنمش، كوره جك كوز یوق، ایشیدمك قولاق یوق، عالم حسك ضیاسی اونلردن منقطع اولیور. و كندیلرینه نور قدس واصل اولیور بونلر ظلمتلر ایچنده حیراندرلر . اونلردن هر ایکی نور [نور حس و نور عقل] منقطع اولور . و اوزرلرینه فزع و هیبت ، هموم و خوف تسلط ایدر . زیرا بونلر لوازم ظلمتندور . بونك ایچوندركه مالحولیا اصحابی کی روحنك مزاجی متغیر و كندنده ظلمت وكدورث حاصل اولان کیمسه لره فزع و هموم تسلط ایدر ، یا خلاص اولمقدن یأس ایله برابر ظلمتلره ، مصاحبه موزیات و مقارنت حشرانه دوشن کیمسه نك حالی ناصلدر ۱۴..

نفوس فاضله وصالیه كلنجی : بونلر جوار اللهده هیچ بر كوزك كورمدیکی ، هیچ بر قولانك ایشیتمهدیکی و هیچ بر انسان قلبه خطور ایتمهدیکی شیرله ، مشاهده انوار حقه و نور دریالرنده دالمغه نائل اولورلر . و كندیلرینه ملكیت حاصل اولور .

ملكیت ! اونك لذتی نهایتسزدر و سعادتی توكنمز .

آرتق بونلر ، ظلمت ییلانلرینک باشلری اوزرند سطوت قاهره ایله دوران ، قوت مهلهکسی شدید ، طلسم فاضل صاحبی ، الله کریمک قومشوسی و آله العالمینک ملکوتند . اکیل قربت ایله تنوچ ایدیلش اولان بابالری روح القدس، بر دمیر ایکنه نک نهایتسز بر مقناطیسه منجذب اولسی کی رجوع ایدرلر .

ناصل که ادرک خصوصند قوای حساسه نک، نفسه وانوار الله ایله قدیسلرک محسوسانه نسبتی یوقدر . لذت عقلیه نک ده لذت حسیه به نسبتی یوقدر . مبدأ اول کندی ذاتنه عاشقدر . وبویله جه کندی ذاتنک هم ده غیرک معشوقیدر . اونک مقربلرینک لذتنه هیچ بر لذت واصل اولاماز .

الله تعالینک نوریه نفوس فاضلهیه ، ظلمت هیا کلدن ضیای جیروته بروز و ملکوت یوکسکلرینه مطلع اولدقلری زمان ، اجسامک کوزلره نور شمس ایله انکشافنه مناسب اولمایان شیلر منکشف اولاجقدر .

لذات روحانییه یی انکار ایدن کیمسه ، لذت جماعی انکار ایدن عین کیدر . بهایمی ، ملائکه و قدسین اوزرینه ترجیح ایتش اولور .

برنجی هیکل

نفسی ناطقه جوهر ملکوتنددر اونی، کندی طامندن شوقوای بدنیه و بونلرک مشاغلی مشغول ایدر .

فضائل روحانیه ایله نفس قوتله نوبده قوای بدنیه نک سلطه سی تغلیل طعام و تکثیر سهر ایله ضعیفله دیکی زمان احیاناً عالم قدسه تخلص ایدر . و آب مقدسنه متصل اولور . اوندن معرفتلی تلقی ایدر . و کندی حرکاتی ایله حرکاتنک لوازمی مدرک اولان نفوس ملکیه به اتصال و اوندن ذوقش قارشوسنده متنقش اولان آینه کی ؛ او یقوسنده و اویانیق ایکن مغیبات تلقی ایدر .

بعضاً اولورکه نفس برامر عقلی مشاهده ایدر . متخیله ده اوکا شکل ویرر . و او شکل عالم حسه انعکاس ایدر - عالم حسدن صور مختلفه معدن تخیله انعکاس ایتدیکی کی - و بو حالده نفس کندیسيله تعاطی اسرار ایدن برطاقم صورعجیبه مشاهده ایدر . یا خود منظوم سوزلر ایشیدیر . یا خودده برامرغیبی منجلی اولور . و شبح - برامر عقلینک شکل و صورتده تمثل ایتمی تقدیرینه نظراً - کویا صعود و نزول ایدیور صورتند خوش کورونور .

حالبوکه شبح لائش [یعنی لباس شبحه بورومش] بر مجرد لوازم اجسامدن تجرد ایتدیکی ایچون اوکا صعود ونزول ممتدر . شوقدرکه شبح اونک احوال روحانیه سنی شکلندیرن [یعنی صورتلدرن ویا تمثیل ایتدیرن] جسمانی برکولکه سیدر . او یقولر کلاجه اونلردر . نفسک مشاهده ایتدیکی شیلر ایچین خیالی محاکات [یعنی مشاکله ، ویا تمثیل ؛ صورتلنمه] واردر . بونکله رؤیای صارقلری قصد ایدرم . یوقسه تخیل شیطانک که وه - نزدلکندن حصوله کن « اضغاث احلام » قاریشیق رؤیایری دکل .

بعضاً نفوس متأله بر طرب قدسی ایله طربناک اولور وکندیلرینه حق اولک نوری اشراق ایدر « وشو حالده اونره بالجه اشیای عنصریه عرض انقیاد ایدر . »
وقتا که قیزغین دمیرک ، مجاورتی حسیله آتسه تشبه ایتدیکنی واونک فعلی « مثلاً احراق » ایتدیکنی رؤیت ایترک اوله ايسه اللهک نوری ایله ضیالارب استتاره واستشراق ایدوبده اکوامک ، قدسیلره اطاعتی وجهله ، کندیسنه اطاعت ایتش بولدینی نفسه حیرت ایتمه !

نازل اشراق اولانلرده اوله ذوات واردرکه یوزلری مقدس أب لری جهتنده اولدینی حالده نور الماس ایدیورلر وبونلره جلایا القدس « انوار عالیه تجلیاتی » تجلی ایدر . تنکیم یاریلتیلی بر زیارت مستقره اخبار ایتدی : اللهمک هدایتی ؛ اللری بسط ایتش ، رزق سماوی به انتظار ایدن ، صف صف اولش بر قومه ایریشدی ووقتا که کوزلری آجیلدی ؛ بونلر ، اللهم ؛ کبریا کوملکنه بورومش ، اسمی عالم عقول دائره سنک فوقنده وزیر شعاعنده بر قوم اوکا وقف نظر ایدیورلر ، بر حالده بولایلر [*] .

صاحب بصیرته ؛ نبواتک صحنه ، مصحفده [وتلك الامثال اضربها للناس وما يعقلها الا العالمون] وارد اولدینی وبعض نبواتک « انی اریدان افتح فی بالامثال » دی یه اخبار ایتدیکی کبی اونلرک امثالک حقایقه اشارت اولدیغه ، اعتقاد ایتسی واجبدر . شو حالده تنزیل انبیایه مو کولدر تأویل و بیان ده مظهر الاعظمی الانوری الاروحي الفارقیطی به مو کولدر . تنکیم مسیح « بن ، سزه تأویلی انبا ایدم جک اولان فار قلیطک کوندرلمسی ایچون بابام وبابا کززه کیدیورم »

[*] وفي المستشرقين رجال وجوههم نحو ايهم المقدس ياتمسون النور فيتجلى لهم جلایا القدس کما اندرت الزورة القارة ذات الالق ان هداية الله ادرکت قوماً اصطفوا باسطی ایدیهم . ينتظرون الرزق السماوی فلما افتتحت ابصارهم قد وجدوا الله مرتدياً بالكبرياء اسمه فوق نطاق الجبروت وتحت شعاعه . قوم اليه ينظرون ..

حیه ركه اخبار ابتدی . همده « بابامك كوندردم چكى فارتلیط بنم اسمم ایله در و سزه هر شینی او کره تیر ، دیدی . بنم اسمم ایله دیمك مسیح تسمیه اولتور دیمكدر . زیرا اونور ایله مسیح اولتور . مصحفده ده بوكا ، [بنم ان علینا بیانه] ده نیله ركه اشارت اولمشدر . (بنم) تراخی ایچوندر شبهه سز ملكوت نورلری مظلوم و متحیر اولانلره مددرس اولمق ایچون اینر و انحق قابوسنی قاقان کیمسه یه شعاع قدس منبسط و طریق حق منفتح اولور . نتکیم سرت و قوباریجی یللك اسدیکی بر کجه بارلاق بر خطفه (برقی افزا برخاطف) ، ذات نوار بر آنده صاحب خطفه یه اینر ك یاقینلا شیر و صاحب خطفه بر آنده ذات نواره چیه رقی یاقینلا شیر بر حالده ، اخبار ابتدی : سیل قدس اوکا ، چوق کیمسه لری بر زخلرك منع ابتدکی قوناق یرلره یو سلمك ایچون ، حقیقه آچیلمشدر [**] .

یارب ! سکا ایمان ایندك و رسالتلریکی اقرار ایندك . ملكوتكك مرتبه لری اولدیغنی و نوره نور ایله توسل ایدن متألّه ین قوللرك بولندیغنی ، همده بونلرك بعضاً ظلمات ایچون نوری ، ظلمات ایله نوره توسل ایتمك ایچون ، ترك ایندك لرینی و بوضو رتله مجنونلرك حرکاتله عقلانك قره لعیننی تحصیل ایندك لرینی اوگردك . سن اونلره وصال وعد ایندك ؛ اونلری قورقوتدك و اونلره ، اونلری علینه کوتورمك ایچون ریاچ بشارت كوندردك كه سباحتکی (انوار جمال و جلال کی) تمجید ایتسونلر و اسفار یکی حامل اولسونلر ، کروینك قانادلرینه آصیلینلر و حبل شعاع ایله یو کسلینلر و نائل انس اولمق ایچون وحشت و رهته (اورمك و قوروق) صیغینینلر . ایشته ، ارض اوزرند و دور دقلری حالده سمایه صعود ایدنلر بونلردر . غفلت او یقولرند و اریویان نفوسى او یاندر اللهم ! كه سنك اسمکی ذکر و مجدیکی تقدیس ایتسینلر . بزم علمدن و صبردن حصه مزى كاللشدر ! زیرا بونلر فضائلك باشیدر لر . و بزى قضایه رضایله رزقلا ندر ! فتوتی بزه زینت و اشراقی بزه طریق ایله ! سن جود اعم (سخای شامل) ایله بتون طالمره منان (محسن و لطف کار) سك ! الله تعالى یارد مجیلرك اك خیر لیسى در اونك پیغمبرینه صلاة و سلام اولسون و تحیه و رضوان .

ختم

[**] كما اخبرت الخطة ذات البريق ليلة هبت الهوجاء والنير يدنو فینه من صاحبها نازلاً وهو يدنو من النير فینه صاعداً ان افتتح له سبيل القدس ليصعد الى رحال منعت البرازح الاكثرين .

شیخ سهروردینک فلسفه‌سی

لکن صابیلرده شهاب‌الدین سهروردینک حیاتی یازدق . کنج یاشنده وجودینی افنا ایدن بوجوشقون فیلسوفک حیاتنده کی غریبه‌لری یازارکن اونک فلسفه‌سینکده اوپله آله آوجه صیغمايان طاشقینقلر مرض ابتدیکنی سوبله‌مشدک .

فی الحقیقه راحت دورامایه‌جق برخلقتده یارادیلان بوفیلسوف، دها کنج یاشنده ایکن اوزمانک اک مهم وقوتلی ایکی بیوک فکر جریانه ، کلامیه و مشائیه سیستم‌لرینه ، هجوم ایتمک باشلامش وبوایکی مسلکک انسانده کی حس تدقیق و تجسسی تطمین ابدیه‌جکنی، بزمه حقایق اشیایی بیلدیرمک ایچون بونلرک کیتدیکی یولک کافی اولامایاجقنی ایلری سوردرک ییکی بربولدن یورومک ایچون عمیق تفکراته و زهدی ریاضاته دالمشدر . سهروردینک عقل و نقل طریق‌لرینی برطرف ایدرک یورومک ایسته‌دیکی بو یولک مکاشفه طریق اولدیفنی دها حیاتی تدقیق ایدرکن آکلامشدر . آنجق مشارالیهک فلسفه‌سنده محور دوران اولان کشف و حدس طریق بر زمانلر قدیم فیلسوفلرجه اهمیتله نظر دفته آلمش اولدیفنی کی عصر حاضر فلسفه‌سنده «حسی حدس» ساحه‌سنده قیمتلی بر فلسفه سیستمی وجوده کتدرلیدیکندن بوگون سهروردینک مکاشفه‌طریق بیوک برعلاقه اوپاندیراییله‌جک بر موقعده‌در . چونکه بو طریق اک قدیم‌والیکی ایکی بیوک وادریث‌ینال سیستمک انجیله‌لک‌لرینی احتوا ایدر . بونکله برابرسوبله‌یلم هشیخ، افلاطونی بومسلکده کندیسنه رئیس وامام عد ابتدیکی حالده افلاطونک واونی تعقیب ایدن فیلسوفلرک «عقلی حدس» اصوللری سهروردینک مکاشفه‌سندن چوقه‌باشقه‌شیدر . فی الحقیقه سهروردینک فلسفه‌سی افلاطونک ایدمه‌آلزمی (افتکاریه‌سی) ایله باشلار واونلر آلیزمه (حقیقیه‌سنه) استناء ایدر . فقط کوروله‌جکی وجهله هرایکدیسندن آیری برمنزقی وارددر . چونکه سهروردی افلاطون کی مثل افکارک خارجاً موجود اولدیفنی قبوله ایدرک اشیایی ظلدن عبارت عدایتمه‌مشدر . اوکا کوره مثال ایله اشیاء نور و ظلمت کله‌لریله افاده ایدیلیر . نور ایله ظلمت آراسنده ایسه وجود فرقی دکل درجه فرقی وارددر . بناءً علیه اصولنده و اساسلرنده یکدیگرنندن فرقلی اولان بو ایکی سیستمک ماهیهٔ بر اولدیفنی ظن ایتمک (بارون قاراداوو کی) -وغرو اولاماز . نو افلاطونیلرله سهروردی آره‌سندن بوندن دها صبیق برمناسبت کورولمکده‌در . چونکه بونلرک طریق عقلی اولمقدن زیاده حسی‌در .

تشکیم جذبه ، وجد حاله قیمت ویرمه‌لری بونقطه‌نک ایضاحی ایچون کافیدر. شوفرک ایله که فلونه کوره حال وجدده حقایق بر آمر وجدانی اولارق تیلر ایتدیکی حالد سهروردی به کوره امور عینی و ماهیات اشیا حال وجدده روحک عالم افلاکده منقوش اولان معانی به یوکسلمه‌سی صورتیله حصول بولور . بونلر هر ایکسی رموز نظریه‌سنده شایان دقت بر صورتده برله شیرلر .

سهروردی نو افلاطونیلکک بر چوق اساسلری اسلامیته کوره تعدیل ایتشدرد . مثلاً فعالیت الهیه‌نک ایلک متعلق نقصان اصلی اولاماز . بناءً علیه کونشدن ضیانک انتشاری کبی احدثن ابن و بونلردن هیچ بریشی ضایع اولمق سزین روح ؛ صوکر اشیا و ممکنات ظهور ایدر، نظریه‌سی عینی افاده ایله یالکیز ابن یرینه عقل، روح یرینه نفس افلاک و ممکنات کله‌لری قوللارارق قبول ایدر و مشائیته‌نک عقول عشره‌سی رد ایدر . بو نظریه‌ی ایضاح ایتک ایچون اونک غایت بسیط بر قاعده‌سی واردرد: امکان اشرف قاعده اشرافیه‌سی... نو افلاطونیلره کوره الهام ، وحی کبی حادثه‌لر، داخلی حادثه‌لردر. سهروردی بونقطه‌ده آریلیر و بوفرک مهمدر . بونکله برابر سهروردی برته‌توزوف در یعنی فلسفی مکاشفه‌ی پیغمبرلره خاص اولان الهام ، وحی ، رؤیا حادثه‌لریله قاریشدر و فلسفه‌نک بونلرله قائم اولدیغه کندیسه‌نده الهاملر کلدیکنه قانعدر . تکرار ایده‌یم که اونک ایچون مکاشفه یالکیز وجدانی برصدان عبارت دکلدرد. آراده افلاکک و عالم مثالک رولی واردرد . بواعتبار ایله برغسونک لساننده یگانه فلسفه واسطه‌سی اولان « حسی حدس » ایله بوراده موضوع بحث اولان مکاشفه آراسنده شایان قید فرقلر کورولیور . شوجه‌تی نمونیتله سویله‌یه‌یلیرز که بوکون برغسون حدسه نه درجه قیمت عطف ایتش ایسه برزمان شیخ سهروردی عین موضوعه عین اهمیتی ویرمشدر. بوکونکی علمک استقامته نظراً بونظریه‌دن نه درجه‌یه قدر فوائد استحصال ایدلمش ایسه اوزمانکی وضعیته کوره کیفیت شیمدیکندن آشاغی قالمامشدر . بالخاصه صوکر زمانلرده آلمان شتاینه‌رک نظرند « حسی حدس » بسبتون و حتی سهروردی طرزنده (فلسفی - دینی) بر قیمت قازانمشدر . رؤیا ، بر سام ، وجد ، استغراق حاللرند آئده ایدیلن مشاهداته فلسفی بر قیمت ویرمه که موفق اولان شتاینه‌رک بوکونکی مساعیسی بزه سهروردی‌ی خاطر لایتمقدمدر . خلاصه سهروردینک پلوتن و افلاطونه نسبی شتاینه‌رک برغسون و شلینگه نسبتنه بکزه مکدهدر . بو سوزلرمله

سهروردینک یالکز اسکندریه و یونان فلسفه‌سندن ملهم اولدیفنی سویله مک ایسته‌م چونکه بالخاصه شرق ایچندن فیثقیران فیاض منابعنک سهروردی اوزرنده تأثیری بیوکدر. تصوفنک و سیمیا کرلکک بیوک تأثیری اولدیفنی کی. عین زمانده سهروردی شرق منابعندن اولوق اوزره زردشتنک دینی ده تدقیق ایتمشدر. نور و ظلمتدن دائمی بحث ایدن سهروردی، کتابلرنده برحقو تعبیرلری زردشتنک «زند آوستا» نامنده کی کتایندن آلمشدر. فقط سهروردی لساننده نور و ظلمت ایکی مستقل وارلق افاده ایتمز. بری دیگرینه میال و ظلمت نوره شاقشدر، ظلمت نوره یوکسلدکجه کثافتندن قور تولور. زردشتمده ایسه نور و ظلمت حال مجادله‌ده‌در. بونلر ایکسی ده انسانی سوی و اداره ایدرلر و ماهیه فرقلیدرلر. بویه ایکن سهروردی زردشتی حقیقته مطلع اولان آهای فلاسفه‌دن عد ایتمکده، اونک نور و ظلمت دیدیکی شیلری ایکی آری مبدأ صورتنده آکلامالیدر و ظلمت ایله نوری ایکی اله صورتنده قبول ایدنلر مجوسیلردر، فکرنده اصرار ایتمکده‌در.

سهروردینک فلسفه‌سنه کیررکن شو عرض ایتدیکم عمومی نظره احتیاج اولدیفنی کی. برده اشراقیه فلسفه‌سنک مشابیه، کلامیه، و صوفیه ایله بولوم یرلری کورمک لازم ایدی. بوخصوص ایلری ده مستقل بر مقاله ایله تفصیل ایدلک اوزره شیمدیلک مجموعه‌نک برنجی صایبسنده بونقظه‌لره اشارت ایتدیکم ی خاطر لایمقله اکثفا ایده‌جکم.

سهروردینک فلسفه‌سنی یازارکن اونک افکار و نظریاتی اوج قسمده عرض ایتک ایستیورم.

«مکاشفه طریق» نامی آئنده باشلایان برنجی قسمده شومسئله‌لری ایضاحه چالیشه‌جف: فلسفه بر حقیقت واحده‌در. بیوک فیلسوفلر هپ بو حقیقی ترنم ایتمشدر، دنیا حقایق فلسفیه‌یه صاحب بر فیلسوفدن هیچ بر زمان خالی قالماز و بونلره قطب دنیلیر. قطب اولان ذات، عالم افلاک ایله مناسبت تامه حالنده‌در. عالم افلاک، حادثات عالم اوزرنده متصرفدر. هورقلیا و جابلقا بلده‌لری، الهام، رؤیا و وحی، نبوت نظریه‌لری مثل افلاطون، مثل معلقه، عالم مثال و رب النوع مسئله‌لری، دساتیر دینی‌نک رموزدن عبارت اولدیفنی، مهدی مسئله‌سی و الح.

ایکنجی قسم، نظری فلسفه مسئله‌لری احتوا ایده‌جکدر: جسم، روح، اوج عالم، جهات عقلیه، مشابیه منطقنک خطالری، مقولات مسئله‌لری و الح.

او چنجی قسمده الهیات وانوار مسئله‌لرینه کجه کجز . الله نورالانواردر ، مختار دکل موجبدر . امکان اشرف قاعده‌سی ، علت ومعلول مسئله‌سی ، قدم عالم . عالمده متصرف عقول وافلاک دکادر ، حادثاتک سبیلری افلاکدر ، افلاکک حرکاتی ارادیدر ، حادثات نامتناهیدر ، حوادثک استعدادلری مسئله‌سی ، صفات الهیه عین ذاتدر ، هرشی خیردر ، شر یوقدر . حیاتدن مقصد جوهر عقلینک کالیدر . اولومدن صوکر واخل .

بوجملرک هربری اوزرنده اصرار ایدم جک دکلم . چونکه اوتقدیرده بازی مقاله حالندن چیقاجقدر . بونک اوزرنده مؤلفک کندی لسانیه واونک تعیراتیه بر فکر ویرمک . ایشته بوراده مقصد بودر . نتکیم مؤلفک قدرته داها ای نفوذ ایتک ایچون آثارندن و اثرلرینک اسلوب واصولندنده بحث لازمدی ، اونک داها کنج یاشنده بر جوق آنا ریازدینو و آلتش قدر مؤلفاتی بولوندیغنی نظر دقته آلیرسق مجموعه‌نک تحمیلی اولمالار . رایشه کیرمش اولورز یالکیز هیاکل النور نامنده کی اثر هم مختصر ، هم مفید بر اثر فلسفی اولدینی ایچون اونک صورت مترجمه‌سی ، فلسفه‌سی داها یاقیندن آکلامق ایچون یوقاری یه قوبدق ، آثار سازمسنده کی آنا فکرلرینه ده اشاعیده کورمبیله جکمز .

۱

سهروردینک مکاشفه طریق

شیخ شهاب‌الدین مقتول سهروردینک فلسفه‌سندنده مبدأ حرکت ، اصول مکاشفه‌در [۱] .

[۱] سهروردی لساننده مکاشفه ، اکثریا فلسفه ذوقیه تعبیرله افاده ایدلکدهدر . فلسفه ذوقیه‌نک مقابلی « فلسفه بحثیه » در . بحث ، مناقشات فکریه ایله حقیقی آرامق استقصا ایتک معناسندهدر . منطقدده بحث بر حکمی ادله‌سی ایله اثبات ایتک دیهکدر . برسی ایله بحث ایتک حقیقی اظهار ایچون اثباتی طلب ایتکدر . مباحثه‌ده بورادن کلیر . کوریلپورکه فکر ونظر طریقله یایلان فلسفه‌یه بر تعبیر مخصوص ویرمک ایجاب ایتدیکی زمان فلسفه بحثیه دیمک لازمدر . سروردی ، کندی فلسفه‌سنه مقابل اولان طریق « فلسفه بحثیه » نامی ویردی ایچون بزده بوتعبیری قولانا جزمه بو تعبیر ، مشائیه ، کلامیه کی ضد مسلک‌لری ده ایچنه آلمقده وبالعموم فکر ونظر طریقتنی محاکمه واستدلال صورتلرله یایلان تحریاتی احاطه ایتکدهدر .

فلسفه ذوقیه تعبیری بحث مقابلی اولدیغنه نظراً حدس ومکاشفه طریقله آلدایدیلن علومی ، الهاملری ، رموز واسرارای احاطه وافاده ایدر . ذوق ، معلوم اولدینی اوزره بر شیشک طایفی ادراک دیمک ایکن علم یقین حصوله کتیرن هر تجربه‌یه تمیم ایدلشددر . بر شیشی ذاتقه ایله احساسه درجه‌سندنه کالیه ادراک ایتک ، بالذات ایچنده تجربه ایتک هلملرک اک کاملی یقین افاده ایدنی

اواکا کوره بتون تفکرات مکاشفه‌به استناد ایدر . عقل طریق ، انسانی حقیقه اصال
ایدنه من ، حقیقت بالذات یاشامقده ادراک ایدلمیر . بوندن دولای عقل ونظر طریقله حرکت
ایدن فلسوفر جوق خطا ایتشلر ودائماً بربریه اختلاف حائده قالمشلدردر که بوخطا
و اختلافات « آرسطو » دن باشلار . حالبوکه حقیقه مکاشفه اساسندن کیدنر یکدیگریله
اختلاف ایتیورلر . بونلر اساسلرده متحددرلر . اوت ، یالکرافاده نقطه نظرندن یکدیگرندن
فرقلی بیاناتده بولونورلر ، آنجق ظاهرده کورولن بو اختلاف شکه عائددر . وفلسوفرک
اعتیادلری سوقیه تصریح وتبصیر خصوصلرندن نشئت ایتشدر .

اساساً حقیقته اختلاف ایتک ممکن دکلددر . زیر حقیقت دیکشمز . او ، هرزمان
ایچون موجوددر وبردر . فلسفه ، ایشه بو حقیقت موحودهدر . مصرده هر مس الهرامسه ،
عجمده فریسه ، بز رجه ره ، جاماسب ؛ یونانده فیثاغورث ، امپ ، دوقلس ، افلاطون هب
او حقیقی تریم ایتشلرددر .

بناء علیه فلسفه شو ویا بوزمانده باشلامشدر اوندن اول یوقدی دنیه من . زیرا بو عالم
اصلا حکمت وفلسفه دن و آئنده حجج وینات بولونمی صورتیه فلسفه بیلن برذاتدن هیچ
یرزمان خالی قالمشدر . اونی هرزمانده محافظه ایدن برصاحب ، بر فیلسوف بولور .
بونلر ، الله عز وجل یولنه سلوک ایدن ذواندرکه امام ورئیسری صاحب الاید والنور
اولان « افلاطون » در .

افلاطوندن اول کن عموم فلسوفرک پدری (هر مس) ک زمانندن افلاطون زمانه
قدر کچن بتون بیوک فیلسوفر حقیقی ذوقاً بیلورلردی . فلسفه ده ذاتاً بونلرک ذوقندن
عبارتدر [۱] . شیخ دییورکه بنم علم انواردن بیان ایتدیکم وبوعلمه ایتنا ایتدیردیکم

اولدینی ، اسرار ورموز ایه بالذات ایچندن یاشامقده ادراک ایدیه بیلدیکی ایچون بتون بونلره « علوم
ذوقیه » عنوانی ورلشدر . سهروردی ذوق ویا کشف مفهولرینی بزه ایضاح ایتیور . کشف نصل اولور ،
قیمتی ندر ، ذوقا ادراک ماهیت علمیه سی ندر . بوجته لر ، جای مناقشه کوروله مشدر . او ، بونلرک قیمت
واهیتمی اولی اولارق قبول ایدیور فقط افاده لرندن آکلاشیلورکه اونلرک لساننده کشف ، معانی
غیبیه ، امور حقیقیه و ماهیات اشیایه بالذات مطلع اولقددر . حالبوکه مخالف طرف بونک قیمت
علمیه سی قبول ایتیورلر ، بویالکز صاحبیه علم افاده ایدر ، قیمت آفاقیه سی یوقدر دییورلر . شوقدرکه
سهروردی به کوره بونلری آکلامق تربیه نفسیه به ، ریاضات ومجاهده به احتیاج وارددر .

[۱] قارلریمه شوجتی عرض ایدهیم که شیخ سهروردی قدیم فیلسوفرک مسلک فلسفیه سی حقنده
یوردی بو حکملری هب ذوقاً ویرمشدر . اگر اونلرک افکار و آمارینی تدقیق ایتسه ایدی امینم که
چوق مشکل موقعده قلاجقدی .

هرشینی بکا فکر و نظر طریقله دکل باشقه صورتله کلدی . سوکرا بن بونلر اوزرینه دلیل و حجت آردام ، اودرجه که اگر حجت کتیرمکدن طریق نظر منقطع اولسه ایدی ینه بنی بومستله لرده شک و شبهه دوشوره جک هیچ برمشکک موضوع بحث اولامازدی . کذا بونلری اوقویاجق اولانلره هیچ اولمازسه بارق الهی کلش اولمالیدر . بارق الهینک ورودی انسانده ملکه حصوله کتیرر . فقط بارق الهی کلش اولمالیلر بزم فلسفه مزدن و علم انواردن اصلا حنفع اولامازلر . بونلر ، مشائییه طریقینه سلوک ایتسونلر ! بو طریق ، بحث و نظر ایچون محکمدر . بزم مباحث و قواعد اشراقیه مز ایسه بستیون باشقهدر و اونلره سوزمز بوقدر . زیرا اصوللر و مأخذلر آیریدر . بزم ایشمز سوانخ نوزیه اولقسزین منتظم اولماز . حتی اشراقیونه اصولده برشک کلیرسه بونلر سوانخ نوزیه و انخلاع کبی مختلف یولارله شکرینی ازاله ایدرلر . بز محسوساتی مشاهده و محسوساتک بعض احوالی تیقن ایتدکن سوکرا بونلر اوزرینه مثلاً هیئت و سائر علوم طبیعییه بنا ایدرز . کذا روحانیان دن بعض شیلر مشاهده ایدرز ، سوکرا علوم الهیه و اسرار ربانییه بنی بونک اوزرینه بنا ایدرز . بو اصوله مالک اولمالیلر ، اساسات فلسفهیه بو مشاهده اوزرینه بنا ایتمینلر ، حکمت و فلسفه دن حصه دار دکلردر . بوی چاره لرله شکوک و شبهات دائماً آلا ی ایدر .

سهروردی نظرنده بو کیلرک مرتبه‌سی آکلامق ایچون اونک فیلسوفلر حقنده یایدینی تصنیفی کورمک لازمدر . سهروردی به کوره فیلسوفلر اون طبقه در بونلر :

تأله ایله متوغل اولوب بحث و نظری مفقود اولانلر . پیغمبرلر ، یازید بسطامی ، سهیل بن عبدالله ، حسین بن منصور کبی ،

بحث و نظر صاحبی اولوب تأله ایله مشغول اولمالیلر و ارسطو و مشائییه فیلسوفلری کبی ، هم بحث و نظر همده ذوق و تأله ایله مشغول اولانلر [۱] ، تأله ایله متوغل و بجنده متوسط اولانلر ، تألهده قوی و بجنده ضعیف ، بحث ایله متوغل تألهده متوسط ، بجنده قوی و تألهده ضعیف . نهایت هرایکی جهتی طالب ، یا خود یالکز تأله طریقنی طالب ، و یا یالکز بحث و نظر طریقنی طالب اولانلردر .

[۱] مؤلف ، کندیبی بو طبقه دندر . افلاطون ، فیثاغورس ، هرمس ، زردشت بونلردندر . علامه شیرازی حکمة الاشراقی شرح ایدرکن مؤلفک بو طبقهده منفرد اولدیفنی سولر . زیرا دیور نظر طریق ارسطو ایله تمرکز ایتدی . ارسطودن صکره کنلر هم نظر طریقنی تعقیب ایتدیلر . یالکز سهروردی درکه هم نظر طریقنی همده ارسطودن اولی قدام طریقنی جمع ایتشدور .

سهروردی ، فلسفه‌سند آنجیق تآله و بجئی طالب اولانلره خطاب ایتمکده در . یالکتر
بجئی اوکره نیک ایسته یوبده تآلهی طالب ایتیه یئرک اونک فلسفه‌سندن حظی ا. لمد قلیرینه
قائدر .

کوردیلورکه سهروردی فلسفه‌سنه کشف و تآله اساسندن باشلادیجی کجی فلسفه
منتسبلرینه عین اصولی توصیه ایتمکده در . لکن بواصولک بر طاقم ارکان و شرائطی
وارد در . مکاشفاته نائل اولمق ، عالم افلاکده منقش اولان بوتون اسراری مطالعه ایتک ، افلاکک
نعمات و ترنماتی ایشیتیمک ایچون نفسی تجرید و ریاضیات ایله تربیه ایتک لازمدر .

عالم کشف و ظلمتیندن ، عالم لطیف و نورانیه یوکسه لهرک اوراده لایزال بر عشق
و محبت ، سرمدی بر دوق و سعادت یاشامق ایچون طریق فکر و نظریه روحزی تربیه
ایتمی صوکر مجاهده ، تزکیه نفس ایله عالم نوره و صلیباب اولمغه ، هر شینه متصرف اولمغه
چالیشمالی یز حیاتندن مقصد و غایه جوهر عقلینک کمالی ادراک ایتمکدر . بوده شواغل بد بدن
تجرد ایله اولور . زیرا نفس یعنی روح دائم اولدینی ایچون اولدکن صوکره مرتبه‌سنه کوره
یاظلمتمده و یاخود نور ایچنده قلاجقدر . نورک مراتبی وارد در . انوار و عقول مجرد نیک
در جاتندن الک آشایسی ظلمتدر و نهایت بر طاقم برزخلر وارد در ، بو برزخلر ظلمت ایله نور
آراستنده در . تحصیل ادواری بومراتب تطابق ایدر . اساس اولاراق اوچ دور تحصیل
قیدایدیله بیلیر . نظر طریق بر مقدمه در . تفکراته دالجه بارق الهی سnoch ایدر و بو برنجی
دوره در . حکمت اشراقیه اطلاعده بودوره دن باشلار . بونلر عالم نوره یوکسه لدر در .

بومرتبه‌نک ایلریمی اخوان تجریدک مقسام مخصوصی در . اخوان تجرید ، عالم شهودک
فوقنده بولونان مثاللری بومالده تجلی ایندیرمکه مقتدر اولورلر . ایشته « مقام کن » تسمیه
ایدیلن مقام بودر . بومقامی کورنلر برازحدن دیکر بر عالمک وجودینه کسب یقین
ایدرلر . بو عالم ملائکه مدبره ایله مثل معلقه‌نک بولوندینی مالدر . ملائکه‌نک بو عالمده
برطاقم طلسملری و بو طلسملرک منطق اولدینی مثل قائمه وارد در . مثل ، بو طلسمات ایله
ظهوره کلیر و بو طلسماتدن سرت ، قاهر ، شدید البطش و خیالک محاکمه یه قادر اولامایه جفی
اصوات عجیبه ظهور ایدر .

اصل شایان حیرت اولان جهت شورا سیدرکه انسان مظهر تجرد اولنجه بونلری
ایشیدر و دیکلر . صوکر خیاالکده بونلری ایشیتیمش اولدینی فرق ایدر .

بونلر مثال معلقك صوتیدر . استغراق الیه‌سندہ تمرین و قدرت صاحبی اولانلر عالم مثاله صعود ایتدیکی زمان ملیح صورتلردن بر طبقه‌یه واوندن دیگر بر طبقه‌یه صعود ایدرلر و صعود تمام اولمایچه رجوع ایتزلر . [۱] یوکسلدکجه‌ده داهالذید و داهامصنئی صورتلری مشاهده ایدر و نهایت عالم نوره چیقار و صوکرانورالانواره صعود ایدرلر . [۲] سهروردی‌یه کوره مثل معلقه ، مثل افلاطون دکلدر . زیرا مثل افلاطون نوری‌در . مثل معلقه ایسه عالم اشباح مجردده ثابت اولان مثاللردر . بونلرک اشقیایی تعذیب ایدن ظلماتیلری و سعادتی تلذذ ایدن نورانیلری واردر .

بونلر عوالم معنویه‌دندر . بو عوالم دورتدر: برنجیسی انوار قاهره‌در ، ایکنجیسی انوار مدبره و اسفه‌بذیه ، اوچنجیسی ایکی برزح که بری برزح افلاک‌بری برزح عناصر، دردنجیسی صور معلقه ظلماتیه و مستتیره‌در و بونفوس و مثل معلقه‌دن در که جن و شیطانلر حاصل اولور .

عالم مثال هر نوعك ربی، مثالی بولونان عالمدر که یوقاریکی تصنیفك ایکنجی قسمند. کی

[۱۶] بوسطرل اسکندریه‌لی (بلوتن) ك صدور و رجوع داهامدوخریسی سیرفی‌الله نظریه‌سنی خاطراتمقدمه‌در . مولف حکمت الاشراقده [دارالفنون کتبخانه‌سی نومرو ۲۷۴۶ صحیفه ۳۱۱] افلاطون ، فیثاغورث ، انیه‌دوقلس ، هرمس و سائر مشاهدہ صاحب‌لری بوبده‌کی دلیلمرینی اقتاعات اوزرینه تأسیس ایتش دکلدردر . اونلرک استناد ایتدیکی نقطه‌لر باشقه بر امره ، کشفه مستنددر . تنکیم افلاطون « بن تجرد حالده افلاک نوریه‌ی عینی کوردم » دیدیکی زمان بونکله بعض انسانلرک مشاهده ایتدکری سموات‌علی‌ی، افلاک نوریه‌ی عینی‌ی افاده ایتشدی دییور . کذا مؤلف مظارحانده (راغب پاشا کتبخانه‌سی نومرو ۱۴۸۰ صحیفه نومروسی یوقدر) فیثاغورثک عالم علوی‌یه چیقارلدیغنی (چیقدیغنی دکل چیقارلدیغنی) وجوه نفسنک صفایی و قلبنک ذکاسی ایله افلاکک نفماتی و حرکات کواکبک اصواتی و حرکات افلاک ایله برابر ملکلرک صدالری ایشیتدیکنی و صوکراینه بدنه رجوع ایدرک الحانی تربیه و علم موسیقی مکملشدیرمش اولدیغنی قید ایدر .

کذا مؤلف تلویحاتک صوکلرنده بن ریاضت زمانلرنده کندی نفسمله خالی قالدیر و ماده‌دن مجرد موجوداتک احوالی تأمل ایتدیکم زمانلرده بووقایمه مطلع اولدم . دیدیکی کبی حکمة الاشراقده « نبوات بحثنک باش طرفنده دارالفنون ص ۴۰۹ » شروان طرفلرنده دربند اهایلسدن صایسز آداملر و آذربایجان شهرلندن باغ مدینه‌سندہ چوق کیمسه‌لر بوصور مثالی‌ی کورمشلردر . اودرجه‌ده خلقلک جوخی بر جمع عظیمده هیسی بردن کوردیلر و اونلری بوندن منع ایتک قابل اولمادی و بن‌بونی بالذات چوق دفعه‌لر تجربه ایتدم ، دییور .

[۲] نور الانواره صعود فتای‌الله مرتبه‌سنی اشعار ایدرسده‌ده بونی اصیلا وحدت وجود تلقی‌سنه کوره آکلاملیدر .

انوار مدبره واسفهبذیه بی [۱] تمثیل ایدر . فقط بوراده مثلاً انسان مثالی دیدیکمز زمان ایکی آیاقلی اولق ایچون بر مثال ، لوازم وعوارض ایچون بر مثال دکل ومثلاً بر مسکک مثالی ایله دیگر برمسکک مثالی صورتندده دکل در . بورنور قاهر درکه نور محض عالمندن شعله زن اولنجه کندیسندن دیگر برهیئت نوریه حصوله کلیر . مثلاً محبت ؛ لذت وقهردن عبارت بر هیئت وارد درکه ظلی بو عالمه دوشونجه اونک صنم رایحه سی ایله برابر مسک ، طعمی ایله برابر شکر ، اختلاف اعضاسی ایله برابر بر صورت انسانیه حاصل اولور . [۲]

شیخ دییور که مثل افلاطونی ابطال ایتمک خصوصنده مشایه برچوق غیرت لر صرف آیتشلردر ، اونلر برشینک مثالی اوشینک یرینه آلمقله خطا ایدیورلر . دییورلر که : صور انسانیه ، فرسیه ، مائییه ناریه والخ بذاتها قائم اولسه لر ایدی برشینک حقیقتده مشارکریته محله حلولی تصور اولونامازدی وافرادنن هیچ ری محله محتاج اولمایاچقدی ، جزئیاندن بری محله محتاج اولونجه نفس حقیقتکده محل ایسته یه چکی آشکاردر . شو حلاله مثل افلاطونییه محلدن مستغنی اولماز . حالبوکه مشاییه صورملی ، نیچون جوهرک صورتی ذهنده حصوله کلیور ، بو عرض دکلیدر ؟ سزه کوره برشینک اعیانده کی وجودی ذهنده کی وجودندن آیری در . حقیقت جوهریه نک ذهنده - عرض اولدینی حلاله - حصولی تجویز ایدیو .

[۱] «اسفهبذ» روح ویاجوهر مجرد انسانی در . شیخ چهارلنده بولکه بمضاً آدم علیه السلام صورت الهیده خلقتی وخلیفه الله اولماسی تمثیل ایدر بمضاده بسبتون عمومی بر معناده افلاکده که نفس مجرد معناسنده قولانیلمقدمه در . بوراده ایلك وصوک معنارده آکلایا بیلیرز بولکه نک دها برچوق امثالی واردر . «کیان خرم» «هورخش» کی که بو تعبیرل زردشتدن آلتمشدر .

[۲] شیخک بو سوزندن بومالک موجودیتی ظلال شکنده قبول ایتدیی ظن ایدله ملیدر . زیرا بومالدن شیخک فیضان ایتدیردیی شی نوردر . انسانده کی نفس ناطقه میوه ده کی حیات کی . اساساً مؤلفه کوره برشی وار اولق ایچون برحیاته مالک اولماسی لازمدر یعنی هرشیده حیات واردر وهر شیته عالم مثالدن نور فیضان ایتمشدر . شیخ بولره صنم ومثاله رب النوع نامنی ویرر بناء علیه بو نقطه ده افلاطون ایله برلشمش اولماز اساساً بوعبازه مؤلفک یالکزر حکمة الاشراقده انوار بمختده بریده واردر . برده مشاییه فیلسوفلرینک مثل افلاطونییه بی ابطال ایچون آشاییده نقل ایتدیکم اعتراضلریته قارشی کوزل بر معارضه سی واردر اوننده عالم مثالک بذاتها قائم وبومالک لفرها کامل اولدینی سولرکه بوایکی نقطه دیگر پرلرده کی صراحتنه واصرارینه منافی کی کورونیور بولردن ماعدا برچوق بمخلرده حقایق اشایی بوعالمده اولق اوزره قبول ایتدیکنی دفعات ایله تصریح ایتمشدر آنجق بوایکی نوع وجود آراسنده درجه فرقی قبول ایتمشدر که هیاکل النور ترجمه سی مطالعه ایدلینی زمان بوفکرده مؤلفک اصرار ایتدیی کورولور .

سکزده عالم عقلده بذاتها قائم ماهیاتک بولونماسی و بونلرک بذاتها قائم اولمایان بوعالمده صنم لری بولونماسی نیچون جائز کورمیورسکز ؟ بوعالمده کی اصنام « لقیرها » کال عرض ایدرلر، فقط بونلر ماهیات عقلیه‌نک (مثالرک) کالی کبی دکلدردر. ناضل که ذهندن خارج اولان ماهیاتک جواهرینک مثالی، ذهنده حاصل اولور و بذاتها قائم اولماز زیرا او کالدر و ذهنک بروصفیدر. ماهیات خارجیه‌ده اولان استقلال اونلرده یوقدرکه بذاتها قائم اولسون. آکلاشیلیورکه ماهیت خارجیه‌نک احکام واحوالی ماهیت ذهنیه‌ده جریان ایتیمور بناء علیه برشینک حکمنک مثالندهده مطرد اولماسی لازم کلر .

شیخک اوچنچی عالم معنی‌یی تصویر ایچون برزح افلاک ، برزح عناصر تعبیرلری رینه مثال افلاک عالمی ، مثال عناصر عالمی تعبیرلری قوللاندیغنی‌ده کوریوروز. مثال عناصر عالمده جابلقا و جابرصا مدینه‌لری واردراقوام مختلفه‌نک سالکری افلاکده اصوات اولدیغنی قبول ایدرلر (هاتفدن سسلرکی) فقط بو، مثال عناصر مقاماننده دکل عجائبی چوق اولان عالم افلاکک هورقلیا مقامندهدرکه سالکین بومقامده نعماتی ایشتمکدهدرلر [*] بورایه واصل اولانلره افلاکک روحانیاتی اولان صور ملیحه‌ده اصوات لطیفه ظاهر اولقدهدر. شیخ‌ده‌مل معلقه ایله ملائکه مدبری‌بی برعالمدن عدایمکدهدر. ملائکه برازحک فوقده « مقام کن » دن کورولن عالمدهدر . ملائکه‌نک بوعالمده برطاقم طلسملری واردرکه مثل بوطلسمات ایله ظهوره کلیر. شیخ آتارینک بعض یرلرنده افلاطونک مثالی « رب النوعی »

[*] بومسئله ده شیخک سوزلری برطرزده دکلدر حکمة الاشراقک باش طرفنده « هورقلیا » مقامی سکزنجی اقلیم عد ایدر بوقطه نظره‌کوره ثوابت سبعة‌نک مافوقنده دیمک اولور. عین اثرک باش طرفنده جابرصا ، جابلقا وهورقیا مدینه‌لری عینی عالمدن عد ایدر و بو، عالم عناصر مقابلی اولقی اوزره قوللاندیغنی کوسترر. حکمة الاشراقک انوار بحثنده ایسه هورقلیایی عالم افلاکده دیکرلری عالم عناصرده کوسترمکده بضاده هورقلیایی اوچنچی برعالم عد ایشتمکدهدر . شیخک آتشین معنی شهرزوری شجره‌الهیة‌سئنده بوکا اقلیم ثامن نظریه‌سی نامی ویره‌رک شو ایضاتی ویرمکدهدر : « بزم عالمزدن ، نفسمز ، وحقلمزدن ماعدا برچوق عالمز واردرکه اونلرده برچوق عجائب و غرائب واردر . اورادهده قصبه‌لر ، کوله‌لر ، اغاچلر، درملر، دکزلر ، آبی ویاکوتو صورتلر نهایتسزدر بومالمر سکزنجی اقلیمدهدر جابلقا ، هورقلیا اورادهدر الخ » حالبوکه سهروردی اوراده کوتولر اولماویغه ، بالعکس مدینتک درجه کالنه واصل اولمش مسعود، ابدی، ازلی، احتیاجلردن یوکسلمش موجودلر بولندیغنه قائمدر . سهروردی جابلقا وهورقلیا کله‌لرینک نرهدن آلدنیغنی بزم بیلدیرمدیکی کبی بوتلایه‌کنندی سوق ایدن افکار وحشیاتی‌ده سویله‌میور برچوق جهتلرده اولدیغنی کبی بونلری‌ده مکاشفه ایله بولونمش اولقی اوزره قبوله مجبورز .

ایضاح ایچون بوکا لسان شریعتده ملک جبال ملک البحار ، ملک الامطار والحد دنیلیدیکی قید ایدرکه بونکله فلاطونک نظریه‌سی کندی فکرینه واسلامیه اوندورمش اولیور. آنجیق ملانیکهک تمثیل ایتمه‌سی و واسطه اولماسی مسئله‌سنده درحال ایضاحه کچر ، دییورکه شبح حالنده کورونن شیلرک صعود و نزول کی، اجسامک شالیدن اولان حال وحرکاتی محاکه یعنی مشاکله و تمثیلدن عبارتدر، امور معنویهن اولانلرک بوکی حرکات ایله علاقه‌سی یوقدر .

نفس ، عالم ملکوتدن برطاقم امور عقلیه مشاهده ویا عالم افلاکدن اصوات استماع ایتدیکی زمان متخیله اوامر عقلیه بر شکل ویرر. نتکیم حضرت موسی‌یه آتش ویا الواح ، حضرت یغ-بره چان سسی وانسان صورتلرینک کورومعه‌سی تمثیل ایله قابل ایضاحدر .

اساساً نفس ، عالم ملکوته عائد بر جوهر اولدیفندن اوندن معلومات و معیاتی آلماسینه مانع یوقدر . عین عالمدن اولان شیلر یکدیگرینه یامانجی قالماز . شوقدرکه بدن بهضاً نفس ناطقه‌یه انکل اولیورسده اوده کسب ضعف ایدنجه بورولی ایفا ایدمهز و نفسی اوکا غلبه ایدر. نفسک غلبه و بدنک ضعفی تأمین ایچونده بعضی اصوللر وارددر: کیجه‌لری اویقوسزلق ، و آزییمک .

بوصورتله یالکزیغمبرلردکل الهی برقوت اکتساب ایدن هر روح ، صدارل ایشیدیر وحقایقی مشاهده ایدر . بعضاً مثاله اولان انسانلر بر جذبۀ عالیه نتیجه‌سنده نائل اشرق اولورلر . بواشرافی جناب حقت نوری ایله حصول بولور . برتونامه‌سنده مؤلف بونورک علم ویا بصورعقلیه قیلندن برشوق اولدیغنی تصریح ایتمکدهدر: بورشعاع قدسی درکه دییور بونکله مثلاً کوز ، علی‌العاده حالندن داها کامل و نافذ بر صورتده کورور. بونور ایله عالم حاصل اولدیغنی زمان او علم عبارة وکلمات ایله قابل افاده اولماز، قدرت حاصل اولدیغنی زمان بنی بشرک فوقنده بر قدرت حاصل اولور . وبو حالده صاحب اشراقک امری عناصره نافذ اولور ، معجزه وکرامت بوصورتله حصوله کلیر .

دمبر کندی حالنده یاقماز فقط آتیشه قریت ایله اوکا آتشدن اوله برقوت سرایت ایدرکه نهایت یاقمه باشلار . ایشه کامل انسانلر جناب الله قریت واونکله هم بزم اولنجه اونک یابدیغنی ایشلری بوصورتله یایغمه قادر اولور . بوندن متعجب اولماییکز ! .

شیخک معجزه ، کرامت ، رؤیا صادق ، نبوت ، کهانت حقنده کی فکرلری بربرینه مربوطدر و بر سلسله تشکیل ایدر .

حکمة الاشراقده انذاراتک و مغیایه اطلاعک سبیلرینی بیان ایدر کن شو مطالعه‌ینی
ایزاد ایتمکده در :

انسان ، حیوانیت ظاهره سنک مشغولیتلرندن آزادلیقنی زمان تحیل مشغولیتلرندن ده
تخلص ایدر و امور غیبیه مطلع اولغه و منامات صادق مشاهد سینه باشلار ، نور مجردک
سترسه سی ا کر جرم قیلندن برشی اولمازسه اونکله انوار مدبره فلکیه آراسنده برزخی
شاغللردن باشقه بر حجاب بولونماسی تصور اولوناماز . چونکه نورالاسفهبذک حجابی حواس
ظاهره و باطنه در . بونور ، حواس ظاهره دن تخلص ایدر و بناء علیه حس باطن کسب ضعف
ایدرسه ، نفس انسانی برازح علویه نک انوار اسفهبذیه سنه [*] چیقار و او ، برازح علویه ده کی
نقوش کائناته مطلع اولور . زیرا اوراده کی انوار مدبره کائناتک جزئیاتی و لوازم حرکاتی
مدر کدرلر . بومشاهده نک اثری لوح خاطرده ، الواح علمیه یی کوردیکی کبی صریح بر
صورته قایمسه بو حالده مشاهده اولونان معانی تأویله محتاج اولماز ا کر خاطرده صریح
بر صورته قالمازده متخیلیه انتقالده مشابه و یا مضاد و یا مناسب دیکر شیلره باشقه بر صورته
یکزه مش ایسه بوزمان برنوع تفسیره و تمییز و متخیله نک نه دن دولایی اومشابه و یا ضده
انتقال ایتمدیکنی استباطه احتیاج واردر .

نقوش کائنات ازل و ابداً برازح علویه ده محفوظ و مصوردر . بونقوشک تکرارایتمه‌سی
ده و جبددر .

زیرا ا کر برازح علویه ده ، بوندن صورکرا دیکرینی حصوله کتیرمک صورتیله حوادث
مترتبه ایچون غیر متناهی نقوش اولسه ایدی اونقوشک سلاسل مجتمعه مترتبه اولماسی
لازم کلیدی . حالبوکه سلاسل مترتبه نک مجتمع بر حالده اولماسی قابل تصور دکلددر .
بو اعتبار ایله ممکنات ماضیه و مستقبله دن برینی مدبرات فلکیه نک بیلمه دیکنی ظن ایتمک
دوغری دکلددر .

منامات و کهانتلرک ، قوعی و نبواتک اولمش و اولاجق شیلر حقنده اختیارانده بولونمه‌سی
بوظنی تکذیب ایتمک ایچون کافیدر . باخصوص پیغمبرلر ، احوال ماضیه یی - زمان کچمش
اولدینی حالده - ذکر ایتمشلددر . ذکر ، برازح علویه و اونلری تدویر ایدن انوار دنددر .
نبوت ، کهانت ، و منام صادق ایله انذار ایدن کیمسه اشیا یی واقعه مطابق بر صورته

[*] بور ده اسفهبذ افلاکده کی نفس مجرد معناسنه قولالانشدر ایکی سطر یوقاریده عین کله
روح مجرد انسانی معناسنده قولالانشدر .

کننده (بذاته) بیلمه‌سی ممکن دکلدر . زیرا عجزی ونوعنک عجزی معلومدر . اویوانه برآدمک کندی قواسنده وبالذات نفسنده . بوا قدرتی یوقدر . اکر اولسه‌ایدی ، یقطه حالنده ابداعه داهای قادر اولماسی لازم گلزمی‌ایدی . همده اکر واقعه تطابق ایدن علمی کنندن اولسه‌ایدی بونی بیلمزدن اول بیلمه‌سی لازم گلزمی‌ایدی .

ایشته بونقاط نظرندن انسان ضروری اولارق علملرک - تفصیلاً اولماسه‌بیله - باشقه برشیدن حصوله کلدکلرینی بیلیر؛ واقعی، ماضی‌یی ومستقبل‌احاطه ایدن برازح ومدبرانک موجود اولدیفنی آکلار .

برازح علویه‌نک علومنی متاهی وبونلرک ، علومنی مافوقنده‌کی برشیدن استفاده واستمداد ایندکلرینی فرض ایده‌جک اولورسه‌ق اوحالده سوز استمداده واستفاده ایدیلن شیئه توجه ایدر . وبومطالعہ مسلسللاً جریان ایدر . بناء علیه علومک نه‌باشقه‌شیدن استمداد ، نه‌دم متاهی اولمادیفی تحقّق ایتش اولیور وبو برازح علویه‌ده‌کی ضابطه‌لرک تکرار ایتمه‌سی واجب اولدیفنی‌ده اثبات ایدر .

نیلیر، ولیر وکاهنلرک بونلری بعضاً یازلمش سطرشکلنده بعضاً آجی ویاطانی برصدا حالنده تلقی ایتک صورتیله مغیایه مطلع اولدقلری واقعدر . وبعضاً صورکاشانی کندیسيله مطالعه ایدیور کیبی مشاهده ایدرلر . بعضاً‌ده کندیلرینه برجذبہ کلیر . ومثل معلقه‌یی کورورلر . رؤیاده کورولن طاغیر، دکزلر ، قطعه‌لر اشخاص واصوات وروایح هپ برنوعدن مثالدر . بر انسان رؤیاده طاغ، دکز واخل کورد کدن صوکر قالفنجه بونلرک مثال اولدیفنی ناصل فرق ایدرسه اونک کی بو عالمدن اولنلر [۱] هیچ حرکتسز عالم نوری مشاهده ایدرلر .

مکاشفلرک ایشتمش اولدیفنی سسلر ، دماغده هوانک تموجی ایله حصوله کلش دکلدر . او ، صوتک مثالدر . افلا کده‌ده اصوات ونغمات واردر . فقط بونلر هوا واهتزازات ایله مشروط دکلدر و اونلرک نغمه‌لری دیگر نغمه‌لردن لذت دکلدر [۲] . سلام اولسون

[۱] اصلنه صادق قالمق ایچون اولوم کله‌سی ابقا ایتیم بو عالمدن یوزجویرنلر یاخود حواس ظاهره وباطنه‌سی اولدوروب یالکز حدس ایله وجد حیاتی یاشایانلر خلاصه بدنن تجرد ایدنلر دیمک اولاجق .

[۲] داهای لذتدر اولاجق ، ترجمه ایتدیکم نسخه‌نک خطالی اولقی احتمالی واردر . یوقاریده‌ده برزخی شاغلردن باشقه برجاب بولونماسی تصور اولوناماز جله‌سنده‌ده برمتن خطایی اولقی ملحوظدر اکر برزح کله‌سی برازح سفلیه معناسنه آلیسه بومعنا دوغورلور . بونکله برابر برزح یکید واستعماله

او قوم که عالم نورک شوقیه و نورالانوارک عشقیله سکران و متحیردرلر ! بونلر وجدلرند
افلاک سبعیه [۳] بکزمه دیلر و بونلرده اولوالالبابه عبرتله واردلر.
بومف ضیاء
مابعدی وار.

— سجهیه و ذکا —

ملاحظات آتیهمه موضوع اتخاذ ایندیکم سجهیه و ذکا کله لرینک لغوی و فلسفی معنایلی
ایضاح ایده جک دکلم . بلکه بویکی مـلـولک افعالمزه اولان درجه تأثیریه تأسیس مدینتده
ایضا ایده جکی روللری تنبیت و بوکونکی وضعیت اجتماعیه منه تطبیق ایده جکم . بسیطدن
مرکبه دوعری معادلات علمیه بی حل اتمک عقلک سیر طبعیسنه دها فضله توافقی ایلده جکی
جهتله اول امرده انظار قارئنه شویکی معادله بی وضع ایده جکم .

برنجی معادله : حقیقی مدینتی انسانلر سجهیه لرله می یوقسه ذکالریله می وجوده کتیرلر ؟
بوکونکی تجربی علم ، معادله معروضیه اوت ، سجهیه لرله دییور . مدنیت فاضله ،
محصول ذکا اولیوب مولود سجهیه در . انسانده کی اراده قدرتی تجلی ایتدیرن ، معظلمات

دوره سی اولدینی ایچون مطلق اولارق قولالندینی زمان بومعنایه آلامزه مانع یوقدر . لغتده برزخ
ایکیمی آراسنده حائلدر : دنیا ایله آخرت آراسی ، اولوم ایله حشر آراسی ، جنت ایله جهنم آراسی
کبی . تصوف لسانده برزخ اجسام کشفیه ایله ارواح مجرد آراسنده کی عالم مثالدر . اشراق الحکمة
شارحی انوار الهیه بختنده برزخی ، جسمدر . چونکه جسم ایکی شیئی آراسنده حائلدر دییور
بو ایکی شیئی بری انسانده می جوهر روحی دیکری فلکده کی روح مجرد اولاجی . سهروردی
بوکله بی رینه کوره مختلف معنالرده قولالمنشدر .

[۳] شیخ سهروردی هر اثرنده آراسیرا بویه ادبی خطابه لرده بولنور بونلر شیخک روحندن
قویان زر شراره در . بونلرده الهامدن بررشمه و بفری کلام ماهیتندن باشقه برجاذبه حس ایدیورم .
بللی کی جذب حائلده سویلنمنشدر . صوکر ا بعض سوزلری شعر و نثردن باشقه برطرزده و رموز قیلندن در
صانکه شیخک لسانه کندنیک مداخله سی اولایارق عالم نوردن کله لر قونمش و شیخ طیف شعورینه
توجه ایتکسزین اولری صرف ایدیور . ظن ایدرم که سهروردی آراسیرا اشراق ایدن وارداتنک
بوصورته تلقی ایدله سی ایست فقط صمیمی اولدیفنده شهبه حقیر یوقدر . بونلردن بر ایکی مثال
هیا کل النورک صوکر صحیفه لرده وارد که یوقاری ده صورت مخصوصه ده عربجه لرینی یازدم . بوراده ده
چوق قیمتی پارچهلر واردی هیتن یکدم چونکه قیمتی ایضاح نقطه نظرندن دکل اشراق نقطه نظرندن در .

اموری قولای کوسترن ، خلاصه اک مهم مسائلی شتون بسیطه کبی قدرتمزک تحت تأثیرینه
القا ایدن سجیه واونک فعالیت دائمیسدر .

جایمده بر جوق وقوات مهمه قارشیننده قالدم و یقیناً کوردیم، که : سجیه واونک
فعالیتیه کچمه سندن عبارت اولان اراده قوتندن محروم بر جوق ذکی آرقداشله اظهار عجز
ایدرك قارشیمزه چیقان مانعه نك غیر قابل اقتحام اولدیغی منطقلریله بالاثبات منفی وضعیت
آلدیلر . بونا مقابل سجیه سی صاعلام دیگر بر آرقداش عینی مانعک سهل الازاله اولدیغی
متبسمانه افاده وفعلاً اومانه بی انظار حیرتمز اوکنده بر طرف ایله مشدر .

تاریخی تدقیق ایدرسه ک کورورزکه بشریت متفکره نك افتتاح ایدرجکی عسکری ،
سیاسی واجتماعی بویوک ایشلر اصحاب سجیه دن صدور ایدر گلشدر .
شیمدی کللم ایکنجی معادله یه :

عجبا اک بویوک موهبه فطرت اولان ذکاک تأسیس مدنیتده تأثیری یوقیدر ؟ و ذکا
دینلن نور لزومسز بر آتمیدر ؟

علم ؟ ذکاک سجیه یه مقارن اولسی شرطیله بر عامل مدنیت اولدیغی عکسی تقدیرده
مضر بر آلت تخریب اوله جغنی ادعا ایدیور . مدنیت دیارنده کی لیسه بروغراملری تدقیق
ایدیکز . کوره جکسکز که : سجیه نك کافلی اولان هر نوع تربیه ذکاک کافلی اولان هر
نوع فقه قدیماً ودها فضله تقید واهتمام ایله تطبیق و تدریس ایدلمکده در . برنوع یستقولوزیک
تلقیح نتیجه سی نشوونما بولان سجیه قوتندن محروم کسانه مدنی مملکتلرده وظائف مهمه
تودیع ایدیله میور . تاریخ بشریتده اک مهم بر حائثه مضله اولان جهان حرنک حواریونندن
لودندروف بوحرک برسیکیر حربی اولدیغی وهانکی ملنک سیکیری ده قوتلی ایسه واونک
مظفر اوله جغنی خاطرات حربیه سندن افاده ایتش ایدی . شبه یوقدر که مشارالیه ک سیکیر
تعبیرندن مقصدی تشریحی معناسنه اولیوب سجیه معناسنه در . تاریخ جهانک شیمدی یه
قدر قید ایتدیکی معظم امپراطورانی انکلهزلر ذکار یله دکل بلکه سجیه قوتلریله بالتأسیس
اداره ایله مکده درلر . اقراضک معنای علمیسی سسقی سجیه ، ترقینک معنای علمیسی ده
تصلب سجیه در .

جزیره العربک مکه سندن ظهور ایدن نور اسلامیت وسائل مافوق الطبیعیه دن قطعاً نظر
سالکترینک سجیه سی قوتیله پک آز بر زمانده اک ذکی افراددن متشکل اولان شرقی روما
وایران امپراطورلقرنی زیروزیر ایتشدر .

ایران اردو سندن سعد بن ابی وقاص حضرت تیرینک نزدینه کان ایران مرخص عسکری سی
 او وقتکی مجاهدین اسلامک تشکیلات و تجهیزات حربیه لرینی کورده رک ، مظفر اولدقلرینه
 حیرت ایتشدی . حالبوکه : بو کونکی علوم مثبته بو حادنه بی بسیط بر حمله ایله حل ایتمکده در .
 سعد بن ابی وقاص و آرقاداشلری صاحب سجیه ، خصملری ایسه سجیه قوتندن محروم
 و بناء علیه مغلوب ایدیلر . بتون ملاحظات سابقه می ایضاح و اثبات صد دنده حضرت عمرک
 قدسه کیردیکی زمان اجبار یهوددن برینک جماعت بنی اسرائیله ویردیکی تعلیمات کافی بر
 دلیل عد اولنور ظن ایدهرم . دیمش ایدی که : بوات فاتحه بی ممکن اولدینی قدر هر نه
 واسطه ایله اولورسه اولسون سفاهته تشویق ایدک . عکسی تقدیرده بو صاعلام سجیه فاتحه
 زوال بولدجه بزم ایچون اسارتدن قورتولمه نیک امکانی یوقدر . حقیقتاً تاریخ بر تکرردن
 عبارت ایش . مسلمانلر ائم سالفه و مغلوبه نیک فریفته اغفالانی اولارق کندی اسباب مغلوبیت
 و انقراضلرینی نتیجه سفاهتلی اوله رق کندیلری حاضر لادیلر .

حضرت عمر متعدد خطبه لرنده مسلمانلره خطاباً غیردن دولای سزدن اندیشه ایتیم .
 یالکیز نفسکزدن قورقارم مألنده « اهل المؤمنون انی لا اخاف علیکم من غیرکم و انما اخاف
 علیکم من انفسکم » محافظه سجیه نیک ، سبب بقاودوام اولدینی افاده و انبا ایلر ایدی .

حضرت محمد علیه الصلوة والسلام . مستقبلده امتک اسباب اقراضنک تقلید و سجیه
 ضعفنده اولدینی احادیث متعدد وسیله خبر ویرمشدر . تقلید دیمک مقلدک کندی سجیه سنی
 بالتزک مقلد الیهک سجیه سیله تسبی ایتسی دیمکدر که مثالی مع الاسبف شیمدیکی هیئت
 اجتماعیه مزدر . مملکتی تشکیل ایدن افراددن بر چوغی ابا واجدادندن موروث خصائل
 و سجایا سنی ترک ایله غریبلاشمقده در . سجیه قابل مبادله و معارضه اولمدیغندن بالطبع غریبی
 سجیه ایله متنسبی اوله ماز و اساساً کندی سجیه شرقیه سنی ده ترک ایله دیکندن بیچاره مقلده
 بتون بتون سجیه سز قالمقده در مملکتتمزک رؤسای متفکرینی بو علت ساریه نیک مستعجلیت
 تدوایسنه دعوت ایدهرک بو خصوصده کی احادیث شریفه دن بردانه سنی انظار قارئنه وضع
 ایدیورم .

صحیح بخارینک الفتن عنوانی آئنده کی مجموعه احادیثه مذکور اولان حدیث شریف
 عیناً درج اولنور .

ستبمن سنن من قبلکم شرب آبشیر و زراعاً بزراع حق لودخلوا الی حجر ضب لدخلتموه .

الحديث. پیغمبر افتد من بو یوریور لر که سز ائم سالفه نك خط و حر کت لر نی صیق بر صورتده تقلید ایدہ جکسکز. کیفیت تقلیدك فوق العاده لکنه اشاره لفظ شریفده تمثیلده وارد .
تمثیلاً بو یوریور لر که سزك تقلیدكز حرفی حرفه و اولجوسی ارلجوسنه اوله جق ، بر قاریش بیلہ طریق مقلد بهدن آریلمه جقسکز . حق مقلد الہار کر تنکله دلیکنه کیرسه لر بیلہ ، سز دخی لزوم سزلنی پک بدیهی اولان عینی فعلی ایفاده تردد ایتیه جکسکز تماماً اجتماعی اولان بو حدیث او قونور و بر اجتماعی کوزیلہ شیمیدیکی محیط ملیمزه تطبیق ایدیلہ جک اولورسه نه قدر لزوم سز و فائدہ سز تقلید لر وقوع بولدینی و بو تقلید لر او غورنده کندی سجایای ملیه مزدن نه قدر فدا کار قلرده بولوندوغمز تحقق ایدر .

موضوع بحث اولان حدیث شریف ابوهریره طریقہ مروی اولان نصندہ « ولوان احدہم جامع امرأته فی الطريق لعلہم » قیدی موجود در کہ تقلیدك درجہ فوق العاده سنی کمال بلاغله کوسترر .

سلطان انبیا ؛ حدیثك بو فقرہ سیلہ بوتون ارباب عقول نزدندہ مستہجن و مستکرہ اولان مناسبات جنسیہ نك اظهارندہ بیلہ مسلمانلر ك مقلد اوله جفنی خبر ویریور . فی الحقیقہ محیط ملیمزدہ کی اویغونمز تقلیدلر ك اشکال و عوارضی تدقیق ایدیلر سه حدیثك درجہ محضی میدانہ چیقار . بو کون اور و بانسوانی سوا قلرده چیریل چیللاق طولاشسه لر بو حر کتک محسنات مدنیہ سندن بالبحث همان تقلیدینه قوشاجق بر جوق ملتداش لریمز وارد .

وارد اولوق احتماله بناء بر سؤال مقدرہ شور اجقده اعطای جوابہ مبادرت ایدہ جکم . اور و پالیر طریق مدیتده متکامل اولد قلرندن بئیہ عقلیہ لری بالطبع دها فضله فعال اولمقلہ بونلر ك تقلیدندن نه ضرر تحدث ایدہ بیلیر ؟

شاگرد ، استادینی تقلید ایله مز می . مدنیت اساساً بر تقلید و تقلد نتیجه سی دکلیدر ؟ وارد اولان بو سؤالك جوابی شودر که : علوم و فنونده و وقوع بولان معنوی مبادلہ بر تقلید و تقلد مسئله سی اولیوب بر تعلیم و تعلم مسئله سیدر هر کس بیلمدیکنی عالمندن او کر نمك بر امر دینی و بر وجیہ عقلیہ در .

تقلید و تقلد حادثہ سی قومك علامت فارقه سی اولان سجایایه وارددر . فلان قوم فلان قومی تقلید ایتدی ، دیمك سجایا و عنعنات ملیه سنی ترك ایله مقلد الیه اولان قومك سجایا سیله متسجی اولدی دیمکدر . فقط بر قوم شعبات علومدن هر هانسی بر شعبده موجود اولان

قصصاتی دیگر بر قومیدن اکمال ایلیه بیلیر بو تعلیم و تعلم مسئله سنده قوم متعلمك هویت حلیه سندن هیچ بر ذره سنی بیله فدا ایتدیره من. ناپولیون زماننده بر چوق فرانسر علمای حقوقك قاهره ده جامع الازهره کیده رك فقه مالکی تحصیل ایتلری فرانسر لرك صرب اولملری ایجاب ایتدیکی کبی بنیه ملیه سی صاغلام اولان بر چوق مسلمان کنج لرینك دخی اور و پاده اکمال تحصیل ایتلری غربلا شمار یو انتاج اتمه مشدر .

حضرت عمر دن روایت ایدلر کینه نظراً مشارالیه بر کون حضور نبوی به کلمش و بی اسرائیل علماسنك موجب انقباء کوزل فقره لرله اجرای وعظ و نصیحت ایتدک لری واشبو فقرات اسرائیلیه یی استنساخ ایدو ک مسلمانلرك انقباهی نامه جامعلرده ایرادینك جائز ناولوب اولیه جفنی لدی الاستفسار حضرت محمد علیه السلام جوابنده (سز اولرك یعنی یهود لرك دوشدیکی شك و شبهه به می دوشمك ایستور سکز . ا کر برادرم موسی صاغ اولمش اولسه ایدی بنم شریعتله حامل اوله جفدی) اخطار یله دیانت مسائلنده تقلیدك شایان حذر اولدیفنه اشارت بو یور مشدر .

« کتم خیر امت ، آیتله بوتون بشریتك معلم فضیلتی اولسی لازمکن مسلمانلر خود کامی ، حرص ، آرزوی تحکم و تجربه ، پرستش شهوت کبی امراض مختلفه روحیه دن انسانلری تخلیص ایتمک و بوضو رتله جهانه عام و شامل بر مدینیت فاضله یی قرآندن استخراج ایله تعمیم و نشر ایتمک وظیفه سیله مکلف ایکن معناً تردی ایتدیکنه حکماسنك بیله قائل اولدینی اور و پالیرلی تقلید ایتمک یعنی انفسی و آفاقی حرکات و سکناتی اولرله بکزتمک عزت نفس ملی و دینمه آغیر کلیلدر .

یوقاریدنبری علمدن و شریعتدن استخراج ایتدیکم سجیه نك محافظه سی خصوصی بقای حیاتمز ایچون اك اهمیتلی وسائلدن عد ایدو ک ملاخطات سابقه مه بوتون ملتدا شریک نظر و دقترینی جلب ایله ختم کلام ایلرم .

اورغولی : محمود

تورك متصوفلى

مريد زاده مصطفى عمري آغا

توركر عباسى سرايلرينه كوله لكه كيردكارى زمانلردن اعتباراً اسلاميته اناسلى برعلاقه پيدا ايتمشلردر . اموى فاتحلىرىك توركستانده احراز ايتدكارى ظفرلر برينسان بلوطى كې كلوب كچمشدر . خلق صويق ، شام خليفه ليرينك خزينه ليرينى دولدورمقدن بشقه غايه استهداف ايتمين ظالم واليرك فاجعه اداره لرى ده بوكا انظمام ايدنجه اسلام ، اجتماعى برينه وجوده كيرمكه موفق اوله مدن تورانيلىك ايچنده براز دوام ايتمشدر . رعيه دن آلان خراجلىك شدى قارشوسنده تيرمين خلق كتله لرى اسلامه داخل اولمش فقط موالى عنوانيله فاتحلردن استثنائى برمعامله دن قورتوله مامشدر . بوكا بناءً توركستانده زمان زمان ارتدادلر ، عصيانلر ، انقلابلر ، اختلاللر هيچ اكسيك اولامشدر .

ايشته شوتاربخى حادثه لرك شهادتيله تبلر ايدن حقيقت دركه وجدان اجتماعيسيله برتورلك اسلامى انجق عباسى دورلرنده تعمى ايتمش اوله رق كوريوربز .

فطرتك جنكاورلكه ممتاز قلدينى بو عنصر قويم ، وجداني ، اجتماعى انقلابلرك كيفيت و كيتنه هاند وجوده كتيرديكى منش رات تاريخيه هيجده اهميت و برمه مشدر .

تورك تاريخنك اسلاميتدن اولكى درينلره دوغرى اوزانان سلسله غنعتائى نصل قرانقلردم توقف ايدىورسه اسلاميتدنصكرده مختلف ملنلرك سقف اجتماعيسى التنده كوچ سچيلور [١] تورك اعظمك حيات تاريخه ليرينى تتبع ايتك ، اسلاميتك شمععه دار مدنيتى اعلايه خادم اولان زمره لرك ايچنده بارز برهويت كمال عرض ايدن عرقزك اصالت فارقه سنى ميدانه چيقارمق ديمكدر . شرقك خلبالى ساسى التنده اوزون واحه لرك قارلى شاهقه لرك الهاميله يوكسله ن روحلر ، حيات دنيلن سرمكونك ، وجود دنيلان ظرف ملونك وحداني حقيقتلرى او كنده عصرله جه دالعين دالعين دوشونمش اويكون شكراتك حدس عرفانيله عمان كبرياك ايچنده ،

بن بن دهديكم بن دهديكم سلسك هب
جانم دهديكم جان دهديكم سلسك هب

[١] مرع تاريخ مدينى مؤلفى كوستاولوبون كې مشهور بر عالم بيله (كشف الظنون) صاحبه كاتب چلبى عرب ظن ايتمشدر .

مانند قدوم سپنه كان اولدى هب
تن تن ده ديكم تن ده ديكم سنسك هب

ديهرك صوفيانه فغانلرله دالوب كتمشدر . شرقت يتشديرديكى متفكرلرك برجونى اك
بيوك حقيقتلى شورك لساننه توديع ايتمشلر، اك يوكسك فكرلىرى ده تصوفك درين ،
وجدى فلسفه سنك اعماقند . كيزله مشلردر . اسلام حكيملىرىنك اثارنده عين وصفك
تجمليلرى كوريبوريز .

غانز نهري ساحللىرىن قيوب كلان بوالسى جذبىلر ، ايرانك واحىلىرى ،
توركستانك شاهقلىرى ، لايهق نا اسياى صفرانك اتكلىرىنك آق دكرك كنارلىرىنه
ايتمش برجون صمدانى صوفيلرله نوای قىللىرىنك جوشان زمزمه لره دالغ لانا ق شرقت
آفاق عرفانده سياره لى بوز ويرمشدر .

ترجه حالى يازمق صددنده بولديغىز ادرميدلى مریدزاده مصطفى عجزى اغا بن محمد
بن على بن مرید حضرتلى ده صوك عصرک اجله صوفيه سندن بر مرد کاملدر . بو ذات
شريف مشايخ قادريه دن بيراجلى دونبايى زاده شيخ على افندى حضرتلرنك اخذ طريقه
ايتمشلردر . بك چوشقون واردات التبهيه معكس اولان مریدىنك تربيه سنى برمدت
ايچون شيخ مشاراليه طريق شعبانى پیرانندن قوش اطه لى حاجى ابراهيم افندى حضرتلرينه
حواله بيورمش ، مومى اليه بو صورتله هرايىك قولدن سلوك كورمشلردر . مدليلى عبدالرحمن
افندى حاجى رستم بك كې اوه عصرک مشاهيرى هب انتساب ابله نشسته محمدیدن فيضاب
اولمشلردر . عجزى افانك جدى ادرميد خاندانندن مرید اوغلى على اغادر مومى اليه ادرميد
وويوده سى ايكن اوغلى حاجى محمد اغا پدرينى عزىل ايتديرهرك كندىنى وويوده نصب
ايتديرمش على اغاده منكبوا (۱۲۳۲) تاريخنده ارتحال ايتمشدر .

حاجى محمد افانك سهاره چيقان مظالمى خاقى بتروب عوايتىك درجه لرينه كلش
اولديغندن اهالى حضور شاهانه يه محضرلر تقديم ايدهرك مرقومك عزنى استرحام ابله مشلر .
براى تحقيقات ادرمیده كوندريلان مدلى ناظرى قولاقسز اوغلى كشتخدا سى حاجى
ابوبكر اغايى حامده بوغدوره رق كتيبه مظالمه برجنات دها علاوه ابله مشدر . استجواب
ايچون استانبوله دعوت ايدىلش ايسه ده كتاهيه ده تانارله يتشديريلهرك اعدام فرمانى اوزرينه
حاجى محمد اغا سياست ايدىلشدر . بوتون اموال واملاكى طرف ميريدن ضبط ايدىلك
ايچون مأموراً كوندريلان دركاه على قېوجى باشلردن بشير اغايه صاحب الترجمة پدرينىك

بوتون اموال و خزائن تسليم ايتمش بوندن برجه بيله صفلامامش اولديغندن اغاي مشاراليه جوجفك استقامتنه حيران قالمشدر . بوندن صكره مصطفي عجزی اغا وويووده تعين ايدلمش ايسه ده مشاراليهك روحنده پارليان زهد و تجريد ضيالىرى ، خاندانك معروض قالدینی عواقب سياسيه دولاييسيله بوسوتون علولنمش و بوسيره لرده دونبايجي زاده يه ارادت كتيرمشدر . ييلارجه طريق مجاهده ده وارلق طالنك كيجي اقبال صيرتجه لری و نفسك آزهين اماره لريله مجادله ده بولنمش و بيوك بر مردكامل اولمشدر . برچوق فضائل وكراماتی لسان خلقده شايعدره .
مطبوع ديوان التهياتی واردر حضرت نيازينك

هر نره يه نافسه كوزل بيل سرسبحان آنده در
چله بر آينه در وجه رحان آنده در

ييتني شرح ايتمشدر . طبع هاشقانه سنی افاده ايدن شو ييتلر ديوانندن مقتبسدر .

كلر كي سينه مده قيزارسه نوله داغلر
نه سير جن قيتوسي ، نه لاله لي باغلر
كلزار هويتدن آلور بوي نصيبي
بلبل كي هر كم كه سحرلرده قان اغلار
توجد ايله دل چشكي كشاد اولسه محقق
بر نور كورينه ارض و سموات بوجه داغلر
اولدی اوله جقي بر دم ايله كاف ايله نوندن
اول دم كه دور چرخ بو پرک سيللری چاغلر
هر كيم كه اولور كبر وجوددن متجرد
حقا بو فنا ايله قو جوركي صاغلر
بو فنا رباط ايمجره بقايي بولور عجزی
پير خدمتنه صدق ايله هر كيم بلي باغلر
ديكر :

اسيا كورينور مظهر اشيايه بقارسم
حق ظاهر اولور شاهد اسيايه بقارسم
سرازی جلوه ايدر شان غيوبدن
بر بر كورينور صنع مسايه بقارسم
اول دلبر روحانی بجه ایلدی مجنون
هپ اول كورينور صورت ليلايه بقارسم

.....
.....

کل شهر حقیقت دله مجزی پوری طورمه
هپ ظل سراب بحر ایله صحرايه بقارسم

(۱۲۶۹) تاریخنده کی روسیه حربنده مقامات مبارکه مسئله لرینک آلدینی سیاسی وخامتله
حوروسیه نك ایسه قدس اورتودوقوز زائرلرینک حمایه سنه قیاسی حکومت عثمانیه یی بوتون
بوتون هیچ صایه حق مداخله لر یوزکوسترمشدی بونک اوزرینه سرای هایونده وکلا ،
علما ورحالین مرکب بویوک بر مجلس مشورت عقد اولنمش مریدزاده مصطفی مجزی اغاده
خاصة بوجلسه دعوت ایدلمشدر .

مشار الیه برکون احباب و اوداسنه مکتوبلر کوندروب جمعه کونی بویوک الایده بولنلری
رجا ایتمش اوکون ایسه ارتحال دارقا ایلمش اولدیغندن بوکراماتندن فصل بر مرد کامل
اولدینی کلا شلمشدر . تاریخ وفاتی ۱۲۸۳ء در السنه خلقده افا حضر تلی نامیله معروفدر .
بالی زاده :

ظاهر مریمی

حی بن یقظان

صکره نه قدر صفات کالیه وارسه هپسنی تتبع واستقرا ایدردی اونلرک هپ او فاعلک
اثری اولارق وجوده کلدیکنی کوریردی ، او فاعلن ماعدا اوصفتلرله متصف اولانلردن
فاعلک اتصافی دها حق کوریردی و بوتون صفات نقصیه ده تتبع ایلر اونی هپسندن منز
ومبرا کوریردی .

صفات قصدن فصل منز اولماز ، نقصک معناسی عدم مخصندن ویا عدم مخضله مربوطیتی
اولان شیدن بشقه برشی دکلددر . اگر قصصاندن منز اولماسه ایدی عدم محض هر بر
موجوده وجود ویرن ، موجود محض اولان و بذاته واجب الوجود اولان ذاته تعلق
و تلبس ایتمش اولوردی . دیمک که وجود اودر واو آنحق وجوددر . کالده تمامده
کوزلکده آنحق اودر قیمت ، قدرت ، علم آنحق اودر واو آنحق اودر . (وکلشی
هالک الاوجه) ذاتندن ماعدا هرشی هالکدر . حی بن یقظانک اوتوزبش سنه ختامنده ، مرفی
اشیو حده منتهی اولدی وقلبنده اشبو فاعل شائنده برشی یرلشدی که اوندن بشقه هر هانکی
یرشینی دوشونمکه مانع اولیوردی . آرتق تتبع ایتمکده اولدینی موجوداتی و اولنلردن

بحث ایتیکی اونوتدی . بر درجهیه واردیکه اشپادن هر هانکی برشینه کوزی ایلیدیشدیه
اونده بر اثر صنعت کورپردی ودرعقب مصنوعی براقیر ، صافه انتقال ایدردی
بردرجهیه قدرکه صافه شوقی شدتلندی . قلبی بوتون بوتون محسوس اولان (عالم ادقی)دن
چکلدی، معقول اولان یوکسک عالمه باغلاندی . وجودی ثابت ووجودینه هیچ برسیبه
اولماین وبتون اشیامک وجودینه سبب اولان اشبو یوکسک موجوده عالم اولمق درجه
و مرتبه سنی بولونجه اشبو علمک کندوسنه هانکی شو واسطه سیله حاصل وهانکی قولله
اشبو موجوده واصل اولدینقی بیلمک ایستدی . صکره حاسه لرینی تفتیش ایلدی .
حاسه لر سمع ، بصر ، شم ، ذوق ، لمسدر . کوردیکه انلرک کافه سی هیچ برشی ادراک
ایتمز . آنجق جسمی ویا جسمده موجود اولان شیئی ادراک ایدیور . چونکه قوه سامعه
آنجق اصواتی حس ایدر . اصوات ایسه اجسامک بربریله مصادمه ایلدکارنده هوانک
اهترازانندن وجوده کلن شیدر . باصره آنجق رنگلری کوریر . شامه قوقولری طویار
ذائقه طاتلری اکلار . لامسه سرتلکی ، یومشاقلنی ، صافلق ودوز کونلکی خشوق
ادراک ایدر . شو حواس ظاهره مثللو قوه خیالیه دخی آنجق ارزونلق ، اکلیک
درینلکی اولان شیئی ادراک ایدر . اشبو ادراک اولنان شیلرک بوتونی جسملرک
صفتلرندنرلر . بو حواسک شومدرک کردن بشقه برشی ادراک ایده جکلری یوقدر . چونکه
اوحسلر جسملرده یاییلمش وواجسملرک انقسامه اوغراقلرندنه اولنرده انقسامه اوغرار
قوتلردر . بو سیله انلرده قابل تقسیم اولان جسملردن بشقه برشی ادراک ایتمزلر .
چونکه بو قوتلر انقسامی قبول ایدن برشیده یاییلمش برشی اولورسه هیچ شبهه یوقکه
اشپادن بریسی ادراک ایتدکلری زمان او شیکک انقسامیله منقسم اولورلر . شو حالده
جسمده بولنان هر هانکی قوت ؟ جسم ویا جسمه حلول ایدن شیدن بشقه سنی ادراک
ایده مز . حالبوکه واجب الوجود اولان اشبو موجودک هر جهندن صفات اجسامدن بری
اولدینقی تینن ایلشدر . بناء علیه اونی ادراک ایتمکه هیچ بر یول یوقدر . آنجق نه جسم
نه جسمه نافذ بر قوت ونهده بوجه من الوجوه جسمه تعلق اولان - ونه جسمده داخل
ونهده خارج نه اوکا بتشمش نهده اوندن آیری اولان برشی واسطه سیله ادراک کنه یول
یوقدر . حالبوکه کندی ذاتی واسطه سیله او موجودی ادراک ایتدیکنی ومعرفی غندنمه
یرلشدیکنی آکلامشدی .

شوندن : نه جسم نه ده جسمانی اولان ذاتی ، واجب الوجودی ادراک ایدن کندی ذاتنک ده غیر جسمانی اولدینی وصفات اجسامدن هیچ بریسنک ذاتنده بولمقی جائز اولمادیفی و ذاتنک ظاهرندن کوردیکی جسمیاتنک ؛ ذاتنک حقیقی اولمایوب ذاتنک حقیقی ، واجب الوجود اولان موجود مطلق ادراک ایتسنه سبب اولان شی اولدینی اوکا تجلی ایلدی . ذاتنک ؛ حسله یله ادراک ایلدیکی ودریسنک احاطه ایلدیکی اشبو تجسم ایدن بدنندن عبارت اولمادیفی بیلنجه جسمک یاننده اصلا اهمیتی قالمادی . واجب الوجود اولان اشبو مبارک موجودی ادراک ایتسنه سبب اولان کندی ذاتی تفکر ایتکه باشلادی . وکندی ذاتی واسطه سیله کندی استیصاره باشلادی ، عجباً هلاک اولماسی ، فساد و اضمحلال بولماسی ممکنیدر یوقسه دائم البقایدیر ؟ کوردی که فساد و اضمحلال جسمله عارض اوله جق صفترلر دندر چونکه جسملرا وستندن بر صورتی چیقاریر بشقه بر صورت کیر صویک هوا ، هوانک صو ، نباتنک طوبراق ویا کول ، طوبراغک نبات اولدقلری کبی . ایشته فسادک معناسی بودر . لکن جسم اولمایان و قوامنده جسمه محتاج اولمایان و بوتون جسمانیاتدن منز اولان شی ایچون ، هیچ شهیه یوق فساد تصور اولماز . حقیقی وارلفنک فساد معروض اولماسی ممکن اولمادیفی نزدنده ثبوت بولونجه بدنندن علاقه سنی کسدیکی و بدنی تربیه دن فراغت ایتدیکی زمان حالنک نصل اولاجفی بیلنک ایسته دی . حالبوکه اولجه بدننده : ذاته آلت اولمق صلاحتی بولندنجه بدنی آتما یاجفی اوکا کشف اولمشیدی . بواردی متعاقباً بوتون قوای مدر که سنی نظر تدقیق و تفتیشدن کچردی . قوادن هر بررینک بالقوه کاه بالفعل اولدینی کوردی . نه کیم کوز یومولدینی ویا کورمکده اولان شیدن چور یورلیدیکی زمان قوه باصره سی بالقوه مدرک اولور .

بالقوه کوز مدرکدر دیمه نک معناسی شمذیلک کوز ادراک ایتمز مستقبله و آچیلوب کورلک شانندن اولان شینه قارشو کلدیکی حالده ادراک ایدر دیمکدر . بالفعل مدرکدر دیمه نک معناسی ده شمذیلک ادراک ایدر دیمکدر .

قوتلرک ادراکلرینک بالقوه و بالفعل اولدینی کبی قوتلرده بالقوه و بالفعل اولورلر . اشبو قوتلرک هر برری اکر هیچ بروقت بالفعل هیچ بر شی ادراک ایتمه مشلرسه قومه قالدینی مدته هیچ بر شی ادراک متشوق اولماز چونکه ده او قوتله برشی بیلدیکی یوقدر . آنه دن دوغمه اهمی کبی . اکر برشی ادراک ایتدکدن صکره ادراکی فعلدن قومه منقلب اولورسه قومه قالدینی مدته بالفعل ادراک مشتاق اولور . چونکه او قوه ایله ادراکی

سبقت ایندیکی چون اوکا باغلانمش و اوکا میل و محبت پیدا ایتشد. کوزی صاغلام اولوب صکره کور اولان کیمسه کی مبصراتی کورمک اشتیاقدن فارغ قالماز. وادراک اولنان شیرک کمال، بها و کوزلاکلیک یوکسک و زیاده اولمسه کوره اوکا اولان شوق داهاجوق، فقدانندن حاصل اولان اُم دها بویوک اولور. اونک ایچوندرکه رؤیتدن صکره کوزینی غائب ایدن کیمسه لک اُمی قوه شامه سنی غائب ایدن لک اُلمندن دها بویوک در.

اکراشیا میاننده : کالته، نهایت بهاسنه، حسن و جمالنه غایت اولمایان بها و حسنک فوقده اولان و نه قدر حسن و جمال، بها و کمال و ارسه هپسک کند و سندن صدور و اونک طرفندن بشقه لره فیضان ایدن برشی و ارسه اونی ادراک و اوکا علم و معرفت پیدا ایدن آدم بالا خره ادراک و معرفندن محروم قالیرسه شهسز او یوقسولاقده پویان اولدینی مدتیجه پایانسز اُم و عذاب ایچنده قالیرلر. فصل که اونی علی الدوام ادراک ایدن کیمسه پایانسز برلذت و صوکی اولمایان بر بهجت و سرور و نهایتی اولمایان بر غبطه ایچنده قالیر. حالبوکه واجب الوجود اولان موجودک بوتون اوصاف کالیه ایله متصف و بالجمله صفات نقصدن منزله اولدینی و واسطه سیله معرفته و صولبولان شی؛ اجسامک هیچ بریسه بکزه میان و اجسامک چور و یوب فسادیه فاسد اولمایان برشی اولدینی نزدنده تبیین ایلشدی. شو حالده بوادرا که مستعد و مهیا اولان بر کیمسه بویله بر نفسه مالک اولورسه موت واسطه سیله بدنی آتوب اندن تجرد ایلدیکی زمان، اولزدن اول بدنی تصرف ایدرک استخدام ایلدیکی مدت ظرفده اشبو واجب الو-جود اولان موجودی هیچ بیلیمه مش و اونکله هیچ علاقہ سی اولماش و اوکا داتر هیچ بر شی ایشیتیمه مش ایسه اوزات، واجب الوجود ایله قاووشمز و قاووشمیدیقندن طولای اُم و کدر کورمز. و بوتون قوای جسمانیه سی جسمک انحلالیه محو و مضمحل اولور. بناء علیه مقتضیاتلرینه اشتیاق و میلی اولمادینی کی فقدانندن ده متالم اولماز. اشبو حال؛ کرک انسان شکلنده اولان و کرک انسان قیلقنده اولمایان بوتون بهائم و حیوانات و حشیه نک حالدیر. اکر اولزدن اول بدنی قوللان دینی مدتده او موجودک وجودینه کسب و قوف ایلش، کمال و عظمتی، سلطنت و قدرتی بیلیمش انجق اوندن اعراض ایله هوا و هوسنه تبعیت ایتش و او حالده ایکن بقه سنی اولوم نیچه سنه تسلیم ایتش ایسه اولد کدنصکره مشاهده دن محروم قالیر و جهانی مطالعه به مشتاق اولور و اوزون بر عذاب و نهایتسز آلام ایچنده قالیر. اندنصکره حیات جمایه -نده کی استعداد و حاضرلقه کوره یا اوزون بر مشقتدنصکره اوالمردن قورتولور و اولجه مشتاق اولدینی

ذاتی مشاهده نائل اولور . یاخود ابدی اوله رق او الام ایچنده قالیر . لکن بدن
مفارت ایتزدن اول واجب الوجود اولان اشبو موجودی بیلن وفکریخی اونک جلالتی ،
حسن و بهاسنه حصر ایدن و اولنجهیه قدر اوندن یوز چورمه یین و بالفعل اونی مشاهده
ایلدیکی و قارشوسنده بولندیفی حالده اولوم اونی یا قالا یان کیمسه نفس بدن مفارت
ایلدیکی زمان نهایتسز برلذت ، دائمی برغبه ، برسرور و فرح ایچنده قالیر . چونکه حال
حیاتنده کی مشاهده سیله نمادن صکره کی مشاهده آراسنده اتصال واردر . و اشبو مشاهده سی
کدر شائبه لرندن سالمدر . و اشبو حال و مشاهده یی نسبتله الم و شر و عوائق عدایدیلان اشبو
قوای جسمانیه نک اقتضا ایلدیکی حسی شیلر اوندن آریلور .

وقتا که حی بن یقظان ذاتک کمال ولذتنک واجب الوجود اولان اشبو موجودی هر زمان
مشاهده ایتکه منحصر قالدیفی آکلادی . او مشاهده یی بالفعل و ابدیاً ادامه ایتک ایستدی
تا که طرفه العین بیله اوندن اعراض ایتسون و بالفعل مشاهده ایتکده اولدیفی بر حالده
اولومه تسلیم اولسون و المله قارشومقسزین لذتی دوام ایلسون . نته کیم صوفیلرک شیخی و امامی
جنید حضرتلری اوله جکی صروده [اشبو حال مشاهده یی اشارت قصیده اخوانه و مسلاک
ارقادشلییه (اشبو زمان کندوسندن استفاده اولنه جق برزماندر) دیدکدنصکره (ادا کبر)
دیهه رک نماز باشلامق ایچون تکبیر آلدی] بوندن صوکره حی بن یقظان او موجوددن
اعراض واقع اولمامق ایچون بالفعل او مشاهده یی ادامه ایتک فصل و نه صورتله ممکن اول
بیله جکفی دوشونمکه باشلادی .

صوکره محسوساندن بر محسوس کوزینه ایلشمک و یا بعض حیواناتک سسی قولاغنه دتمک
و یا دوشونمه لرندن بردوشونجهیه معروض قالمق و یا اعضاسنک بریسنه برخسته لق عارض اولمق
و یا اجلق و یا صوسزلق و یا صوغولق و یا صیجاقلقه مصاب اولمق و یا دفع طیبی کی زمانلرندن
ماعداهر ساعت او موجود حقنده تفکر ایتکه مداومت ایدردی و عوائق مذکوره
زمانلرنده ایسه فکری خللدار اولوردی و بولوندیفی حالدن آریلیردی . انجق بر جوق
مجاهد و نصکره بولوندیفی حال مشاهده یی عودت ایدردی . غفلت و اعراض حالده آنسزین
اولوم پنجهسنه دوشه رک خسران ابدیه سوکیلیندن محروم اولمق عذاب الیه گرفتار اولمقدن
قورقاردی و اشبو قورقو حالی اوکا فئالق کتیریور ، بردورلو دردینه علاج بولامیوردی .
نهایت دردینه چاره ارامق فکریله بوتون انواع حیواناتی تحری ایله افعالرینه چالیشمقده

اولدقلری شیئه دقت ایدردی ایچلرنده اشبو موجوده واقف اولاتی کوروب یانه کیتمک واوندن، دوشدیکی ورطه دن قورتولمسنه سبب اوله جق علاجی او کرتمک املنی بسلردی. باقدی که هپسی انجق غدالرینی وشهوات نفسانیه لرینک مقتضاسی اولان ییه جکلرینی ایجه جکلرینی چفتلشمه لرینی سرینلشمه لرینی ایصنمه لرینی تحصیل ایچون قوشوب چالیشیرلر انقضای اجملرینه دکن کیجه کوندوز انک ایچون جد وجهد ایدرلر وهیچ بریسنک یورایدن انحراف ایده جکی وهیچ برزمان بشقه برایش ایچون چالیشه جفنی کورمدی .

شو استقرا وتبع واسطه سیله حیوانلردن کوردیکی شو حاللردن : هیچ بریسنک او موجوده شعوری لاحق ومشاهده سنه مشتاق اولمادینی وهیچ بروجهله اوئی بیلمدیکی وجهله سنک بوسبوتون یوق اولاجقلری ویا یوقلغه بکزر برحاله کله جکلری نظرندنه تین ایلدی. حیوانلرک عاقبی حقه نه شو حکمی ورنجه نباتات حقه نه اولویته عین حکمی ویره جکنی آکلادی زیرا نباتات ایچون حاصل اولان ادراک انجق حیوانات ایچون اولان ادراکدن بر مقدار اوله بیلیر ادراکه ا کمل اولان واجب الوجودی بیله جک قدر بدرجه کماله واصل اولمازسه ادراکه ده ناقص اولان نباتک اومرتبه یه واصل اولمایه جفی اولویته ثابت در حالبوکه نباتک بوتون افعالی لدی الاستقراء تدری وتولیدی کچمه یه جکدر .

حیوانات ونباتادن دردینه دوا بولمقدن مایوس اولدقنصکره بیلدیزلره، کوکرله نظر ایلدی جمله سنک برنسق اوزره منتظماً حرکت ایتمکده اولدقلرینی وهیسنک شفاف وضیادار اولدقلرینی افساد وتغیری قبولدن اوزاق اولدقلرینی کوردی درعقب قوتلی بر حدس ایله اکلادیکه شو اجرامده واجب الوجود اولان موجودی ادراک ایده جک جسمیتدن باشقه برشی موجوددر بو، جسم ویا جسمه حلول ایتش دکدر . شو حالده بو اجرامده جسمایتدن منزله بر وجود واردر. تنکیم نظیری اولان انسانلر ضعیف وامور محسوسیه شدید بر احتیاجله محتاج، واجسام فاعله دن اولمق کهی صفات نقصه مقرون اولملریله برابر ذات واجبی ادراک ایده جک بر موجوده، برذاته مالکدرلر واشبو نقصانیت ذاتنک جسم وجسم خاصه لرندن بری اولمسنی وفساده معروض قالماماسنی منع ایله مه مشدره وشوندن اجرام سماویه نک واجب الوجودی بیلمکه مستعد برذات ونفسه مالک اولمسنه انسانلردن ده ا اولی واحق اولدقلری نزدنده توضخ ایلدی و اواجرامک واجب الوجودی بیلمکده وبالفعل هر زمان مشاهده ایتمکده اولدیغنی بیلدی چونکه کندوسنی زمان زمان دوام مشاهده دن قطع ایدن عوائق وعواوض محسوسه نک نظیری اجرام سماویه ده یوقدره .

حکمره حیوانلرک انوائی اراسنده اجرام سهاویه مشاهنتی اسلزام ایدن ذات شریفهیه کندوسنک نه ایچون اختصاص پیدا ایتدیکنی دوشووندی و اولجه عناصره هاندشیلردن هعضیسنک استحاله ایتمندن : یر یوزنده اولان شیلرک کافهسنک بولندینی شکل و صورتده خالایوب اوزرنده دائمسا کون و فسادک تعاقب ایتکده اولدیفنی و یر یوزنده بولنان جسملرک مختلط و بربرینه ضد اولان اشیادن مرکب اولدقلری و طولایسیله فساد معروض خالداقلری و ایچلرنده صرف برشی موجود اولمادینی التون یاقوت کی صرف و خالص اولمغه یاقین و ترکیب شائبه سندن اوزاق اولانلرینک هیچ شبهه یوق که فساددن اوزاق اوله جنی و اجرام سهاویه ایسه بسیط اولدقلری و بناء علیه فساددن اوزاق اولدقلری و اوزرنده صور مختلفه نك توارد ایلدیکی نژدنده ثابت اولمشدی . ینه عالم کون و فسادده اولان بوتون جسملرک بر قسمی تشکیل ایدن اسطغصارات اربعه نك جسمیت مفهومندن فضله اوله رق یر صورت زائده ایله حیوان و نبات کی دیگر بر قسمی بردن فضله صورتلرله تکیون ایلدیکی دخی نژدنده تبین ایلش ایدی .

حقیقتنک قوامی ده ا از صورتلرله اولانلرک افعال و آثاری، ده ا از وحیادنک اوزاق اولان جسملردر و اکر صورت و استعدادلر کلیا مفقود اولورلرسه آنده حیات دوهری هیچ بر یول بولماز و عدمه بکزر بر حالده بولور و حقیقتنک قوامی ده ا چوق صورتلرله اولان جسملرک افعالی، ده ا چوق و حیات قابلیتی ده ا متین اولور و اکر شو صورتک ، حلول ایتدیکی ماده دن ایرلمسی قابل اوله میه جق بر حالده ایسه اوماده حیات صو ک درجه ظاهری ، دواملی و قوتلی اولور .

بالجمله صورتلردن مجرد اولان موجود هیولی دینیلان ماده در . آنده هیچ بر حیات موجود دکلدردر . عدمه مشابه برشیدر و صورت و حمله متقوم اولان موجود (اسطغصات اربعه = عناصر اربعه) در که عالم کون و فسادده اک آساعنی مرتبه وجودی اشغال ایدن بولنلردر . صور کثیره یی جامع اولان اشیا هب بولنلردن ترکب ایدر و اشبو طبائع حیاتی اک ضعیف اولان شیلردر . انجق بر درلو حرکت مالکدرلر و حیاتلرینک ضعیف اولسی هر برینک غایت معتدل و طبیعتنک مقتضاسنه مخالف و صورتی دکیشدرمکه طابا بر رضدلری موجود اولمندن نشئت ایتشدردر . بوندنطولایی وجودلری قرار گیر دکلدردر و حیاتلری ضعیفدر . نباتک حیاتی انلرک حیاتلرندن ده ا قوتلیدر و حیوانک حیاتی نباتک حیاتندن

دها بارزدر . چونکه اشبو مرکبک بریسنده بر اسطقصا طبعی غلبه جالارسه طبائع باقیه اجرای حکمدن اسقاط وقوتلرینی ابطال ایدر .

واشبو مرکب ، غالب اولان اسطقصا حکمی آلیر و بناء علیه تضمن ایتدیکی اسطقصا حیاتدن آز وضعیف بر مقداردن فضله قابلیق اولدینی کی او اسطقصا تضمن ایدن مرکبک دخی حیاتدن انحق آز بر مقدار قابلیق اوله بیلیر . واشبو مرکبکدن اسطقصا هیچ بریسنک طبعی غلبه چالمايان بر مرکبک اسطقصا متعادل اولور . ارا لرند تکافؤ و توازنه حاصل اولور . هیچ بریسنک قوتی ؛ دیگرینک قوتندن دیگرینک اوندن ابطال ایتدیکی مقداردن فضله ابطال ایدمز و هربری دیگر لرند مساوات اوزره اجرای تأثیر ایدر و او مرکبده هیچ بریسنک فعل و تأثیری بشقه لرکندن دها بارز اولماز و هیچ بریسی او مرکبی استیلا ایتمز . بویله اولنجه او مرکبده کی مزاج خلیطه سی مشابته اسطقصا هر برندن اوزاق دوشر و قبول ایتدیکی صورت و استعداد قارشو ضدیتده اجرای فعالیت ایدمک بر بشقه طبیعت یوق کی اولور اشبو اعتدال طبائع واسطه سیله او مرکب حیاتی قبوله مستعد اولور بو اعتدال زیاده لشدکجه دها مکمل و طبایمک برینه میل و انحرافدن اوزاقلشدنجه فعالیتنی اخلال ایدمک بر ضدک موجود اولسندن جوق اوزاق و حیاتی دها منتظم اولور . قلبی مسکن اتخاذ ایدن روح حیوانی لرلردن صولردن دها لطیف آتشدن هوادن دها کثیف اولق طولانیسیله مرکبکک الزیاده معتدلی اولدیغندن وسط حکمنده اولوب بارز بر تضاده هیچ بر اسطقصا ضد اولمادی و او بوزدن صورت حیوانی قبوله مستعد اولدی . شو اعتدال زیاده لسوب دها مکمل و طبائع اربعه نک بریسنه میل و انحرافدن اوزاق اولدنجه اوکا ضد و منافی موجود اولقدن اوزاقلدی دها فضله لشیر و حیاتی دها مکمل اولور . قلبی مسکن اتخاذ ایدن روح حیوانی ایسه یردن ، صودن دها لطیف و آتشدن هوادن دها قویو اولق طولانیسیله اعتدالی قوتلی اولدیغندن طبائع ارا سنده متوسط بر طبیعت حکمی آلدی . بللی بر تضاده اسطقصا هیچ بریسنه متضاد اولدی . شوسیه صورت حیوانیه یی قبوله کسب استعداد ایلدی .

— پتمه دی —

بابان زاده

رشید